

**TISKINURKAN KUNINKAITA JA VAMMAISAKTIVIS-
TEJA, EI PUUTARHATONTTUJA - MONIMETODINEN
ANALYYSI VAMMAISUUDEN ESITTÄMISESTÄ YLEN,
HELSINGIN SANOMIEN JA ILTALEHDEN VERKKO-
JOURNALISMISSA VUOSINA 2020-2021**

Marica Paukkeri
Maisterintutkielma
Journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden
laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Marica Paukkeri	
Työn nimi Tiskinurkan kuninkaita ja vammaisaktivisteja, ei puutarhatonttuja – monimetodinen analyysi vammaisuuden esittämisestä Ylen, Helsingin sanomien ja Iltalehden verkkojournalismissa vuosina 2020–2021	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Kevät 2022	Sivumäärä 78 + 6 sivua
<p>Tiivistelmä</p> <p>Vammaisuus on ilmiö, joka on kaikkialla läsnä. Maailman suurimmaksikin tituleerattu vähemmistö on tyypillisesti jäänyt mediajulkisuuden marginaaliin. Mediaesitykset ovat myös usein päätyneet käsittelemään vammaisia ihmisiä negatiivisten stereotyyppien kautta. Ymmärryksemme vammaisuudesta on monipuolistunut viime vuosikymmenten aikana, ja vammaisten ihmisten oikeuksien edistäminen ja etenkin työllisyyden parantaminen ovat ajankohtaisia poliittisia kysymyksiä. Tavat, joilla vammaisuutta käsitellään journalismissa, voivat vaikuttaa esimerkiksi vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta tärkeiden sosiaalisten uudistusten toteutumiseen. Tutkittu tieto siitä, miten vammaisuutta käsitellään nykypäivänä suomalaisessa journalismissa, on kuitenkin vähäistä. Tämä pro gradu -tutkielma pyrkii omalta osaltaan valaisemaan tuota tutkimuksen katvealuetta.</p> <p>Tutkin, miten vammaisuutta kehystetään Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkojournalismissa suhteessa aiempaan kansainväliseen tutkimukseen. Aineistoni (N=84) on laadullinen ja koostuu 1.1.2020–31.12.2021 julkaistuista verkkoartikkeleista. Kehysanalyysini nojaa vammaisuuden traditioon ja progressiivisiin esittämismalleihin (Clogston 1990; 1994, Haller 1995; 1998). Täydennän tutkimustani laadullisella sisällönanalyysillä ja pyrin selvittämään, millaisia merkityksiä vammaisuutta käsittelevissä mediaesityksissä annetaan työlle ja työkyvylle. Lisäksi tarkastelen, kuinka ongelmat positioidaan jutuissa ja esitetäänkö elämä vammauksen kanssa edelleen ensisijaisesti tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä.</p> <p>Tutkimukseni tulokset indikoivat, että vammaisuutta kehystetään suomalaisessa journalismissa enenevässä määrin progressiivisten mallien mukaisten kehysten kautta. Traditionaalisten mallien osuus oli sen sijaan pienempi kuin aiemmassa kansainvälisessä tutkimuksessa. Ongelmat positioitiin useammin ympäröivästä yhteiskunnasta kuin yksilöistä johtuviksi ja elämää vammauksen kanssa kuvattiin negatiivisesti arvottaen noin neljänneksessä jutuista. Jossain määrin edistyksellisemmistä käsittelytavoista huolimatta analyysini tunnistaa mediaesityksistä toisenlaisia, hienovaraisempia toiseuttamisen muotoja. Erityisesti vammaisuuden ja työn suhde näyttäytyy kompleksisena.</p>	
Asiasanat Vammaisuus, kehysanalyysi, laadullinen sisällönanalyysi, vähemmistöt, journalismi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Tutkielman ohjaaja Lauri Haapanen	

KUVIOT

KUVIO 1 Kehysten jakauma koko aineistossa prosenttiosuuksina	33
KUVIO 2 Kehysten jakauma Ylen aineistossa prosenttiosuuksina	34
KUVIO 3 Kehysten jakauma Helsingin Sanomien aineistossa	35
KUVIO 4 Kehysten jakauma Iltalehden aineistossa prosenttiosuuksina	36
KUVIO 5 Työlle ja työkyvylle annetut merkitykset pääluokittain.....	38
KUVIO 6 Ongelman positiointi prosenttiosuuksina	43
KUVIO 7 Vammaisuus tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä prosenttiosuuksina	45

TAULUKOT

TAULUKKO 1 Traditionaaliset ja progressiiviset mallit	28
---	----

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TAUSTA.....	6
	2.1 Vammaisuus	6
	2.2 Vammaisuuden esittäminen mediassa	11
3	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	18
	3.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	18
	3.1.1 Tutkimusongelma	18
	3.1.2 Tutkimuskysymykset	20
	3.2 Aineisto.....	20
	3.2.1 Yle	21
	3.2.2 Helsingin Sanomat	21
	3.2.3 Iltalehti	22
	3.2.4 Aineiston rajaukset.....	22
	3.3 Menetelmät	23
	3.3.1 Kehysanalyysi	23
	3.3.2 Laadullinen sisällönanalyysi	24
	3.4 Analyysin toteutus.....	26
	3.4.1 Kehysanalyysi	26
	3.4.1.1 Traditionaaliset ja progressiiviset mallit	27
	3.4.2 Laadullinen sisällönanalyysi	30
4	TULOKSET	32
	4.1 Kehysanalyysi.....	32
	4.2 Laadullinen sisällönanalyysi	37
	4.2.1 Vammaisuus ja työ.....	37
	4.2.2 Ongelman positiointi	42
	4.2.3 Vammaisuus tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä	44
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	47
	5.1 Pohdinta	47
	5.1.1 Vammaisuuden kehystäminen Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkojournalismissa	47
	5.1.2 Työlle ja työkyvylle annetut merkitykset	54
	5.1.3 Ongelman positiointi	56
	5.1.4 Vammaisuus tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä	57

5.1	Johtopäätökset	58
6	PÄÄTÄNTÖ	60
6.1	Tutkimuksen arviointia	60
6.2	Jatkotutkimus.....	62
	KIRJALLISUUS	65

LIITTEET

Liite 1 Aineistoluettelo

1 JOHDANTO

Eskola ei nähnyt televisiossa eikä elokuvissa itsensä näköisiä, vammaisia ihmisiä, joita olisi rakastettu ja haluttu.

(Helsingin Sanomat 23.4.2021.)

Vammaiset ihmiset ovat vähemmistöryhmä, joka on perinteisesti jäänyt mediatutkimuksen marginaaliin (ks. Goggin & Newell 2000; Ross 2001). Näyttää siltä, että mediatutkijat ovat olleet enemmän kiinnostuneita sukupuolen, seksuaalisen suuntautumisen ja rodullistettuihin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten representaatioiden tutkimuksesta. Vähemmistöillä viitataan tässä tutkimuksessa alistettuihin ihmisryhmiin, joilla on vähemmän kontrollia suhteessa omaan elämäänsä kuin hallitsevalla ryhmällä. Hallinta voi olla joko fyysistä tai psyykkistä (ks. Hacker 1951; Schaefer 2004; Kramer 2012).

Vaikka Goggin ja Newellin (2000) sekä Rossin (2001) analyyseista on kulunut yli kaksi vuosikymmentä, aiheen tutkiminen ei ole valtavirtaistunut – ainakaan Suomessa. Ilmiössä voi olla yhtymäkohtia vammaistutkimuksen tilanteeseen Euroopassa: tieteenalan tutkimus näyttää keskittyneen anglosaksisiin maihin (Waldschmidt 2018, 68). Esimerkiksi vuosituhaten vaihteen jälkeen vammaisuuden esittämistä suomalaisessa journalismissa on tutkittu lähinnä opinnäytetöissä (ks. muun muassa Sainio 2004; Mattsson 2010; Kastikainen & Lehtonen 2015).

Media vaikuttaa siihen, millaisia mielikuvia vammaisiin ihmisiin liitetään (Quinlan & Bates 2009). Mediaesityksien takana on tiedostamattomia ja tiedostettuja kulttuurisia ehtoja, ja esityksillä on yhteiskunnallisia seurauksia (Seppänen & Väliverronen 2012, 94–95). Hallia (1997) mukaillen media rakentaa jaettuja merkityksiä ja nämä merkitykset ovat jatkuvan neuvottelun ja kiistelyn kohteena. Vammaisia ihmisiä on kautta historian hyljeksitty länsimaisessa kulttuurissa, ja vammaisuuden historiankirjoitusta sävyttävät syrjintä, sorto, tahdonvastainen hoito, pakkosterilisoinnit ja -abortit sekä jopa niin sanotut ”armokuolemat” (Braddock & Parish 2001, 11–68). Marginalisoitujen

ihmisten tutkimus tuottaa tietoa tutkittavasta ihmisryhmästä, mutta samalla se kertoo "normaaleiden" kategoriaan mahtuvista ihmisistä, joilla on valta määritellä tietyt ihmisyyden muodot marginaalisiksi. Vammaisuuden, aivan kuten muidenkin yhteiskunnan marginaaliin jäävien ihmisryhmien, tutkimus on siis samalla koko ihmisyyden tutkimusta. (Vehmas 2005, 5.) Vammaisuus on ilmiö, joka koskettaa lähes jokaista meistä jossain muodossa elämämme aikana. Vaikka se on kaikkialla läsnä, sen olemassaoloa omassa itsessä tai omalle kohdalle osumisen mahdollisuutta halutaan olla näkemättä (Albrecht, Seelman & Bury 2001).

Vehmas (2005, 113) nostaa esiin vammaisuuden ja normaaliuden ambivalentin suhteen ja esittää tärkeän kysymyksen:

Kun ihmisruumiin terveys määritetään suhteessa keskimääräiseen normaaliuteen, on pakko kysyä, mihin täsmällisesti vedetään raja, joka erottaa esimerkiksi normaalin ja patologisen verenpaineen tai ruumiin painon toisistaan?

Elimellisten vammojen merkitys käytännössä vaihtelee ympäristöstä toiseen suuresti, jolloin normaaliuden määrittely on väistämättä kulttuurisidonnaista ja myös jossain määrin mielivaltaista. (mp.)

Usein itsestäänselvyytenä pidetty normaaliuskin voidaan siis nähdä vain muuttuvana ja yhteiskunnallisissa käytännöissä rakentuvana konstruktiona, ja ilman idealisoitua normaaliutta ei ole normaalista poikkeavaa. Journalistien tavat kehystää juttuaiheita kumpuavat useimmiten kulttuurisesti jaetuista narratiiveista ja myyteistä (Gamson 1989, 161). Esimerkiksi Davis (2014, 2–4) argumentoi normaaliuden myytin syntyneen palvelemaan eliitin etua sekä seksistisen ja rasistisen yhteiskuntajärjestyksen tarpeita. Normaaliuden myytti on mahdollistanut muun muassa vammaisten, rodullistettujen, sukupuolitettujen, luokkasidonnaisten ja ikääntyvien subjektien rakentumisen (mp.). Turnbullin & Turnbullin (2002) mukaan vammaisuus on läpeensä sosiaalista ja kontekstisidonnaista: Ihmisellä on vamma, joka synnyttää vammaisuutta yksilön ja häntä ympäröivän rakennetun, luonnollisen ja sosiaalisen toimintaympäristön välisen vuorovaikutuksen tuloksena. Gabel ja Peters (2005, 588) näkevät vammaisuuden monimutkaisena, aikaan ja paikkaan sidottuna postmodernina konseptina. Vammaisuus sijoittuu pisteeseen, jossa biologia ja yhteiskunta sekä toimijuus ja rakenne kohtaavat (mp.).

Ymmärryksemme vammaisuudesta ilmiönä on monipuolistunut viime vuosikymmenten aikana, ja se näkyy esimerkiksi lainsäädännön muutostarpeina. Suomessa oli tämän tutkielman tekohetkellä käynnissä useita, vammaisten ihmisten toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa parantamaan pyrkiviä lakihankkeita. Yksi niistä oli mitattava vammaispalvelulain uudistus, jonka tavoitteena on kumota vuonna 1987 säädetty vammaispalvelulaki (ks. alkuperäinen laki: Laki vammaisuuden perusteella

järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380). Keväällä 2022 uusi laki ei ollut vielä edennyt eduskunnan käsittelyyn. Sosiaali- ja terveysministeriö linjasi verkkosivuillaan lain tavoitteet seuraavasti:

Uudistuksen tavoitteena on

1. toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa;
2. ehkäistä ja poistaa esteitä, jotka rajoittavat vammaisen henkilön yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja osallistumisen toteutumista yhteiskunnassa;
3. tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista;
4. turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut

(Sosiaali- ja terveysministeriö: Vammaispalvelujen lainsäädännön uudistaminen.)

Tavoitteissa ilmaistaan selkeästi, että yhteiskunnalliset rakenteet ovat vammaisten ihmisten toimintakykyä rajoittava tekijä. Vammaisuus näyttäytyy sosiaalisesti rakentuneena ja yhteiskuntien esteellisyyteen paikantuvana, ei ”luonnollisena” tosiasiana (ks. muun muassa Waldschmidt 2018; Liachowitz 1988).

Toinen esimerkki käynnissä olevista lakihankkeista oli EU:n asettaman esteettömyysdirektiivin kansallinen käyttöönotto ja sen edellyttämät lakimuutokset (HE 41/2022 vp). Direktiivi koskee etenkin tieto- ja viestintätekniikkaan liittyviä tuotteita ja palveluita. Tavoite on, että vammaiset ihmiset ja heidän tarpeensa otettaisiin huomioon sekä tuotteiden suunnittelussa että niiden valmistuksessa. Lakimuutosten käyttöönoton vaikutuksia Suomessa arvioidaan seuraavasti.

Ehdotuksen arvioidaan lisäävän merkittävästi vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvitä itsenäisesti tuotteiden ja palvelujen käytöstä ja toteuttaa itsemääräämisoikeuttaan. (HE 41/2022 vp, 84–85.)

Laeille esitettyjen tavoitteiden ja toivottujen vaikutusten voi tulkita ilmaisevan vammaisten ihmisten tunnustamista yksilöinä, joilla on yksilölliset tarpeet. Lisäksi vammaisen itsenäisen elämän tukeminen näyttäytyy tavoitteena, jonka toteutumista on syytä edistää myös lainsäädännön keinoin. Vammaiset ihmiset tunnustetaan aktiivisina toimijoina.

Samalla myös vammaisten ihmisten työllisyyden parantaminen on ajankohtainen poliittinen kysymys. Marinin hallitus linjasi hallitusohjelmansa Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi -strategiakokonaisuudessa toimia, joilla vaikeasti työllistyvien, mukaan lukien vammaisten ihmisten, työllisyyttä pyritään

kasvattamaan. Työllisyysasteen nosto arvioitiin tärkeäksi erityisesti hallituksen työllisyystavoitteiden vuoksi. Keinoina tavoitteen saavuttamiseksi esitetään muun muassa muutoksia työnantajalle maksettavaan palkkatukeen, sosiaalisen työllistämisen ehdon lisäämistä julkisiin hankintoihin sekä työllistymistä edistäviin palveluihin pääsemisen helpottamista. Yksi keinoista on Työkykyohjelman käynnistäminen, jonka puitteissa valtio on perustanut uuden erityistehtäväyhtiön Työkanava oy:n (HE 198/2021 vp). Hallituksen esityksessä kohderyhmäksi mainitaan kaikista vaikeimmin työllistyvät ihmiset, joihin kuuluviksi luetaan muun muassa ne osatyökykyiset vammaiset ja pitkäaikaissairaat, jotka eivät ole onnistuneet työllistymään muilla keinoilla (mts., 10–11).

Mediaesityksillä voi olla vaikutusta vammaisten ihmisten oikeuksia edistämään pyrkivien sosiaalisten uudistusten onnistumismahdollisuuksiin (Burns & Haller 2015, 273). Journalismia on kritisoitu muun muassa vammaisuuden esittämisestä negatiivisten stereotyyppien kautta (ks. esim. Holton, Farrell & Fudge 2014; Mann 2019) sekä kyvyttömyydestä onnistua tavoittamaan vammaisten ihmisten arkista todellisuutta (Haller & Zhang 2015, 27–28). Tavat, joilla vähemmistöjä käsitellään mediassa voivat vaikuttaa näihin ryhmiin kuuluvien ihmisten kokemuksiin myös heidän omista toimintamahdollisuuksistaan. Ihmiset samaistuvat todennäköisemmin niihin mediassa esiintyviin henkilöihin, joiden kanssa jakavat samankaltaisia ominaisuuksia. Roolimallit voivat vaikuttaa siihen, mitä ihminen uskoo voivansa saavuttaa omassa elämässään. (Gist 1990, 58.)

Se, miten uutismediat käsittelevät vammaisuutta, myös rakentaa, muovaa ja ylläpitää vammaisten ihmisten yhteisöllistä identiteettiä (Haller, Dorries & Rahn 2006). Negatiivisia stereotyyppioita uusintavat mediaesitykset saattavat lisätä vammaisen ihmisen halua piilottaa tämä puoli itsestään välttyäkseen muiden ihmisten tuomitsevilta reaktioilta (Barnes 1992; Quinlan & Bates 2010). Stuartin, Arboleda-Florezin ja Sartoriuksen (2012) mukaan mediassa toistetut diskurssit vammaisuudesta ovat usein enemmänkin päätyneet synnyttämään toiseutta kuin rakentamaan pohjaa vammaisten ihmisten inklusion toteutumiseksi.

Poikkeuksellisuus kiinnostaa yleisöjä, ja jo alan klassikoksi muodostuneessa määrittelyssä yhdeksi journalistiseksi uutiskriteeriksi mainitaan yllätyksellisyys (Galtung & Ruge 1965). Yllätyksellisyyden ajatuksen voidaan nähdä vaativan vastinparikseen olettuksen niin sanotusta normaalitilasta. Poikkeuksellisuus tai yllättävyys sopii journalistisena uutiskriteerinä ehkä tapahtumien ja tilanteiden uutisarvon puntarointiin, mutta ihmisten kohdalla kriteeri näyttäytyy kompleksisempänä. Se pakottaa pohtimaan, millainen on ihmisyyden normatiivinen ihanne, johon implisiittisesti viitataan.

Media on tärkeä areena, jolla rakennetaan käsitystä siitä, mitä pidetään normaalina. Samalla se on myös areena, jolla osa ihmisistä suljetaan tuon määrittelyn ulkopuolelle. Normaaliuden rajat ovat kuitenkin häilyvät ja jatkuvan neuvottelun kohteena. Kuten Gitlin (1980, 9) kuvaa: ”Massamedia on, vähimmissäkin määrin, merkittävä sosiaalinen valta muovatessaan ja rajoittaessaan julkisia oletuksia, asenteita ja tunnetiloja.” Median merkitys esimerkiksi vähemmistöjä koskevien mielikuvien muovaajana voi kasvaa, jos ihmisellä ei ole henkilökohtaisia suhteita kyseiseen vähemmistöön kuuluiviin ihmisiin. Hallerin (2000, 274) mukaan median rooli suuren yleisön tietolähteenä korostuu erityisesti vammaisvähemmistön kohdalla heidän yhteiskunnallista osallistumistaan rajoittavien sosiaalisten esteiden vuoksi.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen, miten vammaisuutta kehystetään 2020-luvun alun suomalaisessa verkkojournalismissa suhteessa aiempaan tutkimukseen. Teen tietoisena valinnan olla ottamatta kantaa vammaisuuden medikaaliseen, mukaan lukien lääketieteellisiin diagnooseihin perustuvaan, määrittelyyn, jossa vammaisuus paikannetaan yksilön terveydentilaan ja ominaisuuksiin. Linjaus mahdollistaa tutkimusaineiston rajaamisen ainoastaan niihin journalistisiin tuotoksiin, joissa käsitellään sananmukaisesti vammaisuutta ja tuotetaan ilmiölle moniulotteisia, sosiaalisia merkityksiä. Samalla tämä rajaaminen voi kuitenkin aiheuttaa myös tutkimuksellisia haasteita, joita käsitellen tarkemmin Tutkimuksen arviointia -luvussa.

Vammaisuuden olemassaolo, niin mediassa kuin muualla, synnyttää keskusteluja siitä, mitä on olla ihminen (Kittay & Carlson 2009), ja tästä syystä myös sosiaaliset normit ovat tarkasteluni kohteena. Kehysanalyysin lisäksi tarkastelen laadullisen sisällönanalyysin keinoin, millaisia merkityksiä työlle ja työkyvyille annetaan vammaisuutta käsittelevissä journalistisissa teksteissä. Analysoin myös, missä määrin teksteissä määrittyvät ongelmat ja ratkaisuehdotukset paikantuvat yksilöiden ominaisuuksista johtuviksi. Toivon tutkimukseni omalta osaltaan auttavan vammaisuutta työssään käsitteleviä journalisteja tunnistamaan ja problematisoimaan omia tiedostamattomia ennakkoluulojaan sekä haastamaan niitä normatiivisia ihanteita, joita ”täyteen” ihmisyyteen liitetään. Kuten Goodley (2014, 11) toteaa, meille on paljon helpompaa määritellä epänormaaliutta ja vammaisuutta kuin normaaliutta ja kyvykkyyttä.

Kokonaisvaltaisemman kuvan saamiseksi pyrin lopuksi selvittämään, esitetäänkö elämä vamman kanssa ensisijaisesti henkilökohtaisena tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä, vai liitetäänkö vammaisuuteen myös positiivisempia merkityksiä (ks. Goodley 2014, 11). Tutkimukseni on teoriaohjaavaa, mutta olen jättänyt tilaa myös analyysirunkoni ulkopuolisille, aineistolähtöisille havainnoille.

2 TAUSTA

Esittelen tässä luvussa tutkielmani teoreettisen viitekehyksen ja määrittelyn keskeiset käsitteet. Luvun ensimmäisessä osassa tarkastelen erilaisia teoreettisia näkökulmia vammaisuuteen ja pyrin kuvaamaan vammaistutkimuksen keskeiset suuntaukset. Luvun toisessa osassa käsittelen vammaisuuden esittämisestä mediassa ja erityisesti journalismissa.

2.1 Vammaisuus

Vammaisuudelle annetut merkitykset ovat sidottuja aikaan ja paikkaan, ja ilmiötä voidaan lähestyä useasta eri näkökulmasta. Grue (2017, 168) jopa argumentoi, että koska eri intressiryhmät ja professiot määrittelevät vammaisuuden eri tavoin, yhtenäisen teoreettisen määritelmän tai selitysmallin löytäminen on mahdotonta. Tutkimuksessa vammaisuutta on käsitelty perinteisesti joko medikaalisen, kulttuurisen tai sosiaalisen mallin kautta. Nykyaikaisessa vammaistutkimuksessa nämä kolme mallia nähdään enemmänkin erilaisina lähestymistapoina vammaisuuteen kuin toisensa poissulkevinä määrittelyinä.

Medikaalisessa mallissa vammaisuus näyttäytyy ontologisena ”tosiasiana”, ei rakentuneena sosiaalisena ja poliittisena positiona (Ellcessor & Kirkpatrick 2017, 5). Medikalisaatio on prosessi, jossa elämää käsitellään lääketieteellisen diskurssin kautta (Goodley 2014, 4). Vammaisuuden medikaalista mallia on kritisoitu muun muassa siitä, että se on edistänyt ajattelua, jossa vammaisten ihmisten yhteiskunnassa kohtaamat esteet paikantuvat yksilöiden puutteista johtuviksi. Yhteiskunnan ableistisuus eli vammaisia ihmisiä syrjivät rakenteet ja kyvykkyysoletama jäävät huomiotta. Goodleyn (2014, 13–14) mukaan ableismi on yhteiskunnassa tapahtuvaa toimintaa, joka promotoi ”lajityypillistä” (*sic*), individualistista kansalaisuutta ja samalla koko

arvojärjestelmää, joka tähän idealisoituun yksilöön liitetään. Ableismi hyödyttää ei-vammaisia ihmisiä. (mp.)

Medikaalisen näkökulman hegemonia on muokannut samalla niin sosiaalista kuin teknologista kehitystä ja vammaissubjektien muotoutumista. Kyseiseen ajattelutapaan pohjaavissa diskursseissa vammaisuus näyttäytyy yksilön henkilökohtaisena, medikaalisena tragediana. Vammaisuuden kokemus esitetään perustavanlaatuisesti negatiivisena. (Kumari Campbell 2004, 443.) Couser (2011, 23) huomauttaa, että lääketiede on myös antanut monelle ihmiselle mahdollisuuden elää. Lääketiede on poistanut mystiikkaa somaattisten anomalioiden ympäriltä, riisunut ne niille aikojen saatossa annetuilta yliluonnollisilta ja moraalisilta merkityksiltä ja määrittänyt fyysiset poikkeamat puhtaasti asiaksi, jota voidaan tutkia ja ratkoa tieteen avulla. (mp.)

Samalla lääketieteessä, etenkin geenitutkimuksessa, ja teknologiassa otetut harppaukset ovat omalta osaltaan edesauttaneet kehitystä, jossa vammaisiksi määriteltyjä lapsia syntyy vähemmän. Esimerkiksi Downin oireyhtymää arvioitaisiin esiintyvän Euroopassa syntyvillä lapsilla yli kaksi kertaa enemmän ilman sikiöseulontoja ja niiden perusteella tehtäviä raskaudenkeskeytyksiä (De Graaf, Buckely & Skotko 2021, 404–405). Erot eurooppalaisten valtioiden välillä ovat suuria ja niihin vaikuttavat muun muassa sikiöseulontojen saatavuus ja aborttilainsäädäntö. Tutkijoiden mukaan esimerkiksi Suomessa elävien Down-ihmisten määrä voisi olla 26 prosenttia suurempi ilman raskaudenkeskeytyksiä. Luvut ovat vuodelta 2015. (mts., 407). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen epämuodostumarekisterin mukaan vuonna 2018 Suomessa keskeytettiin 305 raskautta sikiöseulonnassa todetun epämuodostuman vuoksi. Raskaudenkeskeytysten osuus oli 11 prosenttia kaikista epämuodostumatapauksista. THL:n tilastoon on koottu tietoja kaikista elävänä tai kuolleen Suomessa syntyneistä lapsista ja sikiöistä, joilla on todettu merkittäviä synnynnäisiä epämuodostumia. THL:n mukaan merkittäväksi epämuodostuma määritellään, kun lapsella tai sikiöllä on todettu ”merkittävä synnynnäinen rakenteellinen poikkeavuus, kromosomipoikkeavuus tai synnynnäinen kilpirauhasen vajaatoiminta (THL: Tilastoraportti 2021, 3)”. Epämuodostumarekisterin mukaan merkittäviä epämuodostumia todettiin elävinä syntyneistä lapsista 5,2 prosentilla. (mts., 1–2.)

Newellin (2006, 276) mukaan sikiöseulonnat lapsen vammojen tunnistamiseksi eivät ole koskaan arvoneutraaleja eettisiä kysymyksiä. Päätös on politisoitu, kehystetty ja rakennettu valtaapitävässä yhteisössä, joka arvostaa ei-vammaisia elämiä ja asettaa vammaisten ihmisten elämät ihmisyyden riskikategoriaan (mp). Newell näkee geneetiikan kuin kopiona kokonaisvaltaisesta, moderniin lääketieteeseen sidotusta

maailmankuvasta: Se perustuu ajatteluun, jonka mukaan osa geeneistä on hyviä – ja osa pahoja (mts., 277).

Vammaisuuden kulttuurinen malli siirtää huomion yksilöistä ympäröivään maailmaan. Vammaisuuden tuottaminen paikantuu kulttuuriympäristöön. Shakespearen (1994) klassisen tulkinnan mukaan vammaiset ihmiset tulevat ”objektivoituiksi” kulttuuristen representaatioiden kautta. Sittenkin kulttuuriselle mallille on esitetty lukuisia erilaisia määritelmiä. Esimerkiksi Joshuan ja Schillmeierin (2010) mukaan kulttuurinen malli viittaa analyysiin, joka kohdistuu vammaisuuden representaatioihin kulttuurisissa tiloissa, kuten taiteessa, mediassa ja kirjallisuudessa. Junior ja Shipper (2013) taas näkevät vammaisuuden kulttuurisen mallin lähestymistapana, joka analysoi, millä tavoin vammaisuuden ja ei-vammaisuuden representaatiot ja aiheesta käydyt keskustelut auttavat sanallistamaan kyseisen kulttuurin organisoitumiselle ja identiteetille tärkeitä arvoja, ideaaleja ja odotuksia. Tutkijoiden keskuudessa kulttuurisen mallin tarkasta määritelmästä ei ole saavutettu yksimielisyyttä (ks. Waldschmidt 2018, 73–74). Snyderin ja Mitchellin (2006) mukaan kulttuurinen malli tunnistaa vammaisuuden arvon ilmiönä. Vammaisuus ei siis ole pelkästään synonyymi niille prosesseille, joissa vammaisuutta rakennetaan sosiaalisesti (mp.). Näin tulkittuna kulttuurinen malli voidaan nähdä myös kritiikkinä vammaisuuden sosiaalista mallia kohtaan.

Vammaisuuden sosiaalinen malli pitää sisällään kolme oletusta: Ensimmäinen oletus on, että vammaisuus nähdään sosiaalisen epätasa-arvon muotona ja vammaiset ihmiset vähemmistöryhmänä, joka kohtaa syrjintää ja joka suljetaan pois yhteiskunnasta. Toinen lähtökohta on, että vammaisuus ja vammat tulee erottaa toisistaan – niillä ei ole suoraa kausaalista suhdetta, sillä vammaisuutta tuottavat sosiaaliset rakenteet, ei vamma itsessään. Mallin kolmannen perusoletuksen mukaan yhteiskunnat ovat velvollisia poistamaan esteitä, joita vammaiset ihmiset kohtaavat. (Waldschmidt 2018, 72.) Nojaan tässä tutkimuksessa ajatukseen vammaisuudesta sosiaalisena konstruktiona (ks. muun muassa Liachowitz 1988). Vammaisuus on aika- ja kulttuurisidonnaista, ja käsitteelle annetaan erilaisina aikoina erilaisia merkityksiä. Vammaisuutta rakennetaan niissä yhteiskunnallisissa toimintatavoissa ja käytännöissä, jotka rajoittavat yksilön toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa. (mp.)

Jo 1970-luvulla amerikkalaisten vammaisjärjestöjen julkiseen keskusteluun nostama (ks. Shakespeare 2010, 267) vammaisuuden sosiaalinen malli tekee siis eron yksilön vammojen (*impairment*) ja vammaisuuden (*disabilities*) välille. Esimerkiksi pyörätuolin käyttäjän toimintakykyä rajoittaa ramppien ja hissien puute, ei vamma itsessään. (Ellcessor & Kirkpatrick 2017, 5–7.) Vammaisten ihmisten toimintakykyä rajoittaviksi

olosuhteiksi nähdään sosiaalisessa mallissa myös syrjivät asenteet, uskomukset ja valtarakenteet (mts., 6). Rajoittavien toimintatapojen ja käytäntöjen voidaan nähdä ilmaisevan yhteiskunnan rakenteellista ableistisuutta. Campbellin (2001, 44) mukaan ableismi on uskomusten, prosessien ja toimintatapojen verkosto, joka tuottaa tietyn kaltaista itsen ja kehon standardia, joka esitetään täydellisenä, lajityypillisenä (*sic*) ja siksi essentiaalisena ja täytenä ihmisyytenä, ja jossa vammaisuus taas näyttäytyy vähäisempänä ihmisyyden muotona. Yksilön vammoista muodostuu vammaisuutta vasta tietyissä sosiaalisissa ja fyysisissä konteksteissa.

Vammaisuuden sosiaalinen malli erottaa ihmisen fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet vammaisuudesta samalla tavalla kuin varhainen feministinen tutkimus erotti sosiaalisen sukupuolen (*gender*) ja biologisen sukupuolen (*sex*) toisistaan (ks. Oakley 1972). Sitten sosiaalisen ja biologisen sukupuolen välinen jaottelu on hylätty. Tulkitsemme sukupuoliin liitettyjä eroja aina sosiaalisesti muotoutuneen, sukupuolittuneen linssin läpi (Butler 1990). Myös vammaisuuden sosiaalista mallia kohtaan on esitetty samankaltaista kritiikkiä: Käsityksemme yksilön puutteista ovat lähtökohtaisesti sosiaalisesti muotoutuneita, eivät objektiivisia tosiasioita (Tremain 2002, 32–47). Post-strukturalistisesta näkökulmasta tarkasteltuna myös tulkinta yksilön vammoista tai puutteista voidaan nähdä sosiaalisesti rakentuneeksi, aivan kuten ajatukset sukupuolesta tai rodullisuudestakin. (ks. Giddens 2013; Butler 1990.) Vammaisuuden sosiaalista mallia on kritisoitu myös vammaisten ihmisten kokemusten mitätöinnistä. Kriittikin mukaan vammaisuuden sosiaalisesti konstruoituneen luonteen painottaminen ohittaa vammaisten ihmisten omat kokemukset elämästä vamman kanssa. (Ks. Crow 1992, 7).

Vaikka tunnustamme lähestymistavan puutteet, vammaisuuden sosiaalisesti konstruointunutta luonnetta korostavasta määrittelystä on ollut myös hyötyä. Kuten Hannabach (2007, 255) osuvasti kuvaa: ”Vaikka jokin on rakennettua, se ei tarkoita, että se olisi epätodellista, merkityksetöntä tai helposti ohitettavissa; paremminkin se tekee luonnottomaksi tavan, jolla eroavaisuudet kuvitellaan”. Konstruktivistinen lähestymistapa ei ainoastaan tarjoa mahdollisuutta tarkastella ja tulkita näitä eroja vaan myös nähdä ne täysin uudessa valossa. (mp.) Sosiaalisella mallilla on ollut myös merkittäviä poliittisia seurauksia. Se on arvioitu mahdollistaneen vähemmistöidentiteetin muodostumisen ja organisoitumisen tasavertaisten oikeuksien vaatimiseksi ja syrjinnän lopettamiseksi (Ellcessor & Kirkpatrick 2017, 7).

Samalla sosiaalisen ulottuvuuden tunnistaminen on laajentanut vammaistutkimuksen kenttää. Garland-Thomsonin mukaan (2001, 1–2) vammaisuus on rakennettu narratiivi ja järjestelmä, joka tuottaa subjekteja erittelemällä ja merkitsemällä tietynlaisia

kehoja. Vammaisuus kattokäsitteenä koostuu sairaiksi, epämuodostuneiksi, rumiksi, vanhoiksi, runnelluiksi, saastuneiksi, epänormaaleiksi ja heikoiksi määriteltyjen ideologisista kategorioista. Nämä kategoriat heikentävät niiden kehojen arvoa, jotka eivät mahdu tiettyihin kulttuurisiin standardeihin. Garland-Thomsonin lähestymistavassa vammaisuus nähdään enemmänkin esittämisen tapoihin perustuvana järjestelmänä kuin henkilökohtaiseen tragediaan pohjaavana, medikaalisena ongelmana. (mp.) Longmoren (2003) mukaan edellä mainittu näkökulman muutos on myös mahdollistanut vammaistutkimuksen poikkitieteellistymisen sen sijaan, että se olisi jäänyt vain lääketieteen, kuntoutuksen ja sosiaalialan erikoisalueeksi.

Vammaistutkimuksessa on paljon yhtymäkohtia muiden vähemmistöjen tutkimukseen. Feministinen vammaistutkimus kyseenalaistaa oletuksen, että vammaisuus olisi puutteellisuutta, viallisuutta tai liiallisuutta. Vammaisuus näyttäytyy enemmänkin kulttuurisena tulkintana ihmisyyden moninaisuudesta kuin parantamista vaativana sairautena tai ei-toivottuna ominaisuutena, joka tulisi eliminoida. Vammaisuuden merkitykset muotoutuvat kehojen ja niiden sosiaalisten ja materiaalistien ympäristöjen välisessä vuorovaikutuksessa. (Garland-Thomson 2005, 1557.) Esimerkiksi Goodleyn (2014) *dis/ability* (*vapaa suom. kyvyttömyys/kyvykkyys*) complex -viitekehys korostaa sosiaalisten normien ja toiseuden rakentumisen vastavuoroista suhdetta. Goodleyn mukaan eri vähemmistöryhmien kohtaamaan syrjintään, heidän toimijuutensa rajoittamiseen ja toiseuttamiseen liittyvissä mekanismeissa on paljon yhteistä, ja ne nivoutuvat monin tavoin kapitalismin nykyiseen kehitysvaiheeseen ja etenkin uusliberalismiin. *Dis/ability*-viitekehys pyrkii tutkimaan niin sanotun epänormaaliuden ja vammaisuuden sekä kyvykkyyden ja normaaliuden jakolinjojen yhtäaikaista rakentumista ja riippuvuutta toinen toisistaan. Keskeistä on vammaisuuden uudelleen positiointi, joka muodostuu kritiikiksi kyvykkyysoletusta kohtaan. (mts., 13.)

Kriittinen vammaistutkimus pyrkii analysoimaan vammaisuutta kulttuurisena, historiallisena, relatiivisena, sosiaalisena ja poliittisena ilmiönä. Kriittinen vammaisteoria tarkastelee sosiaalisia normeja, jotka määrittävät ihmisten tietyt ominaisuudet puutteiksi sekä niitä yhteiskunnallisia olosuhteita, joissa stigmatisoidut ominaisuudet kasaantuvat tietyille väestöryhmille (Schalk 2017). Kriittinen vammaisteoria voidaan operationalisoida menetelmäksi, jota käytetään siis sekä vammaisuuden yhteiskunnallis-poliittisen rakentumisen kuvaamiseen että näiden rakenteiden vaikutusten tarkasteluun. Vaikutukset eivät rajoitu niihin henkilöihin, joihin vammaisuus käsitteenä liitetään (Hall, M. 2019), eli vammaisuutta tuottavilla rakenteilla on seurauksia myös muiden kuin vammaisten ihmisten elämään.

Kriittinen vammaisteoria pyrkii muuttamaan alistaiseen asemaan asetettujen ihmisten eletyn elämän olosuhteita kriittisen ja intersektionaalisen analyysin avulla. Potthierin ja Devlinin (2006, 2) mukaan teoria osoittaa, että vammaisuudessa ei ole kyse vain lääketieteestä tai terveydestä eikä sensitiivisyydestä tai myötätunnosta, vaan pohjimmiltaan kyse on politiikasta ja vallasta. Vaikka kriittinen vammaisteoria pitää sisällään useita eri lähestymistapoja, monet tutkijat mieltävät sen yhdeksi keskeiseksi funktioksi pyrkimyksen tuottaa tietoa, joka hyödyttää stigmatisoituja ihmisryhmiä. Esimerkiksi Minichin (2016) mukaan normatiivisten ideologioiden tarkastelu ei itsessään riitä, vaan tutkijoiden tulisi sitoutua työskentelemään sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumisen eteen. Solidaarisuuden tulisi koskea kaikkia niitä, jotka patologisoidaan tai tehdään arvottomiksi – riippumatta siitä, identifioituvatko he itse vammaisiksi (mp.).

2.2 Vammaisuuden esittäminen mediassa

Joukkoviestintä on julkisen keskustelun areena, jossa normeja muovataan, uusinnetaan ja haastetaan. Foucaultin (1980, 89) mukaan normien voima sosiaalisella areenalla on suurempi kuin lain ja järjestyksen. Läpi historian vammaisuuden representaatiot ovat toiseuttaneet ja demonisoineet vammaisia ihmisiä. (ks. esim. Barnes 1992; Nelson 2003). Mediassa toiseutta voidaan tuottaa esimerkiksi käytetyn retoriikan, stereotyyppien vahvistamisen sekä negatiivisten diskurssien uusintamisen avulla. Toiseutta voidaan rakentaa myös mitätöimällä henkilön toimijuus tai sillä, että henkilöä käsitellään erilaisten standardien mukaan riippuen siitä, kumpaan ryhmään hänen katsotaan kuuluvan, meihin vai heihin. Raadollisimmillaan se voi näkyä siinä, että toisen elämä määritellään arvokkaammaksi kuin toisen. (Löwstedt & Mboti 2017, 125–126). Toiseuden käsite viittaa jostakin yksilölle vieraasta erottautumiseen tavalla, jolla tämä "toinen" asetetaan alistettuun asemaan (Seppänen & Väliverronen 2013, 106–107). Kuten Wendell (1996) osuvasti kuvaa: "Jos olet minulle toinen, näen sinut ensisijaisesti symbolina jollekin muulle – useimmiten, mutta ei aina, jollekin sellaiselle, minkä torjun ja mitä pelkään – ja jonka heijastan sinuun (mts., 250). Normatiivisten ihanteiden ulkopuolelle jäävien ihmisten kieltäminen uhkaa vammaisten ihmisten olemassaoloa: pelko synnyttää epäluottamusta ja toiseutettujen ihmisten poissulkemista (mp.).

Inzlichtin & Goodin (2006, 129–131) mukaan vammaisten ihmisten stigmatisointi on omiaan synnyttämään uhkaavia ympäristöjä ja tiloja näihin marginalisoituihin ryhmiin kuuluville ihmisille, joissa he voivat olettaa tulevansa arvioiduksi puhtaasti sen perusteella, miten heidät julkisuudessa esitetään. Weiss, Kramakrishna ja Somma (2006, 280) kuvaavat stigmaa sosiaalisesti prosessiksi, jolle on ominaista

ulossulkeminen, torjunta, syyllistäminen tai arvostuksen puute ja joka perustuu tietylle yksilölle tai ihmisryhmälle annettuun sosiaaliseen tuomioon. Hinshaw'n (2007, 26) mukaan stigmaa ylläpidetään usein negatiivisten diskurssien ja merkkien kautta, ja ne iskevät kohteisiinsa "syvän häpeän leiman".

Samankaltaiset, negatiivisiin stereotypioihin perustuvat tavat kehystää vammaisuutta ovat toistuneet niin journalismissa (ks. Clogston 1990; Holton, Farrell & Fudge 2014, 199–201), tv-ohjelmissa (ks. Lopez 2017) kuin kirjallisuudessa (Barnes, Spencer & Shakespeare 2005, 192–195). Esimerkiksi runsaasti mediatilaa saaneessa MPR- eli tuhkarokko-, sikotauti- ja vihurirokkorokotekeskustelussa autismia käsiteltiin kolmen negatiivisen narratiivin kautta: Autismi esitettiin pahimpana mahdollisena lopputuloksena, sosiaalisena ongelmana ja asiana, jonka ennaltaehkäisyyn pitäisi pyrkiä kaikin mahdollisin keinoin. Se, miten autististen ihmisten elämää yhteiskunnassa voisi tukea, jäi näiden narratiivien varjoon. Rokotekeskustelussa autismia määriteltiin stereotyyppisesti ja ihmisryhmää stigmatisoiden. (Mann 2019, 986–989.) Stereotyyppisen esityksen tarkoitus on esittää kohteestaan jotain, jonka samankaltaisen taustan omaavat henkilöt voivat tunnistaa sille ominaiseksi. Näiden ominaispiirteiden avulla kohde on mahdollista erottaa muista stereotypioista. Stereotypia luo yleistyksiä ja yksinkertaistaa esityksen kohdetta. (Hietala, Heinonen, Paasonen 2014, 35, 269–270.)

Vammaisuuden mediaesityksistä on tunnistettu toistuvia esittämistapoja. Tässä tutkimuksessa tehty kehysanalyysi perustuu Clogstonin (1990; 1994) ja Hallerin (1995; 1998) vammaisuuden mediaesityksistä tunnistamiin traditionaalisiin ja progressiivisiin malleihin. Kuvailen edellä mainittua teoreettista viitekehystä tässä luvussa ainoastaan lyhyesti ja palaan siihen tarkemmin Aineisto ja menetelmät -luvussa (ks. 3.4.1.1 Traditionaaliset ja progressiiviset mallit).

Clogston (1990) tunnisti tutkimuksissaan vammaisuuden mediaesityksistä viisi mallia, joiden mukaisesti vammaisuutta käsitellään journalismissa. Sittenmin Haller (1993; 1995) täydensi jaottelua. Tutkijat tunnistivat yhteensä kahdeksan erilaista mallia, ja he jakoivat mallit kahteen kategoriaan. Traditionaalisiksi malleiksi tutkijat luokittelivat *medikaalisen mallin*, *sosiaalinen patologia -mallin*, *liiketoimintamallin* sekä niin sanotun *super cripp -mallin* (Clogston 1990; 1994, Haller 1995; 1998). Edellä mainittujen traditionaalisten kehysten kategoriaan kuuluvien mallien lisäksi vammaisuuden mediaesityksistä tunnistettiin edistyksellisemmiksi tulkittuja progressiivisiä malleja. Progressiivisiin malleihin kuuluivat *vähemmistö-/ihmisoikeusmalli*, *kulttuurinen pluralismi -malli*, *lakiin perustuva oikeus -malli* ja *kuluttajamalli*.

Vammaisuuden käsittelyä 2000-luvun suomalaisessa journalismissa on tutkittu lähinnä opinnäytetöissä. Systemaattista tutkimusta, joka mahdollistaisi ajallisten muutosten tarkastelun, ei ole tehty. Opinnäytetöissä sekä tutkimuskohteet että -menetelmät ovat olleet moninaisia. Esimerkiksi Sainio (2004) tutki tiedotusopin pro gradu -tutkielmassaan vammaisuuden artikulaatioita Aamulehdessä, Iltalehdessä, Helsingin Sanomissa ja Turun Sanomissa keväällä 2003. Aineiston koko oli 74 artikkelia. Tutkimuksen tulosten mukaan vammaisuus kytkettiin suomalaisessa journalismissa useimmiten fyysisiin ominaisuuksiin, biologiaan, lääketieteellisiin määrittelyihin ja toimintakyvyttömyyteen. Vammaiset ihmiset artikuloitiin useimmiten tutkijan määritelmien mukaan joko *kärsivöiksi uhreiksi* (27,3 %) tai *toiminnan kohteiksi* (26,2 %). Samalla uutisista tunnistettiin myös edistyskellisemmiksi tulkittavissa olevia puhetapoja. *Valtaistunut ja tasavertainen vammaisen* -puhetapa tunnistettiin 13 jutusta (17,8 %) ja *asiakkaana säästöjen kurimuksessa* -puhetapa esiintyi 11 jutussa (15 %). Vähemmän tunnistettuja artikuloitunteja olivat *sankari ja selviytyjä*, joka tunnistettiin yhdeksästä jutusta (12,3 %). *Uhkaavaksi riskiksi* vammaisuus artikuloitiin neljässä jutussa (5,5 %). (mts., 50–64.)

Matsson (2010) tutki journalistiikan pro gradu -tutkielmassaan kehitysvammaisuuden käsittelyä Aamulehdessä vuosina 2007–2008. Tutkimuksen mukaan kehitysvammaiset ihmiset esitettiin usein passiivisina hoivan tai hyväntekeväisyyden kohteina eikä aktiivisina toimijoina (mts., 89–90). Kehitysvammaisia ihmisiä haastateltiin vain harvoin, ja heidät nostettiin jutuissa päärooliin yleensä ainoastaan niin sanotuissa *human interest* -jutuissa. Kehitysvammaisten ihmisten sitaattien osuus oli aineistossa vain 5,6 prosenttia. (mts., 92–93.)

Kastikainen ja Lehtonen (2015) tutkivat erityispedagogiikan pro gradu -tutkielmassaan vammaisuutta Helsingin Sanomien kerronnallisissa artikkeleissa diskurssianalyysin keinoin. Diskurssit ovat vakiintuneita mutta aikaan ja paikkaan kytköksissä olevia kielenkäytön tapoja, jotka muokkaavat kohteita, joista puhuvat (Foucault 1988). Kastikainen ja Lehtonen (mp.) tunnistivat aineistostaan viisi keskeistä vammaisuuden diskurssia, jotka olivat: *vammaisuus yhteiskunnallisten normien haastamisena*, *vammaisuus toiseutena*, *vammaisuus myönteisenä olemisen tapana*, *vammaisuus elämänmuutoksena* ja *vammaisuus kompensoitavana ominaisuutena*. Tutkijat määrittivät näiden diskurssien kautta muodostuville vammaisille henkilöille seuraavat subjektiasemat: *normien muokkaaja*, *muiden määrittämä*, *pystyvä persoona*, *arjen uudelleen opettelija* ja *yli-inhimillinen*. (mts., 36–42.)

Tuore kansainvälinen tutkimus indikoi, että vammaisuutta käsitellään edelleen journalismissa usein negatiivisessa valossa. Belgialaista printtimediaa tutkineiden Goethalsin, Mortelmansin, Van Den Bulckin, Van Den Heurckin ja Van Hooven (2020,

1) mukaan journalismi päätyi edelleen kehystämään vammaisuutta toiseuttaen. Vammaisuus esitettiin ”kamalimpana esteenä”, jonka ihminen voi elämässään kohdata. Kehykset painottivat hoivaa, vammaisuutta kärsimyksenä sekä vammaisuuden korjaamista ja ylittämistä. Kehykset mukailivat Clogstonin (1990; 1994) ja Hallerin (1995; 1998) määrittelemiä vammaisuuden traditionaalisia esittämismalleja. Tutkimuksessa tunnistettujen edistyksellisempien eli progressiivisten vastakehysten määrä oli vähäinen. Tutkijoiden mukaan kehykset nojasivat ennakkoluuloihin, joissa vammaiset ihmiset nähdään kyvyttöminä, heikkoina ja riippuvaisina ei-vammaisten ihmisten avusta. Tyypillistä oli myös vammaisten ihmisten esittäminen inspiraation lähteenä, kun he niin sanotusti ylittävät vammansa. Goethalsin ym. (2020, 13) mukaan edellä mainittuja esitystapoja yhdisti vammaisuuden esittäminen ”yksilöiden kehoihin paikantuvana ongelmana, joka voidaan joko parantaa tai ylittää”. Riskinä on myös se, että vammaiset ihmiset tulevat esitetyiksi objekteina, eivät subjekteina. (Goethals, Mortelmans, Van Den Bulck, Van Den Heurck & Van Hooove 2020.)

Yksi vammaisuuden mediaesityksiä kuvaava tekijä on niiden puuttuminen. Ulkoisia merkkejä vammaisuudesta omaavat henkilöt loistavat poissaolollaan muun muassa vox pop -haastatteluissa (Beckers 2017, 1034–1035). Suomalaisen elokuva- ja tv-alan sisällöntuottajien yhdistys APFI ry:n teettämän Diversiteetti suomalaisissa elokuvissa ja tv-sarjoissa 2020 -selvityksen mukaan vammaiset ihmiset eivät juuri näy kotimaisissa elokuvissa tai tv-sarjoissa. Vammaisia ihmisiä edustavien roolien osuus oli vuonna 2020 vain 0,3 prosenttia. Roolihahmoista 93 prosenttia oli valkoisia, vammaattomia ja cis- eli syntymässä määriteltäviä sukupuolen ilmaisua edustavia ja heteroseksuaalisia henkilöitä. (APFI ry 2021, 2.)

Sosiaaliset muutokset edellyttävät vähemmistöryhmän olemassaolon tunnustamista, ja monet marginalisoidut ja julkisuudessa aliedustettuina olevat vähemmistöt pyrkivätkin saavuttamaan suurempaa medianäkyvyyttä (Barnhurst 2007). Samalla kuitenkin, kuten Lopez (2017, 108) osuvasti kuvaa, ”etuoikeus tulla esitetyksi mediassa on kaksiteräinen miekka”. Lisääntyvä medianäkyvyys voi sekä laajentaa että kaventaa marginalisoidun vähemmistöryhmän poliittista potentiaalia (mts., 108–109). Suurempi näkyvyys yhdistettynä negatiivisiin stereotyyppioihin voi johtaa epätoivottuun lopputulokseen, kuten vähemmistön entistä voimakkaampaan marginalisointiin tai poliittisiin takaiskuihin. (Barnhurst 2007.) Lopez (2017, 108) huomauttaa, että osalle vammaisista ihmisistä ei-toivotun katseen kohteena oleminen on epämukava osa jokapäiväistä elämää. Ei-toivottu huomio voidaan ymmärtää yhdeksi vammaisiin ihmisiin kohdistuvan sorron muodoksi (ks. Gerber 1992). Esimerkiksi tuijottaminen, jota voisi kuvata intensiiviseksi ja pitkäkestoiseksi katsomiseksi, voidaan nähdä tietoisena

tai tiedostamattomana esineellistämisen keinona (Seppänen 2002, 115–116; Weinstein & Weinstein 1984, 359–360).

Representaatiot ovat merkityksen tuottamista kielen avulla. Käytämme merkkejä, jotka ovat järjestäytyneet kieliksi, jotta voisimme kommunikoida merkityksellisesti toistemme kanssa. Merkit joko symboloivat tai edustavat reaali maailmassa esiintyviä esineitä, ihmisiä ja tapahtumia tai viittaavat niihin, mutta ne voivat viitata myös abstrakteihin ideoihin ja kuvitteellisiin konsepteihin. (Hall, S. 2007, 28–30.) Representaation politiikaksi kutsutaan niitä valintoja, joiden pohjalta mediaesitykset muodostuvat. Käsite pitää sisällään ajatuksen siitä, että representaatioiden taustalla on aina kulttuurisia ehtoja ja että niiden tuottamisella on yhteiskunnallisia seurauksia (Seppänen & Väli-verronen 2013, 94–95).

Merkityksiä rakennetaan kielen avulla, ja tavat tulkita näitä merkityksiä ovat kulttuurisesti konstruoituneita. Merkitykset eivät synny luonnostaan, vaan ne ovat sosiaalisten käytäntöjen tulosta (Hall, S. 2007, 28–30). Vaikka merkityksenannot ovat henkilökohtaisia, ne eivät ole puhtaasti subjektiivisia. Moilasen ja Rähän (2018, 43) mukaan “yksittäiset merkityksenannot rakentuvat kulttuurissa vallitsevien toimintatapojen ja tarinoiden varaan” ja asioiden merkitykset syntyvät suhteissa toisiin asioihin (mts., 47). Saussuren (1857–1913) vuonna 1916 julkaistussa *Course in general linguistics* -klassikkoteoksessaan muotoileman teorian mukaan kieli on merkitysjärjestelmä, jonka jokainen merkki koostuu kahdesta osasta: merkitsimestä ja merkitystä. Saussuren ajattelussa oli innovatiivista se, että hän näki kielen autonomisena järjestelmänä, joka ei ollut kahlittu reaali maailman ilmiöihin. Seppäsen ja Väli-verrosen (2013, 104) tulkinnan mukaan de Saussure kiinnitti huomiota siihen, ettei kieli heijasta todellisuutta vaan todellisuudelle annetut merkitykset rakentuvat kielessä. Saussuren ajattelun voidaan nähdä luoneen pohjaa ymmärryksellemme siitä, että kielelle annetut merkitykset eivät ole pysyviä ja staattisia, vaan ne ovat muuttuvia ja neuvottelun kohteena. (mp.) Auslanderin ja Goldin (1999) tutkimuksen mukaan kanadalaisessa ja israelilaisessa journalismissa vammaisista ihmisistä käytettiin usein epäsensitiivisiä termejä. Epäsensitiivistä terminologiaa esiintyi yli puolessa tutkimuksen aineistoon kuuluvista jutuista. Epäsensitiivisiksi termeiksi tutkijat tulkitsivat esimerkiksi vammaisten ihmisten määrittelyn joko uhreiksi tai potilaiksi, tai vammaisten yksilöiden typistämisen vain osaksi kasvotonta vammaisten joukkoa. (Auslander & Gold 1999, 1399–1402.)

Käytetty kieli ja sille annetut merkitykset myös muuttavat muotoaan. Vammaisuus-käsitteenä yleistyi vasta 1900-luvulla, ja se korvasi monet nykypäivänä sosiaalisesti epäsoveliaina koetut ilmaukset. Ennen kattokäsitteen syntyä erilaisia sosiaalisesta normista poikkeavia fyysisiä, aistimellisiä tai psyykkisiä ominaisuuksia omaavista

ihmisistä puhuttiin muun muassa rampoina, hulluina ja vajaamielisinä. (Vehmas 2005, 111–112, 123.) Sittemmin vammaiset ihmiset, erityisesti vammaisaktivistit, ja vammaistutkimus ovat valjastaneet käyttöönsä termejä, joihin on historiassa liitetty stigmatisoivia merkityksiä. Erityisesti tämä näkyy englanninkielisestä *cripple*-sanasta (suom. *rampa*) juonnetun *crip*-termin käytössä (ks. muun muassa McRuger 2018, 18–20).

Oikeat termit eli miten vammaisista ihmisistä tulisi puhua ovat olleet aktivistien ja vammaistutkijoiden pitkäaikaisen väittelyn kohde (ks. muun muassa Ellecessor, Haggood & Kirkpatrick (2017, 24). Esimerkiksi YK:n alainen The Committee on the rights of persons with disabilities (CRPD) -komitea on suositellut käyttämään vammaisista ihmisistä *person first* -kielistä ilmausta. *Person first* -muodolla viitataan esimerkiksi *ihminen, jolla on vamma* -ilmaukseen. Muodon käyttöä on perusteltu sillä, että sen on koettu korostavan yksilön perimmäistä ihmisyyttä. Muotoa on myös kritisoitu. *Person first* -muotoiseen ilmaukseen on nähty sisältyvän oletus, että vammaisuus on ”luonnollinen” tosiasia. (mp.) Osa tutkijoista ja vammaisaktivisteista uskoo tällaisen kielenkäytön erottavan henkilön vammaisuudestaan, ja *identity first* -kielen käyttöönottoa on suositeltu esimerkiksi psykologeille (ks. Dunn & Andrews 2015). *Identity first* -kielen muoto viittaa esimerkiksi *vammainen ihminen* -ilmaukseen, ja tätä muotoa käytetään myös tässä tutkimuksessa. Muodon on koettu kuvaavan vammaisuuden sosiaalista rakentumista (Ellecessor ym. 2017, 24), mutta mielestäni tämä perustelu pätee paremmin englanninkieliseen ilmaukseen (*disabled person*) kuin sen suomenkieliseen vastineeseen (*vammainen ihminen*). Jo varhaisemmassa tutkimuksessa on kuitenkin painotettu, että sopivan ilmauksen valinnassa tulisi kuunnella heitä, joita asia koskettaa – eli vammaisia ihmisiä itsejään (Pierce 1998, 31–36).

Erilaisiin vähemmistöihin kuuluvien ihmisten esittäminen mediassa on muuttunut viime vuosikymmeninä, mutta edes pyrkimykset inklusiivisempiin ja monimuotoisempiin representaatioihin eivät aina palvele vähemmistöön kuuluvien ihmisten etua. Esimerkiksi Nilsen ja Turner (2014) argumentoivat, että yhdysvaltalaisessa televisiossa yleistynyt niin sanottu värisokeusajattelu, jonka mukaan ihmisen ihonvärillä tai etnisyyden kokemukseen perustuvalla identiteetillä ei ole merkitystä, kiistää ne sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset todellisuudet ja epätasa-arvoistavat rakenteet, jotka määrittelevät rodullistettujen vähemmistöjen ja valtaväestön suhteita tänäkin päivänä. Barnhurstin (2007) mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien samaistaminen heteroseksuaaleihin ei edesauta kyseisten vähemmistöryhmien oikeuksien edistämistä. Davis (2014) argumentoi, että vaikka olemme liikkumassa pois miehisestä ja valkoisesta katseesta alla rakennetun, pakottavan normaaliuden hegemoniasta, kaikki ihmiset eivät edelleenkään mahdu monimuotoisemman ihmiskuvan piiriin.

Universaali konsumerismi voidaan ulottaa yli ikään, painoon, ihonväriin, kulttuuriin, sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvien rajojen, ja moninaisuuden ylistäminen tukee uusliberaalin markkinatalouden logiikkaa. Marginaalien marginaaleissa elävät ihmiset, kuten vakavasti päihderiippuvaiset, psyykkisesti sairaat ja vaikeasti vammaiset ihmiset, eivät mahdu joukkoon siksi, että he eivät todennäköisesti koskaan tule olemaan osa kuluttajayhteisöä. Esimerkiksi mainoksissa esiintyvät vammaiset ovat lähtökohtaisesti fotogeenisiä, ja heitä käsitellään vammattomien ihmisten omaamien stereotyyppien kautta. (Davis 2014, 14–20.)

Vaikka vammaisuuden esittäminen mediassa on kiinnostanut vammaistutkijoita ja osaa mediatutkijoistakin, erityisesti tieteenaloja yhdistävälle tutkimukselle koetaan olevan tarvetta. Ellcessor, Hagood & Kirkpatrick argumentoivat (2017, 3–4), etteivät vammaistutkimus ja mediatutkimus eivät ole erillisinä tutkimusaloina onnistuneet tavoittamaan vammaisuuden ja median kompleksista suhdetta. Tutkijoiden mukaan tarvitaan teorioita ja strategioita, jotka auttavat meitä ymmärtämään paremmin muun muassa mediakulttuurin ja vammaisuuden vuorovaikutteista suhdetta sekä merkityksistä, inklusiosta ja vallasta käytävää kamppailua (mp).

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Määrittelen tämän luvun alussa tutkimusongelmani ja tutkimuskysymykseni. Toisessa alaluvussa kuvailen aineistoni sekä aineistooni tekemäni rajaukset. Kolmannessa alaluvussa esittelen käyttämäni tutkimusmenetelmät eli kehysanalyysin ja laadullisen sisällönanalyysin. Lopuksi kuvaan tiiviisti, miten edellä mainittuja metodeja on tässä tutkimuksessa käytetty.

3.1 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

3.1.1 Tutkimusongelma

Kuten tämän tutkimuksen johdantoluvussa totesin, vammaisuuden esittämistä ja käsittelemistä suomalaisessa journalismissa on tutkittu melko vähän. Aiempi vammaisuuden mediatutkimus on kuitenkin ansioituneesti onnistunut tunnistamaan tyypillisiä tapoja esittää vammaisuutta mediassa (muun muassa Clogston 1990; 1994, Haller 1995; 1998), ja samantyyppiset esittämistavat näyttävät toistuvan tarkasteluajanjaksoista riippumatta (Quinlan & Bates 2008). Tämä tutkimus pyrkii omalta osaltaan valaisemaan, miten vammaisuutta kehystetään 2020-luvun suomalaisessa verkkojournalismissa suhteessa aiempaan tutkimukseen. Kehysanalyysini nojaa Clogstonin (1990; 1994) ja Hallerin (1995; 1998) vammaisuuden mediaesitysten traditionaalisten ja progressiivisten mallien mukaiseen jaotteluun.

Laajennan analyysini myös niihin normatiivisiin ihanteisiin, joita vammaisuuden mediaesitysten taakse kätkeytyy. Tarkastelen kolmea teoriaohjaavaa teemaa laadullisen sisällönanalyysin keinoin.

Ensimmäiseksi teoriaohjaavaksi teemaksi olen valinnut vammaisuuden ja työn suhteen. Vammaisten ihmisten työllistyminen on ajankohtainen poliittinen kysymys, mutta samalla työn ja työkyvyn tarkastelua tutkimuskohteena motivoi myös aiempi tutkimus. Esimerkiksi Goodley (2014, 26–27) puhuu uusliberalistisista, kyvykkäistä subjekteista, jotka korostavat yksilöitä kollektiivisten identiteettien sijaan ja uudenlaisesta ontologiasta, jossa yksilöiden itseymmärrys ja omanarvontunto määrittyy heidän markkina-arvonsa perusteella. Ihmiset omaksuvat tämän yksilökeskeisen ajattelutavan siksi, koska se tuntuu omalta (mp.). Samalla kuitenkin "tarpeiden tyydyttämisen, vapauden, kehityksen ja henkilökohtaisen kasvun diskurssien takana väijyvät hallinnan teknologiat (Goodleyn (2014, 27) mukaan Sothorn (2007, 153))".

Jälkitekollisessa kapitalismissa työ on usein tietoistunutta, estetisoitua ja vaatii työntekijöiltä moninaisia vuorovaikutus- ja tunnetaitoja. Samalla työ on muuttunut haastavammaksi, vastuullisemmaksi ja työn osaamisvaatimukset ovat kasvaneet. (Ks. muun muassa Julkunen 2008, 128–133, 140–154, 214.) Riskinä on, että yhä enemmän kognitiivisia ja emotionaalaisia resursseja yksilöiltä vaativa työelämä voi sulkea yhä suuremman osan ihmisistä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Koenkin tärkeäksi selvittää, millaisia merkityksiä työlle ja työkyvyille annetaan vammaisuutta käsittelevässä journalismissa.

Lisäksi olen kiinnostunut siitä, miten ongelmat ja niiden ratkaisuehdotukset positioidaan journalistisissa teksteissä, jotka käsittelevät vammaisuutta. Ongelmien ja ratkaisujen paikantuminen ilmaisee esimerkiksi sen, tulkitsemmeko vammaisten ihmisten elämässään kohtaamien haasteiden johtuvan heistä itsestään vai nähdäänkö ongelmien syntyvän ympäröivän maailman esteellisissä rakenteissa. Esimerkiksi Foucault'in ajattelussa yksilöt nähdään normalisoivan vallan tuotteina. Kuten Julkunen (2008, 122) kuvaa: "(Uus)liberaali vallankäyttö painostaa meitä yksilöiksi, joista jokaisella on oikeus ja velvollisuus kilpailla resursseista ja asemista, "toteuttaa itseään" ja tehdä itsestään menestys- ja kilpailusubjekti." Uusliberalistinen ihmiskäsitys nojaa ajatukseen mahdollisuuksien tasa-arvosta, jonka mukaan kaikilla ihmisillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet menestykseen eikä täten yksilöiden toimintaa ole tarpeellista rajoittaa (Parviainen, Kinnunen & Kortelainen 2016, 9). Ilmiö näkyy esimerkiksi kulutuksen hyperyksilöllistymisenä, mutta erityisesti se näkyy yksilön henkilökohtaisen vastuun korostamisena (Duggan 2003, 12). Yksi tämänkaltaiseen ihmiskäsitykseen liittyvä riski on, että se häivyttää eriarvoistavien rakenteiden vaikutuksen ihmisen elämään ja hänen toimintamahdollisuuksiinsa.

Kolmantena teoriaohjaavasti muodostettuna teemana tarkastelen, esitetäänkö elämä vammauksen kanssa tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä, vai annetaanko vammaisuudelle myös positiivisempia merkityksiä. Vammaisuuden mediaesityksiä on perinteisesti kritisoitu siitä, että ne ovat usein päätyneet esittämään vammaisuutta negatiivisten stereotyyppien kautta. Vammaiset ihmiset on esitetty esimerkiksi uhreina (Nelson 2003) tai säälin kohteina (Barnes 1992).

Valitsin aineistolähteikseni kolme suomalaista journalistista uutismediaa. Teoriaohjaavasta tutkimusotteestani huolimatta ollut avoin myös aineistolähtöisten, analyysirunkoni ulkopuolisten ilmiöiden havainnoinnille. Havainnoinnissa olen pyrkinyt systemaattisuuteen, mutta on syytä huomioda, että tutkimustulokset eivät ole havainnointimenetelmästä tai niitä käyttävästä tutkijasta irrallisia (Tuomi & Sarajarvi 2009, 20).

3.1.2 Tutkimuskysymykset

Vastatakseni tutkimusongelmaani olen määritellyt tutkimuskysymykseni seuraavasti.

- 1) Miten vammaisuutta kehystetään Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden journalistisissa teksteissä suhteessa aiempaan tutkimukseen?
- 2) Millaisia merkityksiä työlle ja työkyvylle annetaan Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkosivuilla julkaistuissa, vammaisuutta käsittelevissä journalistisissa teksteissä?
- 3) Miten journalistisissa teksteissä määritellyt ongelmat ja niiden ratkaisuehdotukset positioidaan yksilö-rakenne-askelilla?
- 4) Esitetäänkö journalistisissa teksteissä elämä vamman kanssa tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä?

3.2 Aineisto

Aineistoni on laadullinen. Eskolan ja Suorannan (1998, 15) määritelmän mukaan pelkistetyimmillään laadullisella aineistolla tarkoitetaan aineistoa, joka on ilmiänsuhtaan tekstiä. Aineistoni koostuu 84 verkkoartikkelista. Artikkelit on kerätty kolmen suomalaisen median, Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden, verkkosivuilta soveltuvien hakusanojen avulla. Hakusanoja, joita aineiston keruussa käytettiin, olivat: vammaisuus, henkinen vammaisuus (*toim. huom. kyseinen hakusana on poimittu tutkimissani julkaisuissa käytetyistä asiasanoista*), kehitysvammaisuus, kuulovammaisuus, puhevammaisuus ja näkövammaisuus. Hyväksyin tarkasteluni kohteeksi kuuluviksi myös kaikkien edellä mainittujen sanojen johdokset. Aineisto koostettiin pääasiassa julkaisujen verkkosivuilla olevien hakutoimintojen avulla, mutta Iltalehden hakutoiminnoissa havaittujen puutteiden vuoksi jouduin hyödyntämään aineiston koostamisessa myös Googlen hakukonetta.

Artikkeleista 40 on julkaistu Ylen verkkosivuilla. Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkosivuilla julkaistuja artikkeleita on molempia yhtä paljon eli 22 kappaletta. Löydettyjen artikkeleiden lukumääriin voivat vaikuttaa useat eri tekijät, kuten esimerkiksi eri julkaisualustojen hakukoneiden toimivuus. Lisäksi on syytä huomioida, että aineistoni ei välttämättä kata kaikkia tarkasteluajanjaksoilla aihetta käsitelleitä journalistisia artikkeleita (ks. 3.2.4 Aineiston rajaukset). Otantani koosta ei siis voi tehdä joihinkin päätöksiä aihetta koskevien juttujen julkaisumääristä. Laadullisessa tutkimuksessa

otannat ovat usein suppeita, mutta tutkimuskohteiden analyysissä pyritään perusteellisuuteen (Eskola & Suoranta 1998, 18). Eskolan & Suorannan (mp.) mukaan harkinanvaraista otantaa käytettäessä tutkijan kyky rakentaa tutkimukselleen vahvat, teoreettiset perustukset on erityisen tärkeää. Aineiston tieteellisyyden kriteeri ei näin ollen olekaan sen määrä vaan laatu, käsitteellistämisen kattavuus. Tutkija pyrkii sijoittamaan tutkimuskohteen yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä ja antamaan siitä historiallisesti yksityiskohtaisen ja tarkan kuvan. (mp.)

Jutut on julkaistu aikavälillä 1.1.2020–31.12.2021. Halusin kohdentaa tutkimukseni valtakunnallisiin medioihin, ja Yle, Helsingin Sanomat ja Iltalehti valikoituivat tutkimukseni kohteiksi siksi, että kyseessä on kolme tunnettua suomalaista mediabrändiä. Brändit tavoittavat yhdessä merkittävän osan suomalaisista. Minulle oli myös tärkeää, että tutkimani julkaisut ovat eri tahojen omistuksessa ja että tutkittavien medioiden yleisöjen rakenne eroaa toisistaan.

3.2.1 Yle

Yle on julkisrahoitteinen kansallinen mediayhtiö, joka tuottaa uutissisältöjä monikanavaisesti. Tekstimuotoisten verkkojuttujen lisäksi Ylellä on neljä tv-kanavaa ja kuusi radiokanavaa, joissa uutisia välitetään kellon ympäri. Yle tavoitti vuosikertomuksensa mukaan vuonna 2020 96 prosenttia suomalaisista joka viikko, ja sen verkko- tai mobiilipalveluita käytettiin 1 456 miljoonaa kertaa. Ylen välineistä paras tavoitavuus oli kuitenkin edelleen lähetysvirtatelevisiolla (Yle, kanava- ja palvelumielikuvatutkimus 2020). Koko Ylen liikevaihto oli 487,6 miljoonaa euroa. (Yle, toimintakertomus ja tilinpäätös 2020.)

3.2.2 Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat on seitsemänpäiväinen sanomalehti ja verkkomedia, joka tavoittaa yli 700 000 lukijaa joka viikko. Helsingin Sanomien keskeisimpiä kohdeyleisöjä ovat lehden mediakortin mukaan yli 40-vuotiaat, hyvin toimeentulevat ja korkeakoulutetut kaupunkilaiset. Helsingin Sanomat on Suomen suurimman mediakonsernin Sanoman Media Finlandin lippulaivatutuote. Sanoma Media Finland Oy:n liikevaihto oli vuonna 2020 470,3 miljoonaa euroa (Sanoma Oyj:n tilinpäätöstiedote 2020). On tärkeää huomioida, että aivan kuten Ylelläkin, Sanoma Media Finlandin sisälle mahtuu paljon muitakin palveluita ja toimintoja kuin journalismia.

3.2.3 Iltalehti

Iltalehti on kuusipäiväinen sanomalehti ja verkkomedia. Alma-konserniin kuuluva Iltalehti tavoittaa mediakorttinsa mukaan viikoittain kolme miljoonaa suomalaista. Tavoittavuudesta suurin osa eli 2,8 miljoonaa koostuu digitaalisista palveluista. Iltalehden digitaalisia palveluita kulutetaan useimmiten mobiilissa, ja mobiilikäytön osuus kaikista digitaalisista palveluista on 80 prosenttia. Alma Median liikevaihto oli vuonna 2020 230,3 miljoonaa euroa (Alma: Alma Media sijoituskohteena 2020).

3.2.4 Aineiston rajaukset

Eskolan ja Suorannan (1998, 61) mukaan ”kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan pyritään kuvaamaan jotain tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jotain ilmiöstä” ja ”aineiston tehtävä on tavalla tai toisella toimia tutkijan apuna rakennettaessa käsitteellistä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä (mts., 62)”. Aineiston koolla ei ole laadullisessa tutkimuksessa itseisarvoa. Tutkijan on itse päätettävä, milloin aineiston keruu on riittävää, jotta se kattaa tutkimusongelman (mp.). Tuomen & Sarajärven (2009) mukaan heterogeenisyyden tutkiminen vaatii suurempaa aineistoa kuin homogeenisyyden tutkiminen eli tutkijan on puntaroitava, haluaako hän kuvailla kokonaisuutta yhtenäisyyden vai erityispiirteiden kautta. Aineiston samuus voi tulla esille esimerkiksi tiettyjen teemojen toistona (mts., 87–90).

Aineistoni on rajattu hakusanojen avulla. Aineiston rajausmenetelmä on voinut jättää joitakin tutkimuskohteeni tarkastelun kannalta merkityksellisiä juttuja sen ulkopuolelle. Esimerkiksi lähteinä käyttämieni journalististen julkaisujen verkkosivuilla olevien hakutoimintojen käytettävyydessä oli eroja. Tutkimukseni laajuus ei kuitenkaan mahdollistanut kaikkien tarkasteluajanjaksollani julkaistujen verkkojuttujen läpikäymistä.

Lisäksi osa erilaisia vammoja omaavista henkilöistä saattaa preferoida erilaista itsemäärittelyä (ks. 2.2 Vammaisuuden esittäminen mediassa, 15–16). Valitsemiini hakusanoihin pohjautuvaa rajausta puoltaa kuitenkin tapa, jolla vammaisuus tässä tutkimuksessa käsitteellistetään. Koska olen kiinnostunut vammaisuudesta ilmiönä ja siitä, miten sitä käsitellään 2020-luvun journalismissa, on luonnollista, että aineistoni on rajattu journalistisiin teksteihin, jotka käsittelevät kirjaimellisesti vammaisuutta. Tällä

tavoin onnistun myös tutkijana välttämään sen sudenkuopan, että positioisin itseni kykeneväksi päättämään, mihin vammaisuuden rajat piirretään.

Aineiston keräämiseni oli jossain määrin elektiivistä. Halusin kohdistaa tarkasteluni uutisteksteihin, joten rajasin mielipiteellisen toimituksellisen sisällön, kuten pääkirjoitukset, kolumnit, esseet ja pamfletit, aineistoni ulkopuolelle. Aineistooni eivät kuuluneet myöskään näytelmä-, kirja- tai elokuva-arvostelut. Hakusanojen avulla rajatusta journalististen tekstien joukosta aineistoni ulkopuolelle jäivät jutut, joissa tutkimani aihe ei ollut jutun temaattisessa keskiössä. En systemaattisesti tilastoinut tämänkaltaisten juttujen määrää hakutuloksissani. Aineistoni ulkopuolelle jäivät muun muassa journalistiset tekstit, joissa vammaisuus mainittiin vain yhtenä syrjintäperusteena muiden joukossa, mutta vammaisiin kohdistuvaa syrjintää ei käsitelty erillisenä ilmiönä.

Tutkimuskohteeni oli kirjoitettu kieli, enkä analysoinut tai huomioinut juttujen yhteydessä julkaistuja kuvia, audio- tai videosisältöjä, kuvituksia, grafiikkaa tai interaktiivisia elementtejä. En myöskään analysoinut juttuihin upotettuja, muilla alustoilla julkaistuja sisältöjä, kuten tviittejä, YouTube-videoita ja Instagram-julkaisuja. Lisäksi rajasin aineistoni ulkopuolelle myös yhden erikoistaitollisen mobiilitarinan. Jutun tekstisisällön koostaminen käsittelyä varten ei olisi ollut työergonomian kannalta mielekästä ja jutun visuaalispainotteisen luonteen vuoksi pelkkä tekstianalyysi ei olisi antanut jutun sisällöstä todenmukaista kuvaa. Kyseinen juttu olisi muilta osin täyttänyt aineistooni kuulumiselle asettamani kriteerit.

3.3 Menetelmät

3.3.1 Kehysanalyysi

Kehys (*frame*) on sosiologi Erving Goffmanin vuonna 1974 esittelemä ja sosiaaliseen vuorovaikutuksen analyysiin perustuva käsite, jolla hän viittaa prosesseihin, joilla ”järjestetään kokemuksia” (mts., 13). Goffmanin (mts., 8) mukaan kehys vastaa yksinkertaisimmillaan kysymykseen: mitä täällä oikein tapahtuu? Kehyksen tunnistaminen auttaa sosiaaliseen tilanteeseen osallistuvia yksilöitä sopeuttamaan omaa käyttäytymistään sekä tarkkailemaan muiden toimintaa kyseisessä tilanteessa. Yksilöiden kehysten mukainen toiminta on kehyksen säilyttämisen ja uusintamisen

edellytys, ja usein kehykset tulevat näkyviksi vasta jonkun toimiessa niiden vastaisesti. (mp.).

Kehysanalyysi on runsaasti käytetty menetelmä media-aineistojen sisällön tutkimuksessa. Sieffin (2003, 260) mukaan kehys voidaan ymmärtää sekä informaation esittämisen ja järjestämisen tavaksi mediassa että tavaksi, jolla yksilö tätä tietoa tulkitsee. Entman (2007, 164) määrittelee kehystämisen prosessiksi, jossa valitaan muutamia elementtejä koetusta todellisuudesta ja kootaan kertomus, joka korostaa näiden elementtien keskinäisiä yhteyksiä tietyn tulkinnan esittämiseksi. Täysin kehittyneet kehykset toteuttavat yleensä neljää eri tehtävää, jotka ovat ongelmanmäärittely, kausaalinen analyysi, moraalinen arviointi ja ratkaisujen esittäminen (Entman 1993; 2004). Kehystäminen muovaa yleisöjen tulkintoja ja mieltymyksiä. Kehykset esittävät, nostavat näkyviin ja korostavat tiettyjen ajatusten merkittävyyttä aktivoimalla tulkintakehyksiä eli skeemoja, jotka kannustavat kohdeyleisöjä ajattelemaan ja tuntemaan sekä tekemään päätöksiä tietyllä tavalla (Entman 2007, 164). Toisinaan skeemoista ja kehyksistä puhutaan jopa synonyymeinä, mutta esimerkiksi Entman (mp.) erottaa skeemat mielensisäisiksi, tulkinnallisiksi prosesseiksi, joiden avulla lisäämme kehykset teksteihin. Skeemat ovat siis toisiinsa liitetyistä ideoista ja tunteista rakentuvia klustereita, jotka sijaitsevat ihmisen muistissa (mts., 7).

Tässä tutkimuksessa määrittelen kehystämisen Entmanin (2009) kuvaamalla tavalla. Kehystäminen on ”tapahtumien tai ongelmien tiettyjen puolien valitsemista ja korostamista sekä näiden välisten yhteyksien rakentamista tavalla, jolla tuetaan tiettyä tulkintaa, arviota ja/tai ratkaisuehdotusta (mts., 5)”. En ole aktiivisesti pyrkinyt tunnistamaan uusia vammaisuuden mediaesitysten kehyksiä vaan kehysanalyysini nojaa Clogstonin (1990; 1994) ja Hallerin (1995; 1998) traditionaalisten ja progressiivisten kehysten jaotteluun (ks. 3.4.1.1 Traditionaaliset ja progressiiviset mallit). Perustelen valintaani sillä, että aiempaan tutkimukseen nojaavan teoreettisen jaottelun tarkastelu 2020-luvun kontekstissa voi tarjota tärkeää tietoa vammaisuuden mediakehysten ajallisesta muutoksesta.

3.3.2 Laadullinen sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi on tutkimustekniikka, jolla pyritään saavuttamaan toistettavissa olevia, valideja päätelmiä teksteistä tai muusta merkityksellisestä aineistosta siinä kontekstissa, jossa näitä aineistoja käytetään (Krippendorff 2018, 24). Määritelmiä on useita, ja ensimmäisenä sisällönanalyysin määritteli Berelson (1952), joka painotti erityisesti tekniikan objektiivisuutta ja systemaattisuutta. Erilaiset määritelmät

vaikuttavat muun muassa siihen, millaisten analyysimenetelmien nähdään kuuluvan sisällönanalyysiin, ja esimerkiksi Tuomi ja Sarajärvi (2009, 91) argumentoivat useimpien laadullisen tutkimuksen menetelmien perustuvan sisällönanalyysiin – tavalla tai toisella. Sisällönanalyysin jaettu lähtöoletus kuitenkin on, että sosiaalisia ilmiöitä ei voi ymmärtää ilman ymmärrystä siitä, miten kieli toimii maailmassa (Krippendorff 2018, 12, 2). Sisällönanalyysin metodologiaan mahtuu useita erilaisia lähestymistapoja. Esimerkiksi Tuomi ja Sarajärvi (2009, 91–122) näkevät sisällönanalyysin sekä väljänä teoreettisena kehityksenä että yksittäisenä metodina. Krippendorffin (2018) mukaan moderni sisällönanalyysi on empiriaan pohjautuvaa sekä perinteisiä ajatuksiamme symboleista, sisällöistä ja viestinnän pyrkimyksistä muuttamaan pyrkivää. Menetelmällä ei ole itseisarvoa, mutta se on pyrkinyt lisäämään tutkijoiden suunnitelmallisuutta ja yksittäisten tutkimusmenetelmien kriittistä arviointia. Metodologiaa hyödyntäessään tutkijan täytyy osata määritellä tarkasti käyttämänsä termit sekä pystyä perustelemaan vakuuttavasti askel askeleelta, miten hän on päätenyt analyysissaan tiettyyn lopputulokseen. (mts., 1–6.)

Laadullinen sisällönanalyysi koostuu neljästä keskeisestä vaiheesta. Ensiksi tutkija pyrkii tunnistamaan, mikä aineistossa on kiinnostavaa ja tekee tarvittavat rajaukset. Toiseksi tutkija koodaa eli jäsentää aineiston. Kolmantena aineistosta tehdyt havainnot luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään, ja lopuksi tutkija koostaa yhteenvedon. (Laine 1993; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–92.)

Laadullisen tutkimuksen tekeminen voidaan nähdä myös prosessina. Tutkimuksen luonnehtimista prosessiksi tukee se, että tutkimuksen tekemisen vaiheet eivät välttämättä ole etukäteen jäsennettävissä selkeiksi, toisistaan erillisiksi vaiheiksi, vaan muun muassa tutkimustehtävää tai aineistonkeruuta koskevat ratkaisut saattavat muotoutua tutkimuksen edetessä (Kiviniemi 2018, 62). Menetelmän toteutus etenee kuitenkin systemaattisesti. Ensin laaditaan analyysirunko, jonka sisälle muodostetaan eri luokituksia. Deduktiivisessa sisällönanalyysissä kategoriat muodostetaan aiemman tiedon perusteella ja kategorioita kuvaavia lausumia etsitään aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 114–115.)

Kuten Kiviniemi (2018, 62) osuvasti toteaa, laadullisessa tutkimuksessa ihminen itse toimii aineistonkeruun välineenä ja tästä syystä aineistoon liittyvien tulkintojen ja näkökulmien voidaan nähdä kehittyvän tutkijan tietoisuudessa tutkimusprosessin aikana. Näin tulkittuna tutkimuksen tekeminen voidaankin mieltää oppimiseksi. (mp.)

Teoriaohjaava lähestymistapa painottuu analyysissani. Teoriaohjaavassa analyysissä aiemman tiedon rooli on enemmänkin ”uusien ajatusten aukova” kuin ”teoriaa

testaava” ja tutkijan ajatusprosessissa aineistolähtöisyys ja valmiit mallit käyvät tiivistä vuoropuhelua (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97). Teoriaohjaava analyysi eroaa esimerkiksi aineistolähtöisestä analyysistä siten, että vaikka molemmissa analyysiyksiköt valitaan aineistosta, teoriaohjaavassa analyysissä aiemman tiedon rooli on eksplisiittisesti tunnustettu ja tunnistettavissa. Tuomen ja Sarajärven (mts., 117) sanoja mukaillen lähestymistapojen ero näkyy siinä, miten empiirinen aineisto liitetään abstrahoinnissa teoreettisiin käsitteisiin: Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa analyysissä ne muodostuvat ilmiöstä jo tiedetyn pohjalta. Tutkimukseni määrittelyä teoriaohjaavaksi puoltaa se, etten niinkään pyri soveltamaan yksittäistä teoreettista hypoteesia uudessa kontekstissa (mts., 97–98) vaan teoria tarjoaa minulle lähinnä työkaluja tutkimusaiheeni tulkintaan.

Tuomen ja Sarajärven (2009) mukaan postmodernin tieteen yksi tunnusmerkki on käsitys, jonka mukaan yhteiskunnallisten merkitysten takana ei ole objektiivista todellisuutta, vaan tieto on olemassa suhteessa kontekstiinsa ja rakenteisiinsa. Postimoderniin tieteeseen perustuva tutkimus on tyypillisesti teoreettisesti valikoivaa, ja se lainaa ideoita toisista tutkimusaloista ja -traditioista. Tutkijan ei nähdä rakentavan tutkimuskohdettaan heijastukseksi todellisuudesta, sillä kaikki kokemusmaailmassa perustuu jossain määrin monimuotoisiin, jatkuvassa muutoksessa oleviin todellisuuden tulkintoihin ja tiedon pirstaloituneeseen luonteeseen. (mts., 54–55.)

3.4 Analyysin toteutus

Kehysanalyysi ja laadullinen sisällönanalyysi toteutettiin aineistoon osittain samanaikaisesti. Selkeyden vuoksi käsittelen kuitenkin näitä prosesseja toisistaan erillisinä. Tässä luvussa käyn läpi tutkimukseni toteutuksen vaihe vaiheelta aloittaen kehysanalyysistä ja edeten laadulliseen sisällönanalyysiin.

3.4.1 Kehysanalyysi

Luin aineistoni läpi kokonaisuudessaan neljä kertaa. Ensimmäisellä kerralla tein aineistosta epäsystemaattisia havaintoja ja nostoja koskien tutkimusaiheeni. Toisella kerralla paneuduin tekstiin syvemmin ja ryhdyin toteuttamaan kehysanalyysia. Pyrin tunnistamaan Entmanin (1993; 2004) määritelmän mukaisten, täysin kehittyneiden

kehysten perusfunktioita indikoivia virkkeitä ja kirjasin ne ylös analyysirunkooni. Käytännössä siis etsin aineistostani vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Miten ongelma määritellään?
- 2) Mistä ongelma johtuu?
- 3) Millaisia moraalisia arvioita esitetään?
- 4) Millaisia ratkaisuehdotuksia ongelmaan esitetään?

Kirjausten teon jälkeen luin tekstit uudelleen ja tarkastelin eri kehysten painotuksia tekstissä. Painotukset arvioin sen perusteella, kuinka usein ja intensiivisesti tiettyä tilannemäärittelyä ja -arviota toistettiin tekstissä. Ensisijaisten ja toissijaisten tilannemäärittelyiden tunnistamisen jälkeen tarkastelin, millaisia kehyksiä näiden tilannemäärittelyiden pohjalta juttuihin rakennetaan. Tutkimuksessani keskityin ensisijaisten kehysten tunnistamiseen, mutta kirjasin systemaattisesti ylös myös toissijaiset kehukset, mikäli ne olivat tekstistä eksplisiittisesti tunnistettavissa. Teoriaohjaavuus näkyi kehysanalyysissäni siten, että hyödynsin analyysini pohjana aiemmin ilmiöstä tiedettyä.

3.4.1.1 Traditionaaliset ja progressiiviset mallit

Vammaisuuden mediaesityksistä on tunnistettu useita, toistuvia esittämisen tapoja. Tässä tutkimuksessa toteuttamani kehysanalyysi nojaa Clogstonin (1990; 1994) vuonna 1990 muodostamaan ja Hallerin (1995; 1998) myöhemmin täydentämään jaoteluun. Clogston tutki vammaisuuden esittämistä 13 yhdysvaltalaisessa sanomalehdessä ja kolmessa uutisaikakauslehdessä. Tutkimuskohde oli, Clogstonin sanoja lainaten, fyysisen vammaisuuden käsittely uutisissa. Hän tunnisti viisi mallia, joiden mukaisesti vammaisuutta esitettiin journalismissa, ja jakoi mallit traditionaalisten ja progressiivisten mallien kategorioihin. Clogstonin tunnistamia traditionaalisia malleja olivat *medikaalinen malli*, *sosiaalinen patologia -malli* ja *super grip -malli*. Progressiiviseksi malleiksi Clogston määritteli *vähemmistö-/ihmisoikeusmallin* sekä *kulttuurinen pluralismi -mallin*. (mp.)

Muutama vuosi myöhemmin Haller (1995; 1998) täydensi Clogstonin esittämää jaotelua vielä kahdella progressiivisellä mallilla. Samalla Haller (mp.) erotti Clogstonin sosiaalinen patologia -malliin aiemmin kytkemän *liiketoimintamallin* (*business model*)

omaksi mallikseen ja täsmensi sen määrittelyä. Uudet, Hallerin tunnistamat progressiiviset mallit olivat *kuluttajamalli* ja *lakiin perustuva oikeus -malli*.

TAULUKKO 1 Traditionaaliset ja progressiiviset mallit
(Clogston 1990; 1994, Haller 1995; 1998)

Traditionaaliset mallit	Kuvaus	Progressiiviset mallit	Kuvaus
Medikaalinen malli	Vammaiset ihmiset esitetään lääketieteellisestä hoidosta riippuvaisina.	Vähemmistö-/ihmisoikeusmalli	Vammaiset ihmiset tunnistetaan vähemmistönä, jolla on oikeutettuja poliittisia pyrkimyksiä.
Sosiaalinen patologia -malli	Vammaiset ihmiset esitetään yhteiskunnan tuesta ja palveluista riippuvaisena altavastaajana.	Lakiin perustuva oikeus -malli	Vammaisten ihmisten oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun perustellaan lailla.
Liiketoimintamalli	Vammaisen ihminen ja hänen tarpeisiinsa vastaaminen esitetään kalliina yhteiskunnalle ja erityisesti yrityksille.	Kuluttajamalli	Vammaiset ihmiset nähdään alipalvelutuna kuluttajaryhmänä.
Super crip -malli	Ihmiset esitetään joko yli-inhimillisinä tai heitä ylistetään "normaalielämään" kuuluvien asioiden tekemisestä – vammastaan huolimatta.	Kulttuurinen pluralismi -malli	Vammaiset ihmiset esitetään kuten muutkin. Heidän vammaansa ei kiinnitetä erityistä huomiota.

Eri mallien mukaiset esitykset eroavat toisistaan. Traditionaalisten mallien mukaisille mediaesityksille on ominaista, että ne keskittyvät vammaisten ihmisten yksilöllisiin eroihin verrattuna muihin yhteiskunnan jäseniin (Clogston 1994, 46). Vammaiset ihmiset esitetään viallisina tai puutteellisina, ja vammaan liittyvät rajoitteet paikantuvat yksilöön (mts. 47).

Medikaalisen mallin mukaisessa mediaesityksessä vammaisen ihminen näyttäytyy riippuvaisena terveydenhuollon ammattilaisten tarjoamista parannuskeinoista ja

ylläpitävästä hoidosta, kun taas *sosiaalinen patologia -mallissa* vammaisen ihminen esitetään yhteiskunnan palveluista riippuvaisena altavastaajana (Clogston 1990; 1994). Mediaesitykset, joissa vammaiset ihmiset esitetään avuttomina uhreina, voivat synnyttää kyseiseen vähemmistöön kuuluvissa ihmisissä arvottomuuden tunteita ja vaikuttaa negatiivisesti heidän minäkuvaansa (Zhang & Haller 2013, 330–331). *Liiketoimintamallin* mukaisessa mediaesityksessä vammaiset ihmiset ja heitä koskevat kysymykset esitetään kalliina yhteiskunnalle ja erityisesti yrityksille. Saavutettavan yhteiskunnan rakentaminen näyttäytyy taloudellisena taakkana, joka tulisi liian kalliiksi suhteessa mahdollisiin hyötyihin. Mallin keskeinen ajatus on, että esteettömän yhteiskunnan luominen ei ole tuottavaa. (Haller 1995; 1998.)

Niin sanotussa *super cripp -mallin* mukaisessa kehyksessä vammaisen ihminen esitetään yli-inhimillisenä hänen saavuttaessaan asioita, joita hänen ei vammaisista ihmisistä omaksutun negatiivisen stereotypian mukaisesti uskottu saavuttavan. Kyseinen kehystämistapa näkyy usein myös mediaesityksissä, joissa ihminen elää täysin normaalia elämää – vammastaan huolimatta. (Clogston 1990; 1994.) Vaikka *super cripp -mallin* mukainen kehys voi synnyttää kohtuuttomia odotuksia, vammaisten ihmisten saavutuksia käsittelevät mediaesitykset voivat myös vahvistaa vähemmistöön kuuluvien ihmisten itsetuntoa ja auttaa positiivisen minäkuvan rakentamisessa (Quinlan & Bates 2008; Zhang & Haller 2013).

Vaikka Clogstonin (1990; 1994) ja Hallerin (1995; 1998) tutkimukset ovat kymmenien vuosien takaa, vaikuttaa siltä, että samoja esitystapoja uusinnetaan edelleen. Esimerkiksi Iso-Britannian *Dancing with the Stars* -ohjelmassa esiintynyttä Heather Millisiä käsiteltiin journalistisessa mediassa *super cripp -mallin* mukaisen kehyksen kautta hänen ”yli-inhimillisten” tanssitaitojensa vuoksi (Quinlan & Bates 2008). Muun muassa mallina, mediapersoonana ja aktivistina tunnetun Millisin toinen jalka on amputoitu (mp.).

Progressiivisten mallien mukaisissa mediaesityksissä painottuu tyypillisesti se, miten ympäröivä yhteiskunta huomioi monimuotoisen väestönsä, mukaan lukien vammaiset ihmiset. Ensisijainen vammaisen ihmisen elämää rajoittava tekijä on yhteiskunnan kyvyttömyys sopeuttaa niin fyysisiä kuin sosiaalisia ympäristöjään ja työelämää hyväksymään erilaisuutta. Myös syrjivät asenteet rajoittavat vammaisten ihmisten toimintamahdollisuuksia. (Cloggston 1994, 47.) Progressiivisiin malleihin (Cloggston 1990; 1994, Haller 1995; 1998) kuuluvat *vähemmistö-/ihmisoikeusmalli*, *kulttuurinen pluralismi -malli*, *lakiin perustuva -malli* ja *kuluttajamalli*. *Vähemmistö-/ihmisoikeusmallissa* vammaiset ihmiset nähdään vammaisyhteisöjen jäseninä, joilla on oikeutettuja poliittisia pyrkimyksiä (Glogston 1990; 1994). *Kulttuurinen pluralismi -mallissa* vammaiset

ihmiset esitetään samalla tavalla kuin ei-vammaisetkin, eikä heidän vammaansa kiinnitetä erityistä huomiota (Haller 1995; 1998). *Lakiin perustuva oikeus -mallia* noudattavissa mediaesityksissä vammaisten ihmisten oikeutta tasavertaiseen kohteluun perustellaan lailla (Haller 1995; 1998). Suomessa esimerkiksi yhdenvertaisuuslaki (Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325/§8) kieltää syrjinnän ihmisen terveydentilan tai vammaisuuden perusteella.

Kuluttajamallin mukaisessa kehyksessä vammaiset ihmiset esitetään alipalveltuna kuluttajaryhmänä. Päinvastoin kuin liiketoimintamallissa kuluttajamallin mukaisessa kehyksessä yhteiskunnan saavutettavuuden parantaminen nähdään sekä yrityksille että yhteiskunnalle kannattavana investointina. Kun vammaiset ihmiset pääsevät töihin, heillä on enemmän rahaa, mitä kuluttaa, ja he ovat vähemmän riippuvaisia yhteiskunnalta saatavasta tuesta. (Haller 1995; 1998, 90–91.)

Mallit ovat osittain päällekkäisiä, ja samasta tekstistä voidaan tunnistaa useampia malleja samanaikaisesti. Vaikka Clogston ja Haller eivät eksplisiittisesti omissa tutkimuksissaan puhuneet kehyksistä vaan esittämismalleista, näitä malleja on sittemmin sovellettu kehysanalyysissä (ks. muun muassa Goethals ym. 2020). Entmanin (1993) mukaan kehystämisessä on aina kyse valinnoista ja näkyvyydestä, sillä valitsemme tietyt näkökulmat kokemastamme todellisuudesta samalla kun suljemme toiset sen ulkopuolelle. Kehys voi painottaa esimerkiksi tiettyä ongelmanmäärittelyä, syy-seuraussuhteen tulkintaa, moraalista arviota tai ilmiön määrittelytapaa (mts., 52).

3.4.2 Laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimuskysymyksiini vastaamiseksi koin mielekkääksi täydentää kehysanalyysimetodia teoriaohjaavalla laadullisella sisällönanalyysillä. Ensimmäisellä lukukerralla pyrin avoimin mielin tarkastelemaan ja tekemään havaintoja tekstiaineistosta sekä merkitsemään nämä alustavat poiminnat tekstiin.

Toista lukukertaa varten otin käyttöön analyysirungon, jonka koostamisessa hyödynsin sekä aiempaa tutkimusta että ensimmäisen lukukerran aikana tekemiäni havaintoja. Teoriaohjaavuus näkyi tutkimuksessani erityisesti analyysirungon laadintavaiheessa. Tutkimustehtävääni vastaamisen kannalta oleellisiksi arvioimani ja teoriaohjaavasti muodostamani teemat olivat:

- 1) Vammaisuuden ja työn suhde

- 2) Ongelman määrittely ja ratkaisuesitysten paikantamisen taso (rakenne-yksilö)
- 3) Vamman kanssa elämisen esittäminen tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä

Pyrin selvittämään, millaisia merkityksiä työlle ja työkyvylle teksteissä annetaan, ja paikannetaanko vammaisten ihmisten kohtaamat ongelmat yksilöistä johtuviksi – vai ovatko syyt ympäröivässä yhteiskunnassa. Vastaukset näihin kysymyksiin kertovat Goodleytä (2014) mukaillen ennen kaikkea siitä, millaisia työhön ja yksilön vastuuseen liittyviä normatiivisia ehtoja teksteissä annetaan ”normaalille” ihmisyydelle – ja ketkä tulevat suljetuiksi tuon idealisoidun normin ulkopuolelle. Kolmas aiempaan tutkimukseen perustuva tarkastelukohteeni oli, esitetäänkö elämää vamman kanssa edelleen tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä.

Teorialähtöisessä analyysissä ilmiöstä jo entuudestaan tiedetty sanelee, miten aineisto hankitaan ja miten ilmiö käsitteenä määritellään, ja aineistohankinta ja sen analyysi ovat keskenään yhteydessä ja erottamattomat (Tuomi & Sarajärvi 2009, 98–99). Tulkitsen kuitenkin oman tutkimukseni enemmänkin teoriaohjaavaksi kuin puhtaasti teorialähtöiseksi. Esimerkiksi vammaisuuden ja työn suhdetta koskevassa sisällönanalyysissäni johdin luokat aineistostani. Toisessa ja kolmannessa teemassani redusoidut ja klusteroidut analyysiyksiköt jaettiin kahteen ennalta määriteltyyn pääluokkaan. Lisäksi nostin analyysirunkooni myös muutamia aineistolähtöisiä erityisteemoja, joita pyrin tarkastelemaan analyysiprosessini aikana. Nämä havainnot ovat kuitenkin puhtaasti laadullisia, eivätkä ne ole yleistettävissä. Tiedostan, että tästäkään aineistosta ei mystisesti ”nouse teemoja” (Tuomi & Sarajärvi 2009, 100) vaan että tutkijana olen löytänyt näitä teemoja oman ymmärrykseni avulla. Aineistolähtöisiin havaintoihini palaan tarkemmin tämän tutkimuksen Pohdinta ja johtopäätökset -luvussa (ks. 5.1 Pohdinta).

Analyysirungon laatimisen jälkeen kävin tekstiaineistoni uudelleen läpi ja keräsin systemaattisesti tekstistä ilmauksia, jotka perustellun tulkintani mukaan kuvaavat määrittämiäni muuttujia. Analyysiyksiköiksi valitsin ajatuskokonaisuudet, jotka voivat koostua useista virkkeistä. Ilmausten keräämisen jälkeen redusoin eli pelkistin ilmaukset ja klusteroin eli ryhmittelin ne. Viimeisenä muodostin ilmauksista ylä- ja alaluokkia. Sisällönanalyysin avulla aineisto saadaan järjestetyksi analyysia varten (Tuomen & Sarajärven (2009, 103) mukaan Grönfors 1982, 161).

4 TULOKSET

Esittelen tämän luvun alaluvuissa tutkimukseni keskeiset tulokset. Luvun aluksi tarkastelen vammaisuutta käsittelevistä mediateksteistä tunnistettuja kehyksiä ja niiden jakautumista eri aineistolähteiden kesken. Toisessa alaluvussa keskityn laadullisen sisällönanalyysin avulla saatuihin tuloksiin. Aloitan tarkastelemalla vammaisuuden ja työn suhdetta, josta etenen ongelmien paikantamiseen. Luvun lopuksi tarkastelen, esitetäänkö vammaisuutta 2020-luvun suomalaisessa verkkojournalismissa edelleen tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä.

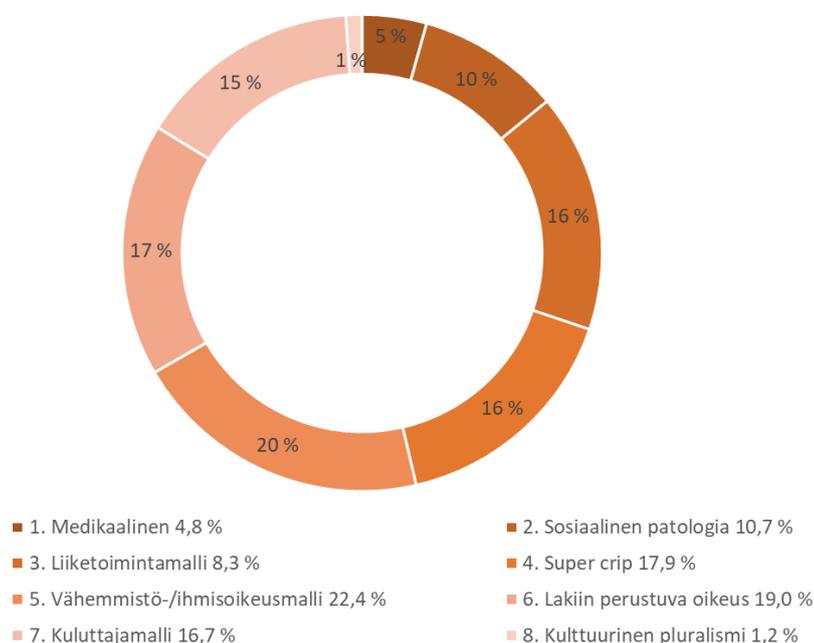
4.1 Kehysanalyysi

Kaikki Clogstonin (1990; 1994) ja Hallerin (1995; 1998) noin kolme vuosikymmentä sitten tunnistamat tavat kehystä vammaisuutta ovat edelleen läsnä 2020-luvun suomalaisessa verkkojournalismissa. Kaikista aineistoni journalistisista teksteistä oli tunnistettavissa jokin traditionaalisten ja progressiivisten mallien mukaisista kehyksistä, enkä tunnistanut aineistostani uusia, dominoivia kehyksiä.

Progressiivisten ensisijaisten kehysten osuus koko aineistosta oli 58,3 prosenttia. Traditionaalisten mallien mukaisten kehysten osuus oli 41,7 prosenttia. Kehysten kärki-kolmikko koostui kahdesta progressiivisen mallin mukaisesta kehyksestä ja yhdestä traditionaalisen mallin mukaisesta kehyksestä.

Kaikista kehyksistä yleisin oli *vähemmistö-/ihmisoikeusmallin* mukainen kehys, jossa vammaiset ihmiset tunnustetaan vähemmistönä, jolla on oikeutettuja poliittisia pyrkimyksiä. Kehys tunnistettiin ensisijaiseksi 22,4 prosentissa aineistoon kuuluvista jutuista.

KUVIO 1 Kehysten jakauma koko aineistossa prosenttiosuuksina (N=84)

Toiseksi yleisin kehys oli *lakiin perustuva oikeus -mallin* mukainen kehys, joka tunnistettiin 19 prosentissa jutuista. Mallin mukaisissa kehyksissä vammaisten ihmisten oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun perustellaan lailla (esimerkki 1).

ESIMERKKI 1. Lakiin perustuva oikeus -mallin mukainen kehys.

Tällaista erilliskohteluun ohjaavaa ympäristöä ei voida yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan hyväksyä, sillä kunta ja oppilaitos ovat yhdenvertaisuuslain nojalla velvoitettuja edistämään yhdenvertaisuutta toiminnassaan.

Valtuutettu arvioi, että ”häkissä” pitäminen synnyttää vammaisia oppilaita nöyryyttävän ja halventavan ilmapiirin. (Helsingin Sanomat 22.2.2021.)

Kolmanneksi yleisin kehys oli traditionaalisten kehysten kategoriaan kuuluvan *super crip -mallin* mukainen kehys. Kehys tunnistettiin 17,9 prosentissa jutuista. *Super crip -mallin* mukaisessa kehyksessä vammaisen ihminen esitetään yli-inhimillisenä saavuttaessaan asioita, joita hänen ei, vammaisista ihmisistä omaksutun negatiivisen stereotypian mukaisesti, uskottu saavuttavan.

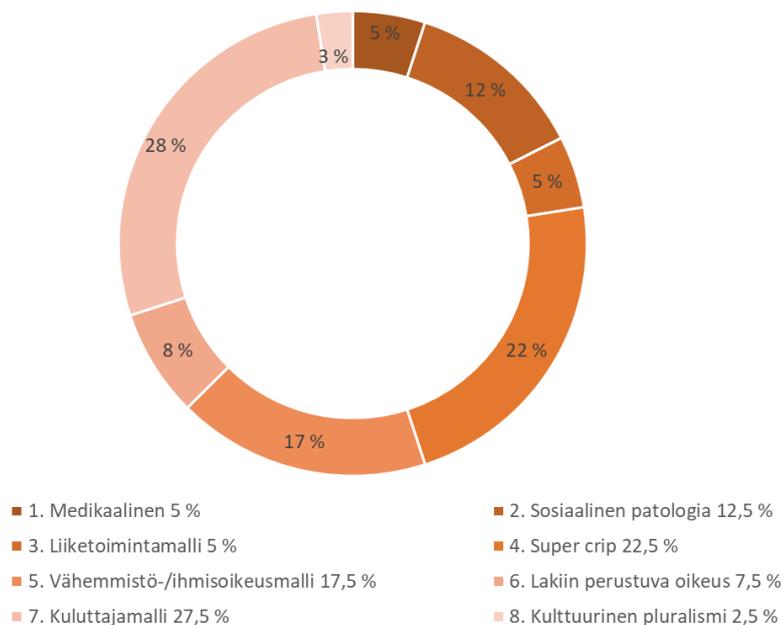
Kehys näkyy muun muassa seuraavassa esimerkissä, jossa kehitysvammaisen lapsen toiminta tilanteessa, jossa hoitaja satutti itsensä, ylitti uutiskynnyksen.

ESIMERKKI 2. Super crip -mallin mukainen kehys.

5-vuotias Niklas piti huolta, kun hoitotäti kaatui ja löi päänsä – kehitysvammaisen poika sai päiväkodin urhoollisuusmitalin! (Iltalehti 17.1.2020.)

Kehysten jakautumisessa oli eroja eri julkaisujen välillä. On hyvä huomioida, että Ylen artikkeleiden osuus koko aineistosta oli suurempi kuin Helsingin Sanomilla ja Iltalehdellä. Tarkasteluajanjaksolle osuivat esimerkiksi Ylen MOT-toimituksen laaja juttukonaisuus, jossa käsiteltiin vammaisten ihmisten kaltoinkohtelua asumisyksiköissä.

KUVIO 2 Kehysten jakauma Ylen aineistossa prosenttiosuuksina (N=40)

Ylen jutuissa yleisin tunnistettu kehys oli progressiivinen *kuluttajamallin* mukainen kehys, jossa vammaiset ihmiset nähdään alipalvelutna kuluttajaryhmänä. *Kuluttajamallin* mukaisia kehyksiä oli tunnistettavissa noin 27,5 prosentissa jutuista. Kehyksen sisältävissä jutuissa painotettiin usein vammaisten ihmisten yksilöllisiä tarpeita ja edellytettiin niiden huomioimista esimerkiksi tuotteiden ja palveluiden suunnittelussa. Kehys on tunnistettavissa muun muassa seuraavista esimerkeistä, joissa käsitellään vammaisten ihmisten tarpeiden huomioimista retkeilypalveluissa (esimerkki 3) sekä niin sanottujen ruokakassipalveluiden esteellisyyttä (esimerkki 4).

ESIMERKKI 3. Kuluttajamallin mukainen kehys.

Moni esteetön luontoreitti on Rissanen mukaan myös valitettavan tylsä. Luontoretelle ei lähdetä esteettömyyden takia, vaan luonnon vuoksi, painottaa Rissanen.

— Eihän erityisryhmäläiset halua mennä katsomaan invavessaa sinne metsään, hän puuskahtaa. (Yle 29.8.2021.)

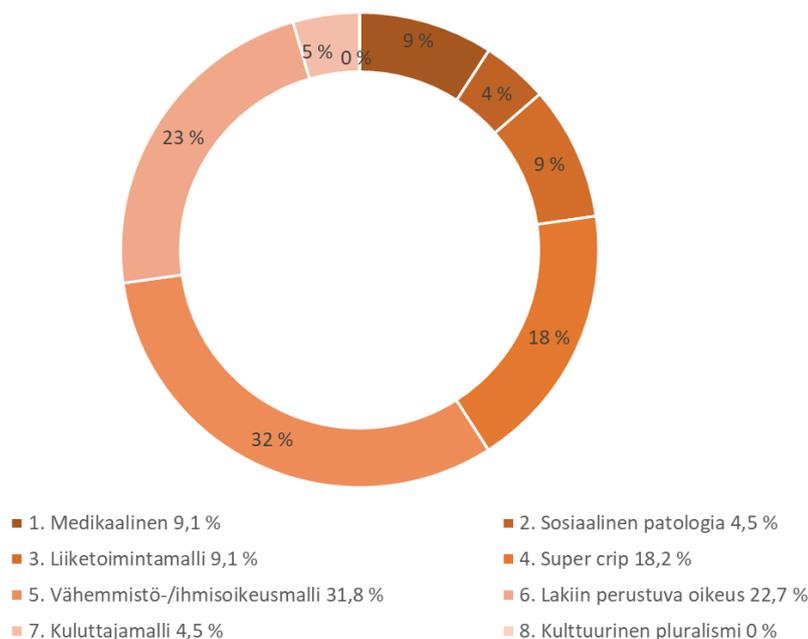
ESIMERKKI 4. Kuluttajamallin mukainen kehys.

Koronatilanteen myötä yleistynyt ruokaostosten tilaaminen kotiin verkkokaupasta vaikuttaisi varsin hyvältä vaihtoehdolta näkövammaisille. Se on kuitenkin myös yksi esimerkki palvelusta, joka ei välttämättä toimi näkövammaisten käyttämällä apuvälineillä.

Esimerkiksi logot tai linkit saattavat olla nimeämättömiä, jolloin ruudunlukuohjelma ei osaa kertoa oikeita asioita. Tuotteet ovat usein myös monien klikkausten takana, mikä hidastaa ostosten tekemistä huomattavasti. (Yle 24.4.2020.)

Ylen verkkojournalismissa toiseksi yleisin kehys oli traditionaalisten mallien kategoriaan kuuluva *super crip* -mallin mukainen kehys, joka tunnistettiin 22,5 prosentissa artikkeleista. Kolmanneksi yleisin oli progressiivinen *vähemmistö-/ihmisoikeusmallin* mukainen kehys. Kehys tunnistettiin ensisijaiseksi 17,5 prosentissa Ylen aineistoon kuuluvista verkkoartikkeleista.

KUVIO 3 Kehysten jakauma Helsingin Sanomien aineistossa prosenttiosuuksina (N=22)

Helsingin Sanomien verkkojutuissa yleisin kehys oli *vähemmistö-/ihmisoikeusmallin* mukainen kehys, joka oli tunnistettavissa ensisijaiseksi 31,8 prosentissa jutuista. Kehystä kuvaa esimerkiksi 5, jossa kuuroutta tarkasteltiin sekä vammaisuuden että kieli-vähemmistöön kuulumisen kautta.

ESIMERKKI 5. Vähemmistö-/ihmisoikeusmallin mukainen kehys.

Vammaisuus korostuu, kun Harjunmaa törmää arjessaan esteisiin. Suomalaiset lastenohjelmat ja urheilun kohokohdat ovat jäänet häneltä kokematta.

(...)

Kuurot samaistuvat toisaalta monilta osin muihin vähemmistökieliryhmiin, Pohjoismaissa etenkin saamelaisiin.

Molempia on kielletty käyttämästä omaa kieltään, ja molemmilla on edelleen vaikeuksia saada palveluita ja koulutusta omalla kielellään. Kuurous nähdään rikkautena eikä sitä koeta asiana, joka pitäisi parantaa. Siksi joidenkin kuurojen on vaikea ymmärtää istutteita.

Aihe on kipeä. (Helsingin Sanomat 4.4.2021.)

Helsingin Sanomien verkkojournalismissa toiseksi yleisin kehys oli 22 prosentin osuudella *lakiin perustuva oikeus -mallin* mukainen kehys. Kolmanneksi yleisin kehys oli traditionaalisen *super crip -mallin* mukainen kehys, joka tunnistettiin 18 prosentissa jutuista. Kyseisen mallin mukaisissa mediaesityksissä vammaiset ihmiset saatettiin esittää esimerkiksi niin sanotusti vammansa ylittäjinä (esimerkki 6).

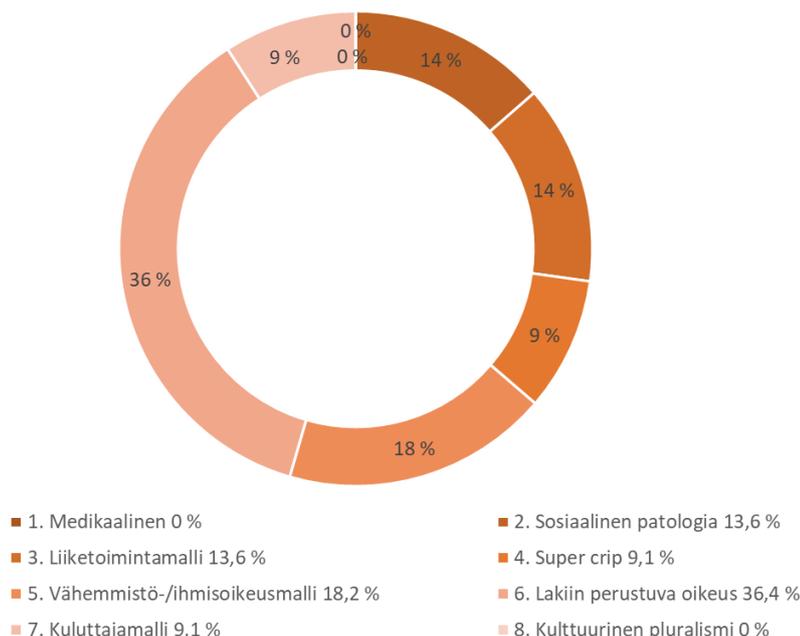
ESIMERKKI 6. Super crip -mallin mukainen kehys.

Onnettomuuden jälkeen hän otti tavoitteekseen päästä kiipeilemään pyörätuolista huolimatta. Hän palasi myös työhönsä kiipeilyohjaajaksi.

”Löysin suunnan elämälleni, tiesin, että voisin yhä tehdä elämässäni sitä, mitä haluan. Tavallaan unohdin, että olen vammaisen, saatoin yhä unelmoida ja tehdä sitä mistä pidän, vaikka olen vammautunut”, Lai kertoo. (Helsingin Sanomat 17.1.2021.)

Iltalehdessä yleisin kehys oli progressiivisen *lakiin perustuva oikeus -mallin* mukainen kehys, ja se tunnistettiin ensisijaiseksi 36 prosentissa aineistoon kuuluvista jutuista.

KUVIO 4 Kehysten jakauma Iltalehden aineistossa prosentiosuuksina (N=22)

Lakiin perustuva oikeus -mallin mukainen kehys tunnistettiin esimerkiksi artikkelista, jossa vammaisen ihmisen oikeutta valita asuinpaikkansa ja -kumppaninsa perusteltiin Suomea velvoittavilla kansainvälisillä sopimuksilla (esimerkki 7).

ESIMERKKI 7. Lakiin perustuva oikeus -mallin mukainen kehys.

Hallituksen vuonna 2012 antaman periaatepäätöksen mukaan sellaisessa hoivayksikössä, jossa Asser nyt asuu, kenenkään ei pitäisi asua pitkäaikaisesti. Laitosmaisten yksiköiden pitäisi olla vain väliaikaista hoitoa varten.

Periaatepäätöksen lähtökohdat ovat YK:n vammaissopimuksessa: siinä edellytetään, että vammaisilla henkilöillä on oikeus valita missä ja kenen kanssa he asuvat eivätkä he ole velvoitettuja käyttämään tiettyjä asumisjärjestelyjä. Suomi ratifioi sopimuksen vuonna 2016 ollen viimeisiä Euroopan maita, joka teki niin. (Iltalehti 7.11.2020.)

Vähemmistö-/ihmisoikeusmallin mukainen kehys tunnistettiin 18,2 prosentissa jutuista, ja kolmannelle sijalle ylsivät samalla prosenttiosuudella traditionaalinen *liiketoimintamallin* mukainen kehys ja *sosiaalinen patologia -mallin* mukainen kehys. Molempien mallien mukaisia kehyksiä tunnistettiin Iltalehden aineistossa yhtä paljon eli 13,6 prosenttia.

Koko aineistossa kehyksistä vähiten tunnistettiin *kulttuurinen pluralismi -mallin* mukaista kehystä, jossa vammaiset ihmiset esitetään samalla tavalla kuin ei-vammaisetkin, eikä heidän vammaansa kiinnitetä erityistä huomiota. Aineistossani *kulttuurinen pluralismi -mallin* mukainen kehys tunnistettiin ensisijaiseksi kehykseksi vain prosentin jutuista. Mallin vähäisyys aineistossa ei kuitenkaan välttämättä kerro sen puuttumisesta kaikista mediaesityksistä. Arvioin aineistooni tekemieni rajausten vaikutusta tutkimustuloksiini tarkemmin tämän tutkimuksen viimeisessä osiossa (ks. 6.1 Tutkimuksen arviointia).

Toiseksi vähiten koko aineistosta oli tunnistettavissa traditionaalista, *medikaalisen mallin* mukaista kehystä. Kehys tunnistettiin ensisijaiseksi ainoastaan alle viidessä prosentissa jutuista. Kolmanneksi vähiten tunnistettiin *liiketoimintamallin* mukaista kehystä. Kehyksessä vammaiset ihmiset ja heitä koskevat kysymykset esitetään kalliina sekä yhteiskunnille että erityisesti yrityksille. *Liiketoimintamallin* mukainen kehys tunnistettiin ensisijaiseksi noin kahdeksassa prosentissa jutuista.

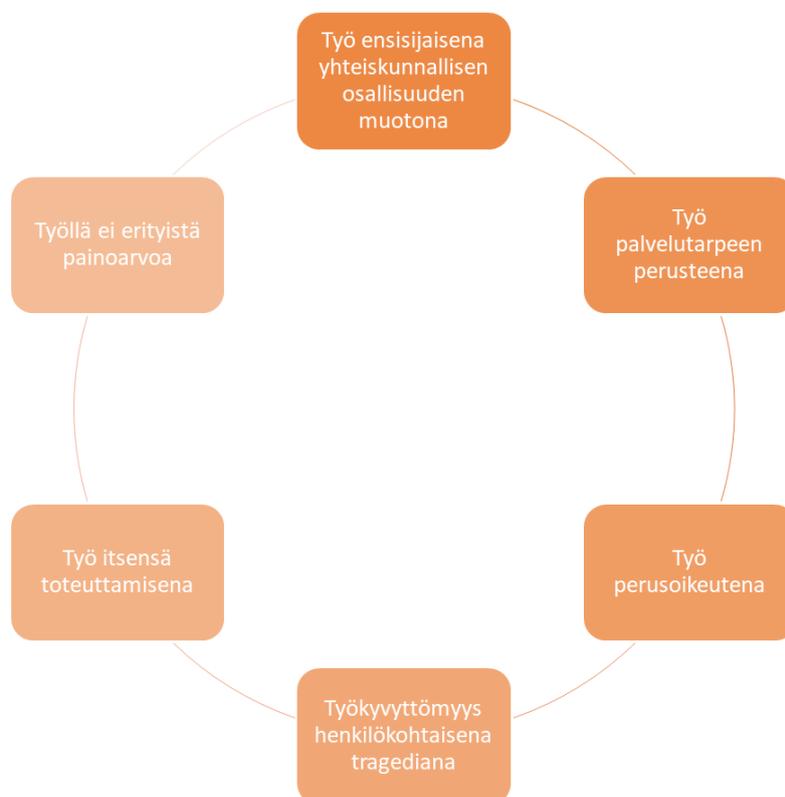
4.2 Laadullinen sisällönanalyysi

4.2.1 Vammaisuus ja työ

Vammaisuuden ja työn, erityisesti työkyvyn, linkittämisestä toisiinsa kertoo se, että aiheeseen viitattiin merkittävässä osassa aineistoon kuuluvista artikkeleista. Esimerkiksi eräässä jutussa, jonka temaattisessa keskiössä työ tai työkyky ei ollut, mainittiin kolme kertaa vammaisen ihmisen olevan työkyvyttömyyseläkkeellä. Vammaisen ihmisen työhön tai työkykyyn ei viitattu laisinkaan 40 jutussa, mikä on alle puolet koko aineistosta (N=84).

Työn ja työkyvyn käsittelystä jutuissa tunnistettiin kuusi pääluokkaa ja osassa jutuista tunnistettiin samanaikaisesti useampia eri luokkia.

KUVIO 5 Työlle ja työkyvyille annetut merkitykset pääluokittain

Suurin luokka muodostui ilmauksista, joissa työ näyttäytyi keskeisenä keinona sekä osallistua yhteiskunnan toimintaan että olla osa sitä. *Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona* -luokkaan kuuluviksi luettiin muun muassa työhön liittyvät ilmaukset, joissa työn tai työkyvyn merkitystä korostettiin verrattuna muihin yhteiskunnallisen osallistumisen muotoihin, kuten esimerkiksi järjestötoimintaan tai vapaaehtoistyöhön.

Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona -luokkaan kuuluvia ilmauksia tunnistettiin 17 jutusta. Luokkaan kuuluviksi määriteltiin esimerkiksi ilmaukset, joissa työelämään osallistuminen esitettiin keskeisenä keinona kuulua yhteiskuntaan (esimerkki 8 & esimerkki 9).

ESIMERKKI 8. Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona.

Työnteko luo yhteyden yhteiskuntaan, mutta moni jää sen ulkopuolelle. (Yle 11.10.2021.)

ESIMERKKI 9. Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona.

Myös 44-vuotias Suski Mattila pyrkii elämään mahdollisimman täyttä elämää halvaannuttavista kivuistaan huolimatta. Hän on virallisesti sairauseläkkeellä, mutta pyörittää pieni-muotoista yritystoimintaa ja valmistaa koruja voimiensa sallimissa rajoissa.

- Koruja tekemällä pidän yllä hienomotoriikkaa. Samalla pidän päätäni kunnossa. Haluan työtä tekemällä olla osa yhteiskuntaa, en ainoastaan se alati sairas ihminen. (Yle 7.9.2021.)

Työkykyä tai sen menetystä myös saatettiin korostaa suhteessa vamman muihin vaikutuksiin esimerkiksi ihmisen toimintakykyyn arjessa tai muussa elämässä. Tämänkaltainen merkityksenanto on tunnistettavissa seuraavasta esimerkistä, jossa työkyky määritetään vastakohtaksi terveydelle.

ESIMERKKI 10. Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona.

Terve Tiira ei kuitenkaan ole, eikä terveeksi tule. Vuonna 2017 hän jäi pysyväälle sairauseläkkeelle apteekkarin työstä. (Helsingin Sanomat 9.10.2021.)

Toiseksi suurin luokka olivat ilmaukset, joissa työkyvyttömyys esitettiin henkilökohtaisena tragediana. *Työkyvyttömyys henkilökohtaisena tragediana* -luokkaan kuuluvia ilmauksia tunnistettiin 11 jutusta. Luokkaan kuuluviksi tulkittiin ilmaukset, joissa työkyvyttömyys tai työn menettäminen, esimerkiksi etenevän sairauden tai äkillisen vammautumisen seurauksena, näyttäytyi elämänmuutoksen traagisimpana seurauksena. Työkyvyn menetyksen painottaminen näkyy seuraavissa esimerkeissä.

ESIMERKKI 11. Työkyvyttömyys henkilökohtaisena tragediana.

Vaikeahoitoinen ykköstyypin diabetes ja tulehduksellinen hermosairaus ovat vammauttaneet hänet niin pahasti, että aiemmin lastentarhanopettajana työskennellyt nainen on työkyvyttömyyseläkkeellä. (Iltalehti 22.8.2021.)

ESIMERKKI 12. Työkyvyttömyys henkilökohtaisena tragediana.

Moni katkeroituisi. Poikolaisella ainakin olisi siihen monta hyvää syytä.

Töiden loppumisen ja kunnan heikkenemisen jälkeen seurasi hetkellinen henkinen syväkyky, mutta sitten Poikolainen päätti olla reipas ja urhea. (Yle 29.8.2021.)

Työkyvyttömyydelle ja työttömyydelle myös saatettiin antaa negatiivisesti arvottavia merkityksiä.

ESIMERKKI 13. Työkyvyttömyys henkilökohtaisena tragediana.

Kerättären mukaan ilman diagnoosia olevat lievästi kehitysvammaiset ovat usein syrjäytyneitä ja työttömiä. Tällainen ihminen ei välttämättä pysty itse hahmottamaan tilannettaan, saati osaa etsiä ratkaisuja vaikeuksiinsa. (Yle 14.3.2020.)

Työllä ei erityistä painoarvoa -luokkaan kuuluviksi määriteltiin ilmaukset, joissa työn tai työkyvyn käsittely oli tulkittavissa neutraaliksi. Neutraaleiksi määritettyjä ilmauksia tunnistettiin kymmenestä jutusta.

Ilmaus tulkittiin neutraaliksi silloin, kun työtä tai työkykyä kuvattiin ainoastaan yhtenä, ei painotettuna tai ensisijaisena, ihmisen elämään kuuluvana asiana (esimerkki 14).

ESIMERKKI 14. Työllä ei erityistä painoarvoa.

Pohjois-Savossa on aurinkoinen pakkaspäivä. Harjunmaa on vasta palannut kotiin työpaikaltaan. Hän työskentelee elektroniikkatyöntekijänä paikallisella käiutintehtaalla. (Helsingin Sanomat 4.4.2021.)

Työ palvelutarpeen perusteena -luokkaan kuuluvia ilmauksia tunnistettiin kuudesta jutusta. Tähän luokkaan kuuluvia ilmauksia tunnistettiin kuudesta jutusta. Luokkaan kuuluvissa ilmauksissa vammaisen ihmisen työntöön mahdollistamisella perusteltiin esimerkiksi avustaja- tai kuljetuspalveluiden tarvetta, kuten esimerkki 15:ssä.

ESIMERKKI 15. Työ palvelutarpeen perusteena.

Darun Jazalta menee tulkkaustyötehtäviä ohitse, koska hän painii avustajaongelman kanssa. (Helsingin Sanomat 9.7.2021.)

Vammaisten ihmisten tekemää työtä tarkasteltiin laajemmassakin kontekstissa hyötypuheen kautta. Vammaisista ihmisistä esitettiin muun muassa ratkaisua suorittavaa työtä tekeville matalapalkka-aloille tekemään töitä, joita ei-vammaisten työntekijöiden ei ole taloudellisesti kannattavaa ottaa vastaan. Esimerkki 16:ssa kehitysvammaisista työntekijöistä uskotaan olevan hyötyä siivous- ja keittiöalojen työvoimapulan helpottamisessa.

ESIMERKKI 16. Työlle ja työkyvyille annetut merkitykset.

Arviolta 6 000 koulutettua kehitysvammaista olisi heti palkattavissa esimerkiksi työvoimapulasta kärsiville siivous- ja keittiöaloille. (Yle 24.2.2020.)

Hyötypuheeseen liitettiin myös usein ajatus siitä, että työnteolla on itseisarvo. Esimerkiksi kehitysvammaisten ihmisten työllistämistä koskevissa jutuissa tämä saattoi näkyä siten, että työpanoksen vastineeksi työnantajan ei oletettu tarjoavan henkilölle kompensatioksi elämiseen riittävää toimeentuloa. Työntekijän työstään saama palkka saatettiin esittää toissijaisena (esimerkki 17).

ESIMERKKI 17. Työlle ja työkyvyille annetut merkitykset.

Palkkaa kesähostellin kehitysvammaisille ja osatyökykyisille ei makseta, vaan he saavat korvauksen työtoiminnasta henkilökohtaisten kykyjensä ja terveydentilansa mukaan.

- Rahallinen ansio on toissijaista. Tärkeämpää on, että nämä henkilöt saavat sisältöä arkeensa ja mahdollisesti kuntoutuvat tai kykenevät jatkossa työelämään, toteaa Sotekin vammaispalvelun palvelupäällikkö Tomi Rossi. (Yle 29.5.2021.)

Sen sijaan jutuissa korostettiin työnantajille tarjottavaa tukea kehitysvammaisten työllistämiseen. Vammaisten ihmisten työllistäminen esitettiin myös muun muassa osana yrityksen yhteiskuntavastuuta.

Useissa aineiston jutuissa myös uusinnettiin stereotypiaa, jossa joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti viitataan vammaisten työpanoksen arvon olevan matalampi kuin eivammaisilla työntekijöillä. Samaa ajatusmallia voidaan tulkita kuvastavan myös oletus valtion subventoimasta työstä tai palkattomasta avotyöstä.

Viittaukset vammaisten ihmisten työpanoksen arvoon liitettyyn negatiiviseen stereotypiaan olivat toisinaan epäsuoria (esimerkki 18).

ESIMERKKI 18. Työlle ja työkyvyille annetut merkitykset.

Kurssilla on käsitelty yrittäjyyttä monelta kantilta. Puustjärven mukaan on pohdittu sitäkin, voiko vammaisen peria samasta työstä saman hinnan, kuin niin sanottu normaali yrittäjä. (Yle 28.9.2020.)

Erityisesti kehitysvammaisten työllistymistä koskevissa teksteissä oli tunnistettavissa vammaisaktivistien käyttämä ilmaus: ylistämällä alistaminen. Vammaiskultti-radio-ohjelman tekijän, toimittaja Julianna Brandtin mukaan ylistämällä alistamisessa ”annetaan selkääntaputtelua ja diplomeja vammattomien ihmisten elämään kuuluvista tavallisista asioista. Eli tehdään sankaritarinoiksi asioita, joita itse en ole valinnut sankaritarinaksi (Yle 16.1.2020)”.

ESIMERKKI 19. Työlle ja työkyvyille annetut merkitykset.

Ketola on ollut töissä huoltoasemalla kuusi vuotta.

Ketola tunnetaan työpaikallaan tiskinurkan kuninkaana. Se tarkoittaa sitä, että jos joku muu haluaa tulla tiskaamaan, on Ketolalta hyvä pyytää siihen lupa. Kun on käynyt

selväksi, ettei kukaan yritä viedä Ketolalta töitä, opastaa hän mielellään esimerkiksi uusia työntekijöitä. (Yle 11.10.2021.)

Toisinaan myös jutut, joissa eksplisiittisesti pyrittiin esimerkiksi kannustamaan työnantajia vammaisten ihmisten työllistämiseen, päätyivät toistamaan negatiivisia stereotypioita vammaisista työntekijöinä. Tämä saattoi näkyä siten, että vammaisen ihmisen ohjaaminen muuhun kuin avustavaan tai suorittavaan työhön määriteltiin riskiksi (esimerkki 20).

ESIMERKKI 20. Työlle ja työkyvylle annetut merkitykset.

Ennakkoluulot ja asenteet ovat monella taholla kehitysvammaisten työllistymisen esteenä, mutta kunnan vammaispalvelujen johdon asenne on liiton mielestä ratkaisevin: työhön ohjaamisessa ei uskalleta ottaa riskejä. (Yle 24.2.2020.)

Pienimmät aineistosta tunnistetut luokat olivat *Työ itsensä toteuttamisena* ja *Työ perusoikeutena*. Oikeus tehdä töitä määriteltiin ihmisen perustavanlaatuiseksi oikeudeksi kolmessa jutussa, kun taas itsensä toteuttamiseen liittyviä merkityksiä työlle annettiin vain kahdessa jutussa.

4.2.2 Ongelman positiointi

Suurimmassa osassa aineistoon kuuluvista jutuista ongelma paikantui rakenteeseen. Rakenteelliselle tasolle ongelma positioitiin 64,3 prosentissa jutuista, kun taas yksilötasolle ongelma paikannettiin 35,7 prosentissa jutuista.

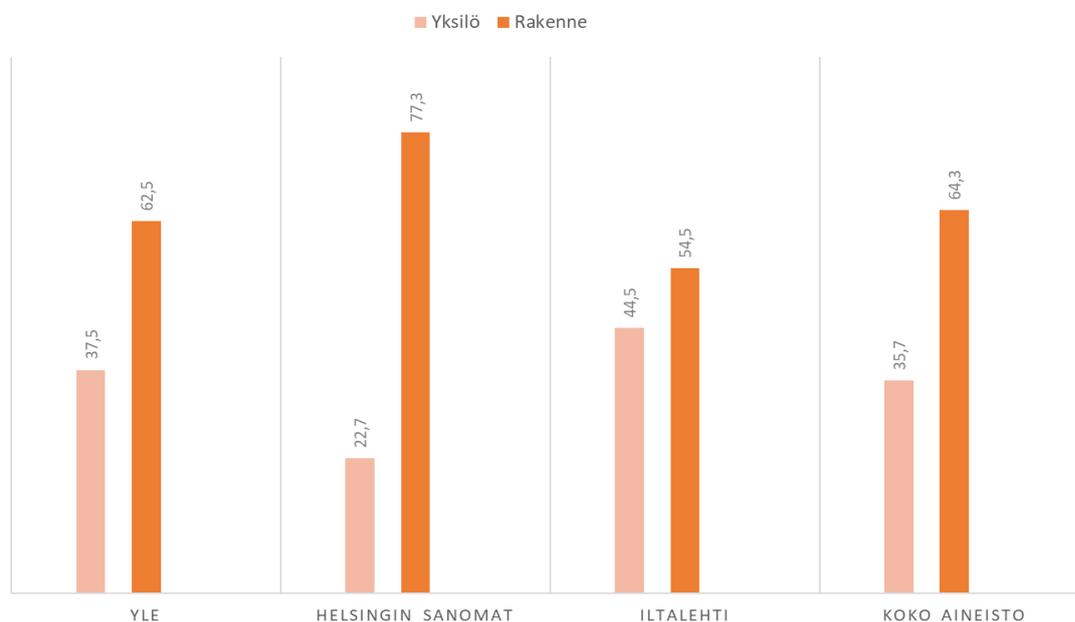
Toisinaan ongelma tunnistettiin ja sen taso paikannettiin jo jutun otsikossa tai ingressissä. Esimerkki 21:ssä oleva otsikko linjaa eksplisiittisesti, että ongelmana ovat vammaisia ihmisiä syrjivät asenteet.

ESIMERKKI 21. Ongelman positiointi: rakenne.

Viranomaisilla on selvää vammaisvihaa", toteaa asiantuntija - vuosittain tuhannet vammaiset vievät kotikuntansa oikeuteen saadakseen itselleen kuuluvat palvelut. (Yle 6.3.2020.)

Medioittain tarkasteltuna Helsingin Sanomilla artikkeleiden, joissa ongelma paikannettiin rakenteelliselle tasolle, osuus on suurin (77,3 %). Iltalehdellä osuus taas oli aineistolähteistä matalin (54,5 %). Ylen artikkelien jakauma on lähimpänä koko aineiston keskiarvoa, ja ongelma positioitiin rakenteelliselle tasolle 62,5 prosentissa jutuista.

KUVIO 6 Ongelman positiointi prosentiosuuksina

Ongelmien paikantaminen rakenteelliselle tasolle oli yleisintä Helsingin Sanomien artikkeleissa, joissa tunnistettiin myös eniten *vähemmistö-/ihmisoikeusmallin* mukaisia kehyksiä. Hallerin (1995, 27) mukaan progressiivisten mallien mukaisille esityksille on ominaista, että vammaisuus nähdään sosiaalisesti rakentuneena, ei niinkään fyysisenä attribuuttina. Tämän tutkimusten tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että progressiivisen mallin mukainen kehys ei kuitenkaan aina automaattisesti tarkoita ongelman paikantumista rakenteelliselle tasolle, vaan juttuun valitulla näkökulmalla on merkitystä. On kuitenkin hyvä huomioida, että koska kyse on laadullisesta tutkimuksesta, tutkijan subjektiiviset tulkinnat voivat myös vaikuttaa saatuihin tuloksiin.

Ongelma positioitiin usein rakenteelliselle tasolle jutuissa, jotka käsittelivät vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien toteutumista. Ongelmaksi määriteltiin esimerkiksi oppilaitosten vammattomuuden oletus ja esteellisyys (esimerkki 22) tai vammaisia ihmisiä syrjivät asenteet terveydenhuollossa (esimerkki 23) ja laajemmin yhteiskunnassa (esimerkki 24).

ESIMERKKI 22. Ongelman positiointi: rakenne.

Yliopistojen vammattomuuden oletus herättää Puustisessa turhautumista. Yhdenvertaisuutta voitaisiin lisätä sillä, että yliopiston orientaatiokursseilla esteettömyydestä ja saavutettavuudesta puhuttaisiin enemmän. Hänen mukaansa kaikilla yliopistossa olevilla ihmisillä tulisi olla perustiedot siitä, kuinka esteetön oma kampus on. (Helsingin Sanomat 20.1.2021.)

ESIMERKKI 23. Ongelman positiointi: rakenne.

Edessä oli vuosien kierre, joka vei Teemu Törmäsen psykiatrisen osaston eristyshuoneeseen ja poliisiaseman putkaan vain siksi, että häntä ei osattu hoitaa oikein. (Yle 4.2.2021.)

ESIMERKKI 24. Ongelman positiointi: rakenne.

Ei minulla ole hankalaa CP-vammani kanssa niin kauan kuin saan tarvitsemiani palveluita ja kohtaan mahdollisimman vähän asenteellisuutta ja esteitä”, Pinja Eskola sanoo.

(...)

Osittain kyse oli Eskolan mukaan sisäistetyistä ableismista eli yhteiskunnan vammaisvihasta, osittain nuoruuden kipuilusta. Mutta ennen kaikkea syy oli tämä: ”Vammaisia ei nähty seksuaalisina olentoina.”

Asenne näkyi, kun Eskola meni teininä hakemaan ehkäisytabletteja ja terveydenhoitaja ihmetteli miksi. Olihan hänellä hyvä iho! (Helsingin Sanomat 23.4.2021.)

Koko aineistossa ongelma paikannettiin yksilötasolle hieman alle 36 prosentissa jutuista. Hallerin (1995, 26) mukaan ongelman paikantuminen yksilöön ja hänen ominaisuuksiinsa on tyypillistä traditionaalisen mallin mukaisissa mediaesityksissä. Ongelman paikantuminen yksilötasolle oli yleisintä Iltalehden aineistossa. Ongelma paikannettiin yksilötasolle 44,5 prosentissa jutuista.

Ongelman positiointi yksilötasolle on tunnistettavissa esimerkiksi jutusta, jossa omakotitaloalueelle kaavailtu Aivoliiton erityisasumiskohde määritetään ongelmaksi, josta alueelta tontteja varanneiden ihmisten olisi ollut oikeutettua tietää ennakkoon (esimerkki 25). Ongelmana eivät siis näyttäytyä esimerkiksi omakotitorakentajien erityisasumiskohteen asukkaisiin kohdistamat ennakkoluuloiset asenteet.

ESIMERKKI 25. Ongelman positiointi: yksilö.

Turun kaupungin tonttipäällikkö Suvi Panschin kertoo, ettei kaupungilla ole perusteita olla luovuttamatta tonttia erityisasumista varten, sillä rakennushanke voidaan toteuttaa kaavan mukaisesti. (Iltalehti 3.7.2021.)

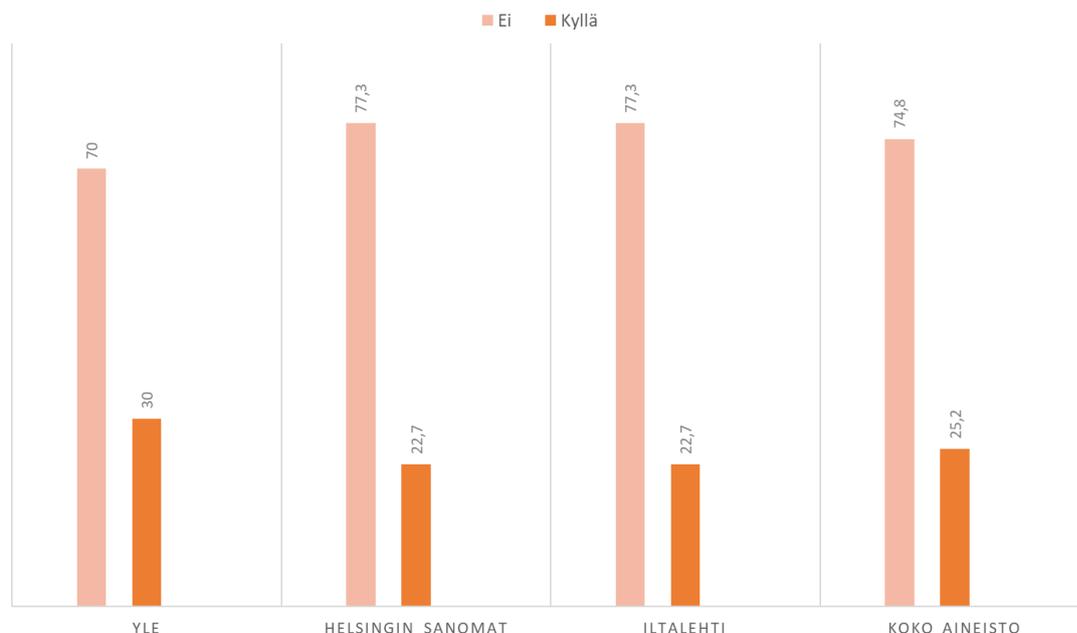
4.2.3 Vammaisuus tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä

Suurimmassa osassa jutuista elämää vamman kanssa ei kuvattu negatiivisesti arvottaen. Vammaisuuden kuvaamista tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä ei tunnistettu 74,8 prosentissa aineistoon kuuluvista jutuista.

Ei-kategoriaan kuuluviksi merkittiin myös jutut, joissa vammaisen ihmisen elämän kuvauksia ei ollut laisinkaan. Lisäksi kategoriaan kuuluviksi luokiteltiin myös

sellaiset analyysiyksiköt, joiden merkityssisällön arvioimiseen liittyi monitulkintaisuutta tai epävarmuutta.

KUVIO 7 Vammaisuus tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä prosenttiosuuksina

Reilussa neljänneksessä eli noin 25,2 prosentissa jutuista elämää vamman kanssa kuvattiin tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä. Vammaisuuden negatiiviseksi arvottamiseksi määriteltiin muun muassa sellaiset kuvaukset, joissa vammaisuus määriteltiin riskiksi, jota tulisi välttää kaikin keinoin, tai tragediaksi, josta ihmisen olisi "oletettavaa" katkeroitua. Kategoriaan kuuluviksi luettiin myös esimerkiksi kuvaukset, joissa vammaisen ihmisen elämä esitettiin lähtökohtaisesti kivun kokemusten tai sairauden aiheuttaman kärsimyksen sävyttämänä selviytymiskamppailuna.

Negatiivista arvottamista tunnistettiin myös jutuista, joissa käsiteltiin ihmisen äkillistä vammautumista, esimerkiksi liikenneonnettomuuden seurauksena.

ESIMERKKI 26. Vammaisuuden esittäminen tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä.

Sopimuspalomies Kai Lehtinen menetti terveytensä ja työnsä, kun iäkäs mies törmäsi traktorillaan paloautoon.

– Olin vuonna 2012 ihan normaalisti töissä käyvä 34-vuotias perheenisä, ja olin elämäni huipulla. Onnettomuuden vuoksi meni kaikki: terveys, työ ja lopulta parisuhdekin, kolmen lapsen isä kertoo. (Ilta-lehti 12.12.2020.)

Vammaisuuden esittämiseksi tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä tulkittiin myös ilmiölle annettuja sosiaalisempia merkityksiä. Kategoriaan kuuluviksi luettiin muun muassa jutut, joissa vammaisuutta kuvattiin ”epäonnistumisena ihmisenä” tai joissa oletettiin, että vammaiset ihmiset ovat sosiaalisesti eristäytyneitä tai yksinäisiä.

Julkaisujen väliset erot eivät olleet merkittäviä. Ylen verkkouutisissa negatiivisesti arvottavia kuvauksia tunnistettiin 30 prosentissa jutuista, kun taas Helsingin Sanomien ja Iltalehden jutuissa kuvauksia tunnistettiin 22,7 prosentissa aineistoon kuuluvista jutuista.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa analysoin tutkimukseni keskeisiä tuloksia suhteessa tutkimuskysymyksiini. Luvun lopuksi kokoaan havaintoni yhteen ja esitän tutkimukseni keskeiset johtopäätökset.

5.1 Pohdinta

5.1.1 Vammaisuuden kehystäminen Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkournalismissa

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: Miten vammaisuutta kehystetään Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkournalismissa suhteessa aiempaan tutkimukseen?

Tutkimukseni mukaan vammaisuutta käsitellään suomalaisessa verkkournalismissa enenevässä määrin progressiivisten mallien mukaisten kehysten kautta. Progressiivisten mallien mukaisten kehysten osuus oli aineistossani 58,3 prosenttia. Traditionaalisten mallien mukaisten kehysten osuus oli 41,7 prosenttia.

Progressiivisten mallien mukaisten kehysten osuus on suuri verrattuna aiempaan aiheesta tehtyyn kansainväliseen tutkimukseen (ks. Burns & Haller 2015; Goethals ym. 2020; Wen & Zeldes 2020) Traditionaalisiin ja progressiivisiin vammaisuuden esittämismalleihin perustuvaa journalismin tutkimusta ei ole aiemmin tehty suomalaisen median kontekstissa. Kuvaavaa on, että ainoa löytämäni ja samaista kategorisointia työssään soveltanut suomalainen tutkimus oli kandidaatintutkielma (Hakala 2018),

joka tarkasteli vammaisuuden mediaesityksistä tehtyjä kansainvälisiä tutkimuksia, koska suomalaista tutkimusta ei ollut saatavilla.

On myös hyvä huomioida, että eri maista saaduissa tuloksissa on eroja. Esimerkiksi Australiassa vuosina 2004–2005 toteutetussa tutkimuksessa vammaisuuden esittämisen kolme yleisintä mallia uutismediassa olivat sosiaalinen patologia (21 %), vähemmistö-/ihmisoikeusmalli (18 %) ja medikaalinen malli (14 %) (Power 2007, 117). Vammaisuutta esitettiin traditionaalisten mallien mukaan 52 prosentissa analyysin kohteena olevista jutuista ja progressiivisten mallien osuus oli 48 prosenttia (mp.).

Aiemman tutkimuksen mukaan yksittäiset, vammaisten ihmisten oikeuksien edistämiseen keskittyneet mediatapahtumat ovat lisänneet progressiivisten mallien käyttöä journalismissa (Haller 1993; 1998, 275–276). Vaikutukset ovat näkyneet jopa vuosien ajan (mp.) Lisäksi uutisaiheilla, joita media käsittelee, on merkitystä. Esimerkiksi vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumista aikoinaan edistäneen ADA:n (*The Americans with disabilities act*) 25-vuotispäivän kunniaksi New Yorkissa järjestettyä *Disability pride parade* -tapahtumaa käsitelleessä journalismissa vammaisuutta käsiteltiin ensisijaisesti progressiivisten mallien kautta. Aihetta käsittelevistä uutisista tunnistettu diskurssi tuki saavutettavamman yhteiskunnan rakentamista ja vammaisten ihmisten sosiaalisen inklusion edistämistä. (Mellifont 2017, 143–149.) Tarkasteluajanjaksolleni ei kuitenkaan osunut mitään yksittäistä mediatapahtumaa, joka selittäisi progressiivisten kehysten suurta osuutta.

Tutkimukseni tulokset siis indikoivat, että vammaisuutta kehystetään suomalaisessa verkkojournalismissa usein edistyksellisempien mallien mukaisesti. Yleisin kehys oli *ihmisoikeus-/vähemmistömallin* mukainen kehys, jonka osuus oli aineistossani 22,4 prosenttia. Kehys, jossa vammaiset ihmiset tunnistettiin vähemmistöryhmänä, jolla on oikeutettuja poliittisia pyrkimyksiä, tunnistettiin ensisijaiseksi yli viidenneksessä aineistoon kuuluvista jutuista. Vähemmistömalliin liittyy tiiviisti ymmärrys vammaisista ihmisistä aktiivisina toimijoina. Vammaisten ihmisten oikeuksiin keskittyvä uutisointi lisää suuren yleisön ymmärrystä ja tietoisuutta vammaisuutta koskevista kysymyksistä, ja journalismin tavat käsitellä vammaisuutta rakentavat, muovaavat ja ylläpitävät vammaisten ihmisten yhteisöllistä identiteettiä (Haller, Dorries & Rahn 2006). Mediaesityksillä voi olla vaikutusta esimerkiksi vammaisten ihmisten oikeuksia edistämään pyrkivien sosiaalisten reformien onnistumismahdollisuuksiin (Burns & Haller 2015, 273).

Vähemmistö-/ihmisoikeusmallin mukainen kehys oli yleisin Helsingin Sanomissa, jossa se tunnistettiin hallitsevaksi 31,8 prosentissa aineistoon kuuluvista jutuista. Myös

ongelmien paikantuminen rakenteelliselle tasolle (77,3 %) oli yleisintä Helsingin Sanomissa. Havainto voi indikoida, että Helsingin Sanomien vammaisuutta käsittelevät jutut olivat usein muodoltaan pidempiä ja luonteeltaan taustoittavia. Jutuissa myös usein pyrittiin paikantamaan kausaalisia suhteita käsiteltävien uutisaiheiden taustalla.

Vaikka sosiaalisen median vaikutus vammaisuuden esittämiseen journalismissa ei ole ollut tämän tutkimuksen kiinnostuksen kohteena, sen vaikutusta kehysten jakautumiseen ei voi täysin sivuuttaa. Aineistolähtöisten havaintojeni mukaan sosiaalinen media, erityisesti Instagram-kuvapalvelu ja blogit, ovat tarjonneet journalismille sekä haastateltavia että näkökulmia vammaisuuden käsittelemiseen. Sosiaalinen media voi tarjota vähemmistöihin kuuluville ihmisille mahdollisuuden täydentää, kyseenalaistaa tai kritisoida hallitsevaa medianarratiivia (Liao 2019). Samalla on syytä huomioida, että vaikka sosiaalinen media tarjoaa osalle vammaisista ihmisistä mahdollisuuden rakentaa vaihtoehtoisia kertomuksia, se ei ole kaikille mahdollista. Osa vammaisten ihmisten osallistumista sosiaalisessa mediassa rajoittavista tekijöistä voi liittyä esimerkiksi esteelliseen teknologiaan, mutta vammaisten ihmisten osallistumista voivat rajoittaa myös alustoilla vallitsevat normit (ks. Bitman 2021).

Toiseksi yleisin kehys oli *lakiin perustuva oikeus* -mallin mukainen kehys, joka tunnistettiin hallitsevaksi 19 prosentissa jutuista. Kehys oli yleisin Iltalehdessä, jossa se tunnistettiin 36,4 prosentissa jutuista. Havaintojeni mukaan lakiin perustuva oikeus -mallin mukainen kehys oli yleinen etenkin tiedotepohjaisissa, lyhyehköissä jutuissa, joissa ei yleensä ollut laisinkaan henkilöhaastatteluja. *Lakiin perustuva oikeus* -mallin mukaisissa kehyksissä vammaisten ihmisten oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun, mukaan lukien esteettömiin palveluihin, tai kohtuullisiin mukautuksiin perusteltiin soveltuvalla lainsäädännöllä.

Samalla kuitenkin myös traditionaaliset esittämismallit pitävät pintansa. Vammaisten ihmisten esittäminen mediassa joko medikaalisista hoidoista tai yhteiskunnan tuesta palveluista riippuvaisina altavastaajina, voi vaikuttaa suuren yleisön ajatuksiin vammaisista ihmisistä. Samalla esimerkiksi vammaisten ihmisten toimijuuden häivyttämillä esittämistavoilla voi olla vaikutusta siihen, millaisiksi vähemmistöön kuuluvat ihmiset kokevat omat toimintamahdollisuutensa yhteiskunnassa (ks. Gist 1990, 58).

Aineiston kolmanneksi yleisimmäksi kehykseksi nousi traditionaalinen *super cripp* -mallin mukainen kehys 17,9 prosentin osuudella. *Super cripp* -mallin mukaisissa kehyksyksissä korostuivat erityisesti tekstit, joissa vammaista ihmistä ylistettiin hänen tehdessään niin sanottuun normaaliin elämään kuuluvia asioita. Mediaesitykset, joissa vammaisen ihminen esitettiin suorastaan yli-inhimillisenä, olivat aineistossa

vähemmistössä. Yhteistä mediaesityksille oli se, että vammaisen ihminen esitettiin niin sanotusti vammansa ylittäjänä. Kastikainen ja Lehtonen (2015) kuvasivat pro gradu -tutkielmassaan samankaltaista esitystapaa osuvasti *vammaisuus kompensoitavana ominaisuutena* -diskurssiksi (mts., 41).

Entmanin (2004) mukaan suurimman vaikuttavuuspotentiaalin omaavat kehykset, joissa hyödynnetään tietyssä kulttuurikontekstissa näkyviä, muistiin painuvia, ymmärrettäviä ja tunteita herättäviä sanoja ja kuvia. Lisäksi sillä, miten paljon tiettyä kehystä toistetaan, on merkitystä. Entmanin (mts., 6-7) sanoin: ”Mitä enemmän resonanssia ja laajuutta, sitä todennäköisemmin kehys synnyttää samankaltaisia ajatuksia ja tunteita suuressa osassa yleisöä.”

Jossain jutuihin pyrittiin esimerkiksi haastamaan medikaalista diskurssia. Merkityskamppailua kuvaavat osuvasti sitaatit erään vanhemman haastattelusta, jonka vammaiselle lapselle tehtiin elvyttämättä jättämispäätös eli DNR-päätös.

ESIMERKKI 27. Medikaalisen diskurssin haastaminen.

- Kysyin, että tehtäisiinkö näin myös, jos Lara olisi yhteiskunnallisesti tuottava henkilö. He vastasivat vain, että tässä otetaan huomioon kokonaistilanne, koska eivät voineet suoraan sanoa kehitysvammaisuutta perusteeksi. Mikä muu syy siihen voisi muka olla? Sanoin, että se ei ole mikään helkkarin kokonaistilanne – se on mun lapsi!

(...)

- Itkin ja huusin ja raivosin. Oikein rukoilin heitä, että älkää pliiis tappako mun lasta.” (Haastateltavan sitaatti, Iltalehti 2.3.2020.)

Elvyttämättä jättämispäätöksestä puhuminen voidaan nähdä pyrkimyksenä kehystää asia ennen kaikkea medikaalisena kysymyksenä, ja juttujen näkökulmat syntyvät aina journalististen päätösten tuloksena. Terveystieteiden ammattilaiset korostivat jutussa professionaalista autonomiaansa ja ajavansa lapsen etua, mutta vanhemman haastattelusta tekstiin nostetut sitaatit pyrkivät haastamaan tätä tulkintakehystä. Vanhemman sitaateiksi taas oli valikoitu ilmauksia, joissa puhuttiin ”lapsen tappamisesta”. Jutussa haastateltujen lääketieteen asiantuntijoiden äänellä puhuttiin DNR- eli elvyttämättä jättämispäätöksestä, joka painottaa tulkintakehystä, jossa toimenpide esitetään objektiivisena ja tutkittuun tietoon perustuvana asiantuntijapäätöksenä. Tappamisen sen sijaan voi tulkita arkiarjatteluksamme viittaavan aktiiviseen, moraalisesti tuomittavaan ja jonkun subjektin toteuttamaan toimintaan.

Merkityksin latautunut kieli on voimakas tehokeino. Kiinnostava havainto oli, että vammaiset ihmiset itse käyttivät dehumanisoivia eli epäinhimillistäviä metaforia, esimerkiksi kritisoidessaan vammaisvähemmistöön kohdistuvia ennakkoluuloja.

ESIMERKKI 28. Metaforilla kehystäminen.

- Varsinkin aiemmin vammaiset on kasvatettu puutarhatontuiksi vailla seksuaalisuutta, sukupuolta ja ikää. Tiedän perheitä, joissa vanhemmat ovat puhuneet seksistä vammaattomien sisarusten kanssa mutta eivät vammaisten sisarusten kanssa. (Haastateltavan sitaatti, Helsingin Sanomat 23.4.2021.)

ESIMERKKI 29. Metaforilla kehystäminen.

- Tulee sellainen olo, että ei ole oman elämänsä subjekti, tekijä. Me emme ole paketteja, joita voi siirrellä auton takapenkille. (Haastateltavan sitaatti, Helsingin Sanomat 2.3.2021.)

ESIMERKKI 30. Metaforilla kehystäminen.

- Olen kuin vanha älypuhelin, jonka akku on kulunut. Puhelimen kaikki toiminnot ovat kunnossa, mutta sitä täytyy ladata useammin kuin uutta puhelinta ja silloin sitä ei voi käyttää. (Haastateltavan sitaatti, Yle 11.7.2020.)

Metaforien avulla siirretään ominaisuuksia lähdealueelta kohdealueelle, ja vastuu viestien lopullisesta tulkinnasta jää vastaanottajalle (Seppänen & Väliverronen 2013, 100). Haastateltavien ilmaukset päättyivät usein myös juttujen otsikkoon tai ingressiin. Kuten Seppänen & Väliverronen (mts., 100–101) kuvaavat: ”Metaforilla kehystämisen voima perustuu myös niiden kykyyn tiivistää merkityksiä ja saada ihmisten tunteet – ja joskus myös ihmiset itsekin – liikkeelle.”

Paketti-metaforaa käyttää myös yksi vammaisen lapsen vanhemmista kuvatessaan aikuisen lapsensa avuntarvetta.

ESIMERKKI 31. Metaforilla kehystäminen.

Af Hällström kuvaa vaikeasti vammaisia ”paketteina”, jotka jäävät avuttomina siihen paikkaan, johon heidät jätetään.

- Karanteeni tarkoittaa heidän kohdallaan käytännössä sitä, että istutaan pyörätuoliin sidottuna puolet päivästä television ääressä ja maataan toinen puolikas vuoteessa. Ei ihme, että siinä masentuu ja joutuu jopa psykoosin. Televisiostakin tulee jatkuvana virtana pelkoa lisääviä virusuutisia. (Iltalehti 23.3.2021.)

Metaforien voima näkyy sekä hyvässä että pahassa. Vehmaan ja Mietolan (2021) mukaan metaforat voivat sitouttaa muut ihmiset eettiseen pohdintaan esimerkiksi laitoksissa asuville vammaisille ihmisille tarjotun elämän tylsyydestä. Samalla kuitenkin vammaisten ihmisten vertaamisesta, esimerkiksi eläimiin, ei ole pitkä matka siihen, että heitä ryhdytään kohtelemaan kuten eläimiä. Eli Vehmaan ja Mietolan (mp.) sanoja lainaten olentoina ”joita voidaan käyttää pelkkinä voiton tavoittelun instrumentteina, tai kertakäyttöisinä objekteina, jotka voidaan eliminoida, jos heillä ei ole välineellistä arvoa (mts., 174–175).”

Kaikki vammaisvähemmistöön kuuluvat ihmiset eivät tule mediassa kuulluiksi ja nähyiksi. Laajan (N=3066) kanadalaisen mediatutkimuksen mukaan vammaiset ihmiset itse olivat vain harvoin vammaisuutta käsittelevien uutisjuttujen ensisijaisia lähteitä (Haller, Dinca-Panaitescu, Rioux, Laing & Hearn 2012, 57). Myös esimerkiksi vuonna 2003 julkaistun yhdysvaltalaisutkimuksen mukaan vammaisia ihmisiä tai vammaisjärjestöjä käytettiin lähteenä vain 30 prosentissa julkaistuista jutuista (Haller 2003). Toisinaan vammaisen ihmisen sijaan ääneen pääsevät esimerkiksi hänen läheisensä, sosiaali- ja terveysalan työntekijät, asiantuntijat ja lainsäätäjät. Croteaun ja Honyesin (2013) sanoja lainaten: "Uutiset ovat sosiaalisten prosessien tulosta, joiden kautta toimitusten henkilöstö päättää, mikä on uutisarvoista ja mikä ei, kuka on tärkeä ja kuka ei, ja mitkä näkökulmat tuodaan esiin ja mitä ei (mts., 135)."

Ilmiö näkyi aineistossani erityisesti jutuissa, joissa käsiteltiin erityyppisissä asumisyksiköissä, laitoksissa ja palvelutaloissa asuvia vammaisia ihmisiä ja heihin kohdistuvaa kaltoinkohtelua. Suurimmassa osassa jutuista ei ilmaistu, onko vammaisen ihminen esimerkiksi antanut suostumuksensa henkilökohtaisten terveystietojensa käsittelemiseen julkisuudessa. Näistä ihmisistä voi tulkita muodostuvan "hypermarginalisoituja (Davis 2014, 4)" eli marginaalien marginaaleissa eläviä toisia. Vaikeasti vammaiset ihmiset ovat altavastajan asemassa muuallakin yhteiskunnassa. Vehmaan ja Mietolan (2021) mukaan vaikeasti kehitysvammaisiksi määritellyt ihmiset nähdään usein edelleen eläinten kaltaisina – ja joskus heitä myös kohdellaan sen mukaisesti esimerkiksi palvelujärjestelmässä. Kun vaikeasti kehitysvammaisia ihmisiä ei pidetä "täysin ihmisinä", heille ei tarjota mahdollisuutta sellaisiin kokemuksiin, joita ihmiset yleensä pitävät arvokkaina. Tutkijat puhuvat hoivakulttuurissa vallitsevasta "varastointimentaliteetista", jossa vaikeasti vammaisille ihmisille tarjotaan lähinnä välttämättömyydet, kuten ruoka ja puhtaanapito (mp). Vaikeasti kehitysvammaisten ihmisten tarpeet nähdään ennalta määriteltynä sekä ihmisen iästä ja yksilöllisistä tarpeista, taidoista tai kiinnostuksenkohteista riippumattomina. (mts., 183).

Tämän tutkimuksen aineistossa kysymys vammaisten epäinhimillisestä kohtelusta terveydenhuollossa tai palveluasumisessa muuttui toisinaan kysymykseksi valvonnan puutteesta. Näen tämän ongelmallisena siksi, että sen sijaan, että jutuissa pohdittaisiin, miksi vammaiset ihmiset kohtaavat epäinhimillistä kohtelua, ratkaisuehdotukset kohdistuvat siihen, miten voisimme valvoa tarkemmin, ettei näin tapahtuisi. Ableistiset eli vammaisia ihmisiä syrjivät asenteet voivat jäädä tällöin tunnistamatta ja haastamatta.

Jossain määrin näyttää siltä, että vammaisten ihmisten elämäkokemusten moninaisuutta on pyritty tuomaan esiin suomalaisessa journalismissa. Yhdysvaltalaisen

kyselytutkimuksen mukaan vammaiset ihmiset kokivat, että uutismediassa tai viih-teessä ei ole esitetty riittävästi vammaisten ihmisten arkista todellisuutta. Median an-tama kuva elämästä vamman kanssa koettiin epärealistiseksi, ja lisäksi tutkitut koki-vat, että heille tärkeiden teemojen käsittely mediassa on ollut vähäistä (Haller & Zhang 2015, 27–28). Aineistossani juttuaiheiden kirjo oli laaja aina seksistä muotiin ja vaeltamisesta vanhemmuuteen. Vaikka esimerkiksi vammaisten ihmisten seksuaali-suuden käsittely journalismissa voi murtaa aiheeseen liittyviä ennakkoluuloja, se voi myös tulla vahvistaneeksi niitä. Mielestäni tällainen riski voi olla olemassa esimer-kiksi silloin, kun kirjoitamme vammaisen ihmisen hankkimista seksipalveluista kuin hoitotoimenpiteestä. Vammainen ihminen ei tällöin näyntyä toimijana vaan toimin-nan kohteena.

Vammaiset ihmiset on usein tyypistetty yhdeksi ryhmäksi, johon kuuluvien on oletettu omaavan samankaltaiset tarpeet, ja esimerkiksi perinteistä vammaistutkimusta on kri-tisoitu siitä, että myös tutkimus on päätenyt essentialisoimaan vammaisia ihmisiä (Erevelles 2011). Essentialismin eli olemusajattelun mukaan jokaisella asialla on ole-massa oma erityinen olemuksensa, jota se ei voi menettää muuttumatta toiseksi oli-oksi (Tieteen termipankki 2022). Olemusajattelu ilmenee arkiajattelussa tapana jäsen-tää yksilöt oletettujen ”tyypillisten” lajiominaisuuksien mukaan, jotka koskevat esi-merkiksi kansalaisuutta tai sukupuolta (mp.) Essentialistinen tendenssi näkyy Goethalsin, Schauwerin ja Van Hoven mukaan (2015) siten, että vammaisten ihmisten on usein oletettu omaavan samankaltaiset näkemykset, kokemukset ja prioriteetit riippumatta heidän muista ominaisuuksistaan, kuten sukupuolesta, iästä, kulttuuri-taustasta, uskonnollisesta vakaumuksesta, seksuaalisesta suuntautumisesta ja sosio-ekonomisesta asemasta (mts., 75). Aineistooni kuului muutamia juttuja, joissa vam-mainen ihminen identifioitui osaksi myös toista vähemmistöryhmää, kuten seksuaali-tai sukupuolivähemmistöä tai rodullistettua vähemmistöä. Muut vammaisen ihmisen omaavat vähemmistöpositiot vaikuttavat hänen elämäänsä, ja eri vähemmistöposi-tioihin liitetyt stereotypiat nivoutuvat yhteen myös marginalisoitujen ryhmien media-esityksissä. Feminiinisyyden patologisointi ja sukupuolistereotypiat yhdistyvät ableismiin esimerkiksi psyykenlääkkeiden televisiomainonnassa, jossa psyykkiset on-gelmat esitetään naisille tyypillisinä (Scott & Bates 2017, 152–153).

Journalistisissa teksteissä tuotiin usein esiin, että vammainen ihminen itse toivoisi tu-levansa nähdyksi muutenkin kuin vain vammansa kautta. Kuitenkaan ainakaan ai-neistooni päätyneissä representaatioissa tämä ei täysimääräisesti toteutunut, vaan vammaisuus esitettiin usein ihmistä määrittävänä tekijänä. Kuten Van der Klift ja Kunc (1994, 399) osuvasti kuvaavat: ”Kun vammaisuus nähdään suurimpana ihmisen osana, paljon siitä, mikä hänessä on yksilöllistä ja inhimillistä, on piilotettu.”

5.1.2 Työlle ja työkyvylle annetut merkitykset

Toinen tutkimuskysymykseni oli: Millaisia merkityksiä työlle ja työkyvylle annetaan Ylen, Helsingin Sanomien ja Iltalehden verkkosivuilla julkaistuissa, vammaisuutta käsittelevissä journalistissa teksteissä?

Samalla kun näyttää, että edistyskellisemmät tavat käsitellä vammaisuutta valtaavat alaa suomalaisessa journalismissa, pintaan nousee uusia kysymyksiä. Se, että vammaisuuden ja työn suhdetta käsitellään runsaasti aineistooni kuuluvissa jutuissa, voidaan nähdä pyrkimyksenä normalisoida ajatusta vammaisista ihmisistä työntekijöinä. Shek-Noble (2020) tutki vammaisten ihmisten työllisyysuutisointia japanilaisessa journalismissa ja tunnisti kolme hallitsevaa kehystä. Ensimmäisessä kehyksessä vammaiset ihmiset esitettiin alihyödynnettynä ja aliarvostettuina työvoimana. Kehyksessä vammaisten ihmisten työllistyminen näyttäytyi hyödyllisenä sekä yhteiskunnalle että yksilöille (mts., 151). Toisessa kehyksessä vammaisten ihmisten sijoittuminen yksityisille työmarkkinoille esitettiin vaikeana heidän vammojensa ja niiden edellyttämien mukautusten vuoksi. Kolmannessa kehyksessä robotiikka nähtiin mahdollisuutena parantaa vammaisten ihmisten sosiaalisia toimintamahdollisuuksia sekä edistää työllisyyttä. (mts. 151–154.)

Tässä tutkimuksessa tunnistin työlle ja työkyvylle annetuista merkityksistä kuusi pääluokkaa.

- 1) Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona
- 2) Työ palvelutarpeen perusteena
- 3) Työ perusoikeutena
- 4) Työkyvyttömyys henkilökohtaisena tragediana
- 5) Työ itsensä toteuttamisena
- 6) Työllä ei erityistä painoarvoa

Kuten tutkimukseni alussa (ks. 1 Johdanto) esitin, vammaisten ihmisten työllisyyden edistäminen näyttäytyy suomalaisessa yhteiskunnassa ajankohtaisena tavoitteena. Työ ja työkyky näyttäytyivätkin aineistossani tärkeinä teemoina. Työn ja työkyvyn roolista vammaisuutta käsittelevissä mediaesityksissä kertoo jotain sekin, että työstä poisjääminen mainittiin usein ensisijaisena vammaisuudesta ihmiselle koituneena

seurauksena. Muutokset ihmisen työmarkkina-asemassa ohittivat toisinaan tärkeysjärjestyksessä esimerkiksi ihmisen muussa toimintakyvyssä tapahtuneet muutokset. Osassa jutuista taas työtä käsiteltiin neutraalisti eli vain yhtenä, ei erityistä painoarvoa saavana osana ihmisen elämää. Havaittiin kuitenkin, että vammaisuuden ja työn suhde näyttäytyy mediaesityksissä kompleksisena.

Osa mediaesityksistä päättyy uusintamaan ajatusta, jossa vammaisen työntekijän työnpanoksen arvo verrattuna ei-vammaiseen työntekijään kyseenalaistetaan. Tämänkaltaiset negatiiviset stereotyyppit voivat heijastua myös uskomuksiin, joita ei-vammaisilla ihmisillä on vammaisten ihmisten tuottavuudesta. Brittiläisen, vammaisten oikeuksia ajavan Scope Charity -hyväntekeväisyysjärjestön teettämän ja kansalliseen British social attitudes survey (BSA) -kyselyn aineistoon perustuvan The Disability perception gap -selvityksen mukaan briteistä noin joka kolmas uskoi, että vammaiset ihmiset ovat vähemmän tuottavia kuin ei-vammaiset ihmiset (Dixon, Smith & Touchet 2018, 11) Selvityksen laatijat arvioivat negatiivisten uskomusten selittävän omalta osaltaan myös vammaisten ihmisten matalaa työllisyysastetta (mp.).

Aineistossani vammaisille ihmisille soveltuviksi työtehtäviksi osoitettiin usein suoritettavia työtehtäviä erityisesti työvoimapolusta kärsivillä matalapalkka-aloilla. Osassa jutuista ilmaistiin, että vammaiset ihmiset voisivat ottaa vastaan sellaisiakin töitä, joita ei-vammaiset eivät suostu ottamaan vastaan esimerkiksi työsuhteen ehtojen, kuten lyhyen päivittäisen työajan, vuoksi. Työstä saatava, elämiseen riittävä palkka saatettiin esittää toissijaisena ja työnteko arvokkaana itsessään. Vammaisen ihmisen palkkaaminen saatettiin määrittää myös osaksi yrityksen yhteiskuntavastuuta. Työnantajille tarjolla olevia tukimuotoja, muun muassa palkkatukea ja ohjausta, korostettiin.

Kun jotain tiettyä ajatusta tai esitystapaa toistetaan riittävästi mediassa, se voi vaikuttaa käsityksiimme kyseisestä asiasta myös todellisessa elämässä. Mediaesitykset toimivat uskomusten polttoaineena, ja nämä uskomukset muodostavat yleistyksiä, jotka voivat muuttua yleistyksiksi tosielämästä (Potter 2012, 146). Vammaisvähemmistön kohdalla median rooli tietolähteenä voi korostua heidän kohtaamisensa sosiaalisten esteiden vuoksi (Haller 2000, 274).

Työ palvelutarpeen perusteena -luokkaan kuuluvat merkityksenannot näyttävät erityisen ongelmallisina, kun huomioidaan vammaisia ihmisiä syrjivät rakenteet ja asenteet työmarkkinoilla. Samankaltaisia haasteita liittyy myös *Työ ensisijaisena yhteiskunnallisen osallisuuden muotona* -luokkaan. Jos muu kuin palkkatyö esitetään vähemmän arvokkaana osallisuutena, niiden vammaisten ihmisten, jotka eivät ole palkkatyössä, toimijuus voi tulla mitätöidyksi. Laajassa kuvassa puhetapa, jossa ihmisen arvoa

tarkastellaan sen kautta, mikä hänen työpanoksensa arvo eli ihmisestä saatava taloudellinen höyty on, voi synnyttää toiseutetun ihmisjoukon, joka tulkitaan hyödyttömäksi ja arvottomaksi, mikäli heidän elämänsä ei nähdä taloudellisesti tuottavana. Vammaispalveluihin sijoitetut eurot voi helpommin perustella, jos ne nähdään taloudellista lisäarvoa tuottavana sijoituksena eikä vain kulueränä. Pohjimmiltaan tämänkaltainen merkityksenanto muodostuu kysymykseksi siitä, ovatko vammaisten ihmisten tarvitsemat palvelut ja tuki jotain sellaista, mikä pitää ansaita.

5.1.3 Ongelman positiointi

Kolmas tutkimuskysymykseni oli: Miten journalistisissa teksteissä määritellyt ongelmat ja niiden ratkaisuehdotukset positioidaan yksilö-rakenne-askelilla?

Ongelmat paikannettiin rakenteelliselle tasolle 64,3 prosentissa jutuista. Arvioin tuloksen olevan linjassa sen kanssa, että ajatus vammaisuudesta sosiaalisesti rakentuneena ilmiönä on tyypillistä jutuille, joissa vammaisuutta käsitellään progressiivisten mallien kautta (Hallerin 1995, 27)

Yksilötasolle ongelma positiointiin 35,7 prosentissa jutuista. Ongelmien ja mahdollisten ratkaisujen positiointi eli asemoiminen voi rajoittaa kuvittelemiemme ratkaisumahdollisuuksien kirjoa. Jos ongelmat paikantuvat yksilöihin ja esimerkiksi heidän vammaansa, vammaisuutta tuottavien sosiaalisten rakenteiden vaikutus voi jäädä tunnistamatta ja haastamatta (ks. Mishler 1984; Todd 1989). Kuten Goethals, Mortelmans, Van den Bulck, Van den Heurck ja Van Hove (2020, 13) kuvaavat: "Normatiivinen/individualistinen ajattelu keskittyy siihen, mitä ei ole, mitä puuttuu, puutteisiin. Tällä tavalla rakenteelliset ja systeemiset vammaisuuden aiheuttajat hämärtyvät mediarepresentaatioissa."

ESIMERKKI 32. Ongelman positiointi: rakenne.

Pyörätuoli asiakas hankkiutui pääkaupunkiseudulla sellaiseen junaan, josta ei ollut esteettöntä pääsyä pois. (Iltalehti 12.11.2021.)

Schonin (1983, 40) mukaan ongelman määrittely kertoo, mikä päätös pitäisi tehdä, mitkä tavoitteet pitäisi saavuttaa ja mitkä keinot meidän pitäisi valita. Osassa jutuista ongelma paikannettiin hyvin selkeästi yksilön tasolle, osassa taas paikantaminen oli hienovaraisempaa. Yksi aineistossa useasti toistunut esimerkki yksilötasolle asemoidun ongelman ratkaisuehdotuksista on itsensä hyväksyminen (esimerkit 33 & 34). Positiointi voi muuttua ongelmalliseksi silloin, jos itsensä hyväksymistä esitetään

ratkaisuksi ongelmaan, kuten vammaisiin ihmisiin kohdistuvaan syrjintään, joka ei todellisuudessa ole yksilön asennoitumisesta kiinni.

ESIMERKKI 33. Ongelman positiointi.

Aika on myös auttanut ymmärtämään tosiasian: terve voi muuttua sairaaksi yhdessä päivässä. Tämän hyväksyminen on ollut Tiiralle iso henkinen etappi.

”Näihin päiviin asti olen esittänyt tervettä, sillä on ollut vaikea hyväksyä sitä, että olen oikeasti vammainen. Vasta kun aloin ajatella, että ei minun tarvitse jaksaa kuten ennen, on helpottanut.” (Helsingin Sanomat 9.10.2021.)

ESIMERKKI 34. Ongelman positiointi.

Petri Hörkkö muistuttaa, että vastoinikäymisen jälkeen oma aktiivisuus on todella tärkeää. – Jos vain olet ja makaat, niin kukaan ei tiedä, että tarvitset mitään. (YLE 21.2.2021.)

Yksilön vastuuta painottava puhe voi myös häivyttää niitä eroja, jotka rajoittavat ihmisten toimintamahdollisuuksia yhteiskunnassa. Eriarvoistavia tekijöitä voivat olla muun muassa vammaisuus, luokka tai kuuluminen sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön tai rodullistettuun vähemmistöön.

5.1.4 Vammaisuus tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä

Neljäs tutkimuskysymykseni oli: Esitetäänkö journalistisissa teksteissä elämä vamman kanssa tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä?

Tuloksieni mukaan elämää vamman kanssa määriteltiin negatiivisesti arvottaen 25,2 prosentissa aineistooni kuuluvista jutuista. Campbellin (2004) mukaan erityisesti lääketieteelliseen tutkimukseen, uuteen teknologiaan ja toimenpiteisiin keskittyvät diskurssit ruokkivat ajatusta vammaisuudesta henkilökohtaisena medikaalisena tragediana. Vammojen olemassaolo ja vamman kanssa eläminen näyttäytyy perustavasti negatiivisena, ja medikaalinen malli heijastuu arkisiin käsityksiimme vammaisuudesta. Campbellin (2004, 444) sanoin: ”Vammaisen ruumiin ontologinen negatiivisuus kääntyy jaetuksi uskomukseksi, jonka mukaan vammaisuudesta ei voida sanoa mitään hyvää.” (mts., 443–444.) Ilmiö voidaan liittää osaksi biomedikalisaatiota, jossa kykymme tulkita omaa kehoamme ja käsitteellistää sitä on medikalisoitunut ja lääketieteen ammattilaiset ovat saavuttaneet legitimoidun monopoliaseman terveyden, sairauden ja sopivien hoitomuotojen määrittelyssä (Frank 1990; Freidson 1970).

Negatiivisesti arvottavia ilmauksia ei tunnistettu 74,8 prosentissa jutuista. Samalla kun vammaisten ihmisten elämien kuvauksissa käytetty kieli näyttäytyi

pääsääntöisesti neutraalina ja negatiivisesti arvottavat ilmaukset olivat vähemmistöissä, vammaisten ihmisten läheisten tarinoista piirtyi usein kuva elämästä vammaisen ihmisen kanssa uhrauksena tai luopumisena. Aiempi tutkimus tukee havaintoa. Esimerkiksi Goethals ym. (2020, 17) tunnistivat kehyksen, jossa vammaisen ihminen esitettiin taakkana läheisilleen. Tutkijoiden mukaan kyseisessä kehyksessä uhrautuvat läheiset esitetään ”vammaisuuden todellisina uhreina” (mp.).

Osassa teksteissä tämänkaltaisen negatiivisen stereotypian olemassaolo ilmaistiin eksplisiittisemmin, osassa taas hienovaraisemmin. Tekstissä saatettiin esimerkiksi painottaa, ettei puoliso kadu lasten hankkimista vammaisen kumppaninsa kanssa. Esitystapa voidaan nähdä esimerkkinä mediaesityksestä, jossa yksittäistapaus esitetään positiivisena poikkeuksena suhteessa negatiiviseen stereotypiaan.

Ilmiö voidaan tunnistaa myös seuraavasta esimerkistä, jossa viitataan implisiittisesti vammaisten ihmisten kyvyn toimia vanhempina kyseenalaistavaan, negatiiviseen stereotypiaan.

ESIMERKKI 35. Positiivinen poikkeus suhteessa negatiiviseen stereotypiaan.

Hänen kykyään olla vanhempi eivät ole kyseenalaistaneet ainakaan ääneen muut kuin hän itse. Saarenpää-Kervinen arvelee sen johtuvan siitä, ettei aivovamma näy päällepäin. (Yle 11.7.2020.)

Muiden vähemmistöjen mediaesityksien tutkimuksesta (ks. Gist 1990, 54–55) tehtyjen johtopäätösten perusteella on mahdollista, että myös tämänkaltaiset esitystavat voivat vahvistaa niitä stereotypioita, joita ne yrittävät haastaa.

5.1 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten vammaisuutta kehystetään suomalaisessa verkkournalismissa 2020-luvulla suhteessa aiempaan tutkimukseen. Lisäksi tarkastelin laadullisen sisällönanalyysin avulla, millaisia merkityksiä vammaisuuden mediaesityksissä annetaan työlle ja työkyvylle. Halusin myös selvittää, miten ongelmat ja niiden ratkaisuehdotukset on positioitu vammaisuutta käsittelevissä journalistissa teksteissä sekä esitetäänkö elämää vamman kanssa edelleen negatiivisesti arvottaen.

Tutkimukseni keskeiset johtopäätökset ovat, että vammaisuutta käsitellään 2020-luvun verkkournalismissa enemmän progressiivisten kuin traditionaalisten mallien mukaisten kehysten kautta. Yli 40 prosentissa kaikista aineistoon kuuluvista

journalistisista teksteistä tunnistettiin hallitsevaksi joko *vähemmistö-/ihmisoikeusmallin tai lakiin perustuva oikeus -mallin* mukainen kehys. Vammaisuutta käsittelevissä mediaesityksissä ongelma paikantui useimmiten rakenteeseen, ei yksilöön. Suurimmassa osassa jutuista elämää vamman kanssa ei kuvattu negatiivisesti arvottaen. Elämä vamman kanssa esitettiin tragediana, menetyksenä tai kärsimyksenä 25,2 prosentissa aineistoon kuuluvista jutuista.

Edistyneisemmät esittämistavat nostavat kuitenkin esiin uusia kysymyksiä. Työ ja työkyky näyttävät tärkeinä teemoina, kun määrittelemme vammaisuutta ja yhteiskunnallista osallisuutta. Työlle ja työkyvyille annetuista merkityksistä tunnistettiin kuusi eri pääluokkaa. Osassa vammaisuutta käsittelevistä mediaesityksistä työlle ei annettu erityistä painotusta ja aihetta käsiteltiin neutraalisti. Samalla työn ja työkyvyn suhde vammaisuuteen näyttää monin tavoin kompleksisena, ja se paljastaa samalla jotain hyvin olennaista työhön ja tuottavuuteen liitetyistä normatiivisista ihanteista. Wendell (1996) argumentoi, että elämme normaaleiden maailmassa, joka arvostaa työntekoa ja hyödykkeiden vaihdantaa, fyysistä vahvuutta ja idealisoitua kehon muotoa. Maailma on rakennettu ihmisille, joilla ei ole heikkouksia (mp.).

Vaikka elämää vamman kanssa negatiivisesti arvottavia ilmauksia tunnistettiin vain hieman enemmän kuin joka neljännessä jutusta, vammaisuudelle ei myöskään annettu positiivisia merkityksiä. Vammaisuus esitettiin lähes aina enemmänkin jonkin puuttumisena kuin asiana, joka voisi tuoda ihmisen elämään lisäarvoa. Esimerkiksi Goodleyn (2014) mukaan vammaisuus on potentiaalia. Ajatuksiamme hallitsee kuitenkin usein tulkinta vammaisuudesta patologisena eli sairauksiin sidottuna, ja vammaisuuteen liitetään vain harvoin merkityksiä, joissa vammaisuus nähtäisiin esimerkiksi juhlan aiheena tai vallankumouksellisena voimana (mts., 11). Vammaisilla ihmisillä on elämäkokemuksia, jotka ovat ei-vammaisten saavuttamattomissa, ja vammaisuus voidaan ymmärtää myös positiona, joka mahdollistaa yhteiskunnallisten normien kriittisen tarkastelun tavalla, johon ei-vammaiset ihmiset eivät pysty. Wendellin (1996) mukaan esimerkiksi fyysisesti vammaiset ihmiset "ovat paremmassa asemassa läpivalaisemaan kehoa koskevia kulttuurisia myyttejä, sillä he eivät voi tehdä asioita, joita ei-vammaiset kokevat, että heidän täytyy tehdä ollakseen onnellisia, "normaaleja" ja terveitä (mts., 253)." Vammaisilla ihmisillä on myös potentiaalia häiritä, haastaa ja muuttaa normatiivisten ihanteiden varaan rakennettuja yhteiskunnallisia käytäntöjä, kuten koulutusjärjestelmää (ks. esim. Goodley 2014, 158).

6 PÄÄTÄNTÖ

6.1 Tutkimuksen arviointia

Tutkijan tulkinnat nojaavat aina jonkinlaiseen esiymmärrykseen ja olettamuksiin. Moilasan & Räihän (2018) mukaan oman esiymmärryksen tiedostaminen on tärkeää, mutta samalla tämä tiedostaminen voi olla vain osittaista, sillä ”osa esiymmärryksestä on tiedostamatonta ja vaikeasti tietoisuuteen nostettavissa” (mts., 47). Mielestäni tämän aspektin puntaroiminen on erityisen tärkeää silloin, kun tutkimuskohteena ovat marginalisoituun ihmisryhmään liittyvät teemat ja tutkijana toimii kyseiseen vähemmistöön kuulumaton henkilö.

Koen tätäkin tutkimusta vaivaavan inklusiivisuuden puutteen lisäävän omien esiymmärrysteni ja olettamusteni kriittisen tarkastelun tärkeyttä. Vaikka olen tavoitellut refleksiivistä otetta tutkimusprosessini jokaisessa vaiheessa, tiedostan, Tuomen ja Sarajärven (2018, 72–75) sanoja lainaten ”ihmisen toimivan usein myös tieteessä uskomustensa suhteen päämääräkeskeisesti ja pyrkien osoittamaan ne todeksi”. Samalla eivammaisen, keskiluokkaisen ja valkoisen tutkijan katse on kiistatta erilainen kuin se olisi tutkijalla, joka tarkastelisi ilmiötä omasta vähemmistöpositiostaan käsin. Elämänkokemukset ja niiden myötä omaksutut arvot vaikuttavat monin eri tavoin tutkimustyöhön (Aaltola 2018, 18).

Tutkimuksessani korostuu tutkimusote, jota on nimitetty sosiotekstuaaliseksi lähestymistavaksi. Lähestymistavassa vammaisuuden sosiaalinen malli ja tekstianalyysi yhdistyvät. Kyseistä lähestymistapaa on myös kritisoitu. Esimerkiksi Ellcessor, Kirkpatrick ja Hagood (2017, 6–7) näkevät sosiotekstuaalisen lähestymistavan käyttökelpoisena silloin, kun sen avulla pyritään horjuttamaan vammaisuutta koskevia

oletuksia ja niitä tukevia stereotypioita, mutta samalla se voi sortua liiallisiin yksinkertaistuksiin. Tutkijoiden mukaan sosiotekstuaaliset media-analyysit tyypistyvät usein vain moraaliseksi arvioiksi siitä, ovatko vammaisuuden esitystavat joko ”negatiivisia” tai ”positiivisia” sen sijaan, että ne tarkastelisivat representaatioita laajemmassa mediatuotannon ja -käytön, representaatioiden tulkinnan sekä niiden kulttuuristen seurausten kontekstissa. (mts., 7.)

Tutkijan subjektiiviset tulkinnat saavat tässä tutkimuksessa suuremman painoarvon kuin olisi suotavaa. Tutkijasubjektin lisäksi esiyymmärryksen vaikuttavat myös teorit, joihin tutkija on tutustunut (Moilanen & Räihä 2018, 48). Käsillä olevassa tutkimuksessa aineistosta tehtyjä tulkintoja ei esimerkiksi ole testattu toisen tutkijan toimesta. Aineiston esittäminen usealle eri käsittelijälle parantaisi tutkimuksen validiteettia merkittävästi, ja tällöin subjektiivisista tulkinnoista voisi olla mahdollista muodostaa myös yleistettäviä johtopäätöksiä (Bock, Isermann & Knieper 2011, 268). Aineiston esittäminen usealle käsittelijälle ei kuitenkaan ollut tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista. Lisäksi on syytä huomauttaa, että työskentelin ajanjaksolla, jolta aineisto kerättiin, Ylen toimittajana ja yksi aineistoon kuuluvista jutuista on itse kirjoittamani (Yle 3.12.2021). Yksittäisen tekstin painoarvo on koko aineistoon suhteutettuna pieni (1,2 prosenttia koko aineistosta). Arvioin, ettei kyseisellä tekstillä ole suurta merkitystä tutkimuksen tulosten kannalta.

Subjektiivisten tulkintojeni merkitys korostuu myös siinä, miten sovelsin kehysanalyysini pohjana käyttämäni teoreettista viitekehystä. Huolimatta systemaattisuudesta ja pyrkimyksestä prosessin avoimeen kuvaamiseen, en voi sulkea pois mahdollisuutta, etteikö toinen tutkija olisi saanut samasta aineistosta irti erilaisia tuloksia. Teorian soveltamisen lisäksi teoriaohjaavaan tutkimusotteeseen itsessään liittyy haasteita. Teoria mahdollistaa joidenkin asioiden näkemisen, samalla kun se sulkee joitakin näkökulmia pois (Moilanen & Räihä 2018, 48).

Tutkimuksen toteutus ja aineistooni tekemät rajaukset saattoivat vaikuttaa tutkimukseni tuloksiin. Valitsemieni hakusanojen käyttö saattoi vaikuttaa esimerkiksi siihen, ettei *kulttuurinen pluralismi -mallin* mukaista kehystä tunnustettu kuin yhdestä (1,2 %) jutusta. *Kulttuurinen pluralismi -mallissa* vammaisen ihminen esitetään kuten muutkin ihmiset, eikä hänen vammaansa kiinnitetä erityistä huomiota. Saamani tulos ei välttämättä indikoi kehyksen puuttumista journalismista, sillä kyseisen kehyksen ilmaantuvuuden tunnistaminen edellyttäisi laajaa, koko julkaisutuotannon kattavaa analyysia. Sitä ei voi tunnistaa pelkästään niiden representaatioiden tarkastelulla, joissa käsitellään eksplisiittisesti vammaisuutta. Kehystä voisi näkyä esimerkiksi jutuissa, joissa vammaiset ihmiset esiintyisivät mediassa muun muassa asiantuntijoina,

poliittisina päättäjinä, yritysmaailman edustajina ja tavallisina kansalaisina ilman, että heidän vammaansa edes mainitaan.

Myös vammaisuuden medikaalisen määrittelyn hylkääminen saattaa näkyä tuloksissani: Aineistoni ulkopuolelle on voinut jäädä artikkeleita, jotka toisenlaisella tutkimuskohteen määrittelyllä olisi voitu luokitella siihen kuuluviksi. Jos olisin käyttänyt aineistoni koostamisessa myös esimerkiksi lääketieteellisiin diagnooseihin perustuvia hakusanoja, aineistoni voisi olla erilainen ja se voisi vaikuttaa myös tutkimukseni tuloksiin.

Tein päätöksen olla sisällyttämättä analyysiini aineistosta tunnistettuja, toissijaisia kehyksiä. Teksteissä on lähes aina läsnä useampia kehyksiä, ja esimerkiksi kehysanalyysini pohjana käyttämäni jaottelun mukaiset mallit ovat jossain määrin myös päällekkäisiä. Olen yrittänyt kuvata avoimesti, miten hallitsevat kehykset on tunnistettu tilanteissa, joissa useita kehyksiä on samanaikaisesti läsnä, mutta silti virhetulkinnat ovat mahdollisia.

Tutkimukseni tuloksia tulkittaessa on myös syytä huomioida, että journalismin tavat ymmärtää maailma ja sen ilmiöitä eivät synny tyhjiössä. Jokainen diskursiivinen akti imaisee sisäänsä sekä aiemmin esitettyjä että tulevaisuudessa esitettäviä diskursseja (Domingo & Le Cam 2015, 139). Myös uutisten narratiivit ovat useiden toimijoiden välisen, moniäänisen ja dialogisen diskursiivisen vuorovaikutuksen hauraita lopputuloksia. Toimijat tuottavat erilaisia narratiiveja, jotka kumpuavat muiden toimijoiden toimintatapoja, strategiaa ja diskursseja, sekä mahdollisesti tulevaisuudessa nousevia diskursseja, koskevasta tietämyksestä. (mp.) Tapoihin kirjoittaa vammaisuudesta suomalaisessa journalismissa vaikuttavat siis journalistien subjektiivisten elämänkokemusten ja sen pohjalta muodostuneiden esiyymmärrysten lisäksi muun muassa lääketieteen ammattilaiset, tutkijat ja asiantuntijat, vammaisaktivistit ja -järjestöt, viranomaiset, muut mediatekstit, professionaaliset konventiot sekä vammaiset ihmiset itse ja heidän läheisensä. Samanaikaisesti mediaesityksien diskurssit kuitenkin muovautavat myös vastavuoroisesti muiden toimijoiden tapoja puhua ja käsitteellistää ilmiötä (ks. Domingo & Le Cam 2015, 149). Tämänkaltaisten dynaamisten prosessien tunnistaminen ja analysointi ei kuitenkaan ollut tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista.

6.2 Jatkotutkimus

Tutkimus vammaisuuden esittämisestä suomalaisessa journalismissa on vähäistä. Koen erityisen ongelmalliseksi sen, että aihetta käsittelevä tutkimus vaikuttaa

edelleen nojaavan lähinnä akateemisiin opinnäytetöihin. Näen tarvetta erityisesti suomalaisen journalismin kontekstissa tehtäville tutkimuksille, jotka käsittelisivät vammaisuutta moniulotteisina ilmiöinä yksittäisiin diagnooseihin perustuvan jaottelun sijaan. Tämänkaltaisessa tutkimuksessa hyödyllisenä näkökulmana voisi toimia esimerkiksi niin sanottu *DisHuman*-lähestymistapa, joka ei tyytyisi vain essentialisoimaan vammaisia ihmisiä vaan keskittyisi enemmänkin haastamaan ne normatiiviset ihanteet, joiden kautta vammaisuuttakin tuotetaan. Lähestymistapa purkaa, problematisoi ja häiritsee hallitsevia ajatuksiamme siitä, mitä on olla ihminen. Pyrkimykseen sanoittaa ihmisyyys sisältyy myös radikaali potentiaali: mahdollisuus kyseenalaistaa ihmissubjektin normatiivinen representaatio ja kehystää se uudelleen. (Goethals ym. 2020, 4.) Tutkimukseni tulokset indikoivat, että esimerkiksi työlle ja työkyvyille annettujen merkitysten syvällisemmälle analyysille voisi olla tilausta.

Mielestäni olisi tärkeää myös tutkia, miten vammaisuutta käsitellään esimerkiksi journalismin koulutuksessa tai journalistisilla työpaikoilla tarjottavissa monimuotoisuus-koulutuksissa. Yhtä lailla se, millaisten työkäytäntöjen tuloksena vammaisuuden mediaesitykset muotoutuvat, on kiinnostavaa. Voisimme selvittää, onko suomalaisten uutismedioiden toimituksissa vammaisuuteen liittyviin kysymyksiin erikoistuneita toimittajia, millaisten lähteiden kautta vammaisvähemmistöä koskettavia ajankohtaisia aiheita etsitään ja millaista roolia esimerkiksi sosiaalisen median vaikuttajat näyttävät vammaisten ihmisten elämää käsittelevien uutisaiheiden muodostumisessa.

Representaatioiden politiikan näkökulmasta olisi kiinnostavaa selvittää journalistista päätöksentekoa, jonka tuloksena vammaisuuden mediaesitykset muodostuvat. Yksi relevantti tutkimuskysymys voisi olla, millaisin perustein toimittajat arvioivat, ettei vammaista ihmistä itseään tarvitse kuulla jutussa, jossa käsitellään esimerkiksi hänen terveystietojaan. Olisi myös kiinnostavaa tutkia, millainen esiymmärrys vammaisuutta työssään käsittelevillä journalisteilla on vammaisuudesta ilmiönä, minkälaisen käsitteiden kautta he sitä määrittävät ja millaisia asenteita heillä on vammaisia ihmisiä kohtaan.

Vammaisuuden mediaesitysten tutkimusta on kritisoitu siitä, että se on usein joko sisältölähtöistä tai vammattomien ihmisten näkökulmasta kirjoitettua (Ross 2001), ja tämäkin tutkimus asettuu osaksi tämän tyyppisten tutkimusten jatkumoa. Toivoisin vastaisuudessa pääseväni lukemaan enemmän vammaisten toimittajien, journalismin tutkijoiden ja mediasisältöjen käyttäjien näkökulmasta kirjoitettuja tutkimuksia suomalaisesta vammaisjournalismista. En näe monien vähemmistöryhmien omaksuman ”ei meistä ilman meitä” (*latin. Nihil de nobis, sine nobis*) (ks. muun muassa

Charlton 1998) toimivan ainoastaan kutsuna moniäänisemmälle journalismille vaan myös inklusiivisemmalle ja osallistavammalle journalismin tutkimukselle.

On kuitenkin todettava, että ennen kuin voimme syventyä tarkemmin vammaisuuden käsittelyyn suomalaisessa journalismissa, tarvitsemme kattavaa, laajaa ja vertaisarvioitua perustutkimusta aiheesta. Tämä tutkimus on omalta osaltaan pyrkinyt tarjoamaan ajankohtaista tietoa ja herättämään pohdintoja suomalaisen journalismin kontekstissa vähän tutkitusta mutta samanaikaisesti kaikkialla läsnä olevasta ilmiöstä. Kuten Vehmaskin (2015, 5) on todennut: vammaisuuden tutkimus todellakin on koko ihmisyyden tutkimusta.

KIRJALLISUUS

Aaltola J. (2018). Filosofia, tiede ja ymmärtäminen. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikku-noita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-kustannus, 11-24.

Albrecht, G., Seelman, K. & Bury, M. (2001). *Handbook of disability studies*. Thousand oaks: Sage.

Auslander, G. & Gold, N. (1999) Disability terminology in the media: A comparison of newspaper reports in Canada and Israel. *Social science and medicine*. Vol. 48, 1395-1405.

Barnes, C. (1992). *Disabling imagery and the media: An exploration of media representations of disabled people*. Belper: British council of organisations of disabled people.

Barnes, C., Spencer, G. & Shakespeare, T. (2005). *Exploring disability - a sociological introduction*. Cambridge & Maldon: Polity press.

Barnhurst, K. (2007) *Visibility as paradox: Representation and simultaneous contrast*. Teoksessa K. G. Barnhurst (toim.). *Media/queered: visibility and its discontents*. Media Q, Peter Lang publishing, 1-20.

Beckers, K. (2017). How ordinary is the ordinary (wo)man on the street? An analysis of vox pop characteristics in television news. *Journalism practice*, 11(8), 1026–1041. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/17512786.2016.1223551>

Bitman, N. (2021). Which part of my group do I represent? Disability activism and social media users with concealable communicative disabilities. *Information, communication & society*. DOI: 10.1080/1369118X.2021.1963463

Bock, A., Isermann, H. & Knieper, T. (2011). Quantitative content analysis of the visual. Teoksessa E. Margolis & L. Pauwel (toim.) *The Sage handbook of visual research methods*. Lontoo: Sage publications ltd, 265–282.

Braddock, D. & Parish, S. (2001). An institutional history of disability. Teoksessa G. Albrecht, K. Seelman & M. Bury (toim.) *Handbook of disability studies*. Thousand oaks: Sage, 11–68.

Butler, J. (1990) *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Burns, S. & Haller, B. (2015). The politics of representing disability: Exploring news coverage of the Americans with disabilities act and the national disability insurance scheme. *Asia pacific media educator*, 25(2), 262–277. <https://doi.org/10.1177/1326365X15604938>

Campbell, F. (2001) Inciting legal actions: disability's date with ontology and the ableist body of the law. *Griffith law review*, vol. 10, 42–62.

Charlton, J. (1998). *Nothing about us without us: Disability oppression and empowerment*. Kalifornia: University of California press.

Clogston, J. S. (1990). *Disability coverage in 16 newspapers*. Louisville, KY: Advocado.

Clogston, J. S. (1994). Disability coverage in American newspapers. *The disabled, the media, and the information age*, 45–57.

Croteau, D., & Hoynes, W. (2003). *Media society: industries, images, and audiences* (3. painos). Thousand oaks: Pine forge press.

Crow, L. (1992). Renewing the social model of disability. *Coalition*, July, 5–9.

Couser, G. T. (2011). What disability studies has to offer medical education. *Journal of medical humanities*, 32, 21–30.

Davis, L. (2014). *The end of normal: identity in a biocultural era*. Michigan: University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.5608008>.

Duggan, L. (2003). *The twilight of equality? Neoliberalism, cultural politics, and the attack on democracy*. Boston: Beacon press.

Dunn, D. S., & Andrews, E. E. (2015). Person-first and identity-first language: Developing psychologists' cultural competence using disability language. *American psychologist*, 70(3), 255–264. <https://doi.org/10.1037/a0038636>

Domingo D. & Le Cam, F. (2015) Journalism beyond the boundaries. The collective construction of news narratives. Teoksessa M. Carlson & S. C. Lewis (toim.) *Boundaries of journalism: professionalism, practices and participation*. New York: Routledge, 137–151.

Ellessor, E. & Kirkpatrick, B. (2017). *Disability media studies*. New York: NYU press.

Ellessor, E., Hagood, M. & Kirkpatrick, B. (2017). Introduction: Toward a disability media studies. Teoksessa E. Ellessor & B. Kirkpatrick (toim.) *Disability media studies*. New York: NYU press, 1–30.

Entman, R. M. (1993). Framing: toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication* 43 (4), 51–58. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.

Entman, R. M. (2007) Framing bias: Media in the distribution of power. *Journal of communication* 57 (1), 163–173
doi:10.1111/j.1460-2466.2006.00336.x

Erevelles, N. (2011). *Disability and difference in global contexts: Enabling a transformative body politic*. New York: Palgrave Macmillan.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino.

Foucault, M. (1988). *Madness and civilization. A history of insanity in the age of reason*. New York: Vintage books.

Frank, A. (1990) Bringing bodies back in: A decade review. *Theory, culture and society*, vol. 7, 131–162.

Freidson, E. (1970) *Profession of medicine*. New York: Dodd mead.

Gabel, S. & Peters, S. (2004). Presage of a paradigm shift? Beyond the social model of disability toward resistance theories of disability. *Disability & society*, 19(6), 585–600.

Galtung, J., & Ruge, M. H. (1965). The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four norwegian newspapers. *Journal of peace research*, 2(1), 64–90.

Gamson, W. (1989) News as framing. *American behavioral scientist*, no. 33, 157–61.

Garland-Thomson, R. (2001) Re-shaping, re-thinking, redefining: Feminist disability studies. *Barbara Waxman Fiduccia papers on women and girls with disabilities*, Center for women.

Garland-Thomson, R. (2005). Feminist disability studies. *Signs: Journal of women in culture and society*, 30(2), 1557–1587.

Gerber, D. A. (1992). Volition and valorization in the analysis of the ‘careers’ of people exhibited in freak shows. *Disability, handicap & society*, 7(1), 53–69.

Gist, M. (1990). Minorities in media imagery a social cognitive perspective on journalistic bias. *Newspaper research journal*, Vol. 11(3), 52–63.

Giddens, A. & Sutton, W. (2013). *Anthony Giddens: Sociology*. Malden: Polity press.

Gitlin, T. (1980). *The whole world is watching*. Berkeley: University of California.

Goethals, T., Schauwer, E. & Van Hove G. (2015) Weaving intersectionality into disability studies research: Inclusion, reflexivity and anti-essentialism. *Digest, Journal of diversity and gender studies*. Vol. 2(1-2), 75–94.

Goethals, T., Mortelmans, D., Van den Bulck, H., Van den Heurck, W., & Van Hove, G. (2020). I am not your metaphor: Frames and counter-frames in the representation of disability. *Disability & society*, 1-19.

Goggin, G. & Newell, C. (2000) Crippling paralympics? Media, disability and olympism. *Media international Australia*, no. 97, 71-83.

Goodley, D. (2014). *Dis/ability studies*. Lontoo: Routledge.

De Graaf, G., Buckley, F., & Skotko, B. G. (2021). Estimation of the number of people with Down syndrome in Europe. *European journal of human genetics*, 29(3), 402-410. <https://doi.org/10.1038/s41431-020-00748-y>

Grue, J. (2017). Now you see it, now you don't: A discourse view of disability and multidisciplinary. *Alter*, 11(3), 168-178. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2017.05.002>.

Hacker, H. M. (1951). Women as a minority group. *Social forces*, 30, 60-90.

Hakala, M. (2018). *Vammaisuuden mediarepresentaatiot. Toiseuttavia stereotypioita vai progressiivisia lähestymistapoja?* Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Kandidaatintutkielma.

Hall, S. (1997) *The work of representation*. Teoksessa S. Hall (toim.) *Representation. Cultural representations and signifying practices*. Lontoo: Sage publications ltd, 13-74.

Hall, M. (2019). Critical disability theory. Teoksessa N. Edward (toim.) *The Stanford encyclopedia of philosophy* (talvi 2019). <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/disability-critical/>

Haller, B. (1995). Rethinking models of media representation of disability. *Disability studies quarterly*, 15:2, kevät 1995.

Haller, B. (1998). *Crawling toward civil rights: news media coverage of disability activism*. Teoksessa Y. Kamalipour & T. Carilli (toim.) *Cultural diversity and the USA media*. New York: State university of New York press.

Haller, B. (2000). If they limp, they lead? News representations and the hierarchy of disability images. Teoksessa D. Braithwaite & T. Thompson (toim.)

122 y Des Power, *Disability in the news handbook of communication and people with disabilities*. San Diego: Lawrence Erlbaum Associates.

Haller, B., Dorries, B., & Rahn, J. (2006). Media labeling versus the US disability community identity: A study of shifting cultural language. *Disability and Society*, 21(1), 61-75.

Haller, B. (2003) Major news media coverage of disability topics: A comparative study, 1998, 2002. A final report for the Center for an accessible society. San Diego: Center for an accessible society.

Haller, B., Rioux, M., Dinca-Panaitescu, M., Laing, A., Vostermans, J., & Hearn, P. (2012). The place of news media analysis within Canadian disability studies. *Canadian Journal of Disability Studies*, 1(2), 43-74. <https://doi.org/10.15353/cjds.v1i2.42>

Haller, B. & Zhang, L. (2013). Stigma or empowerment? What do disabled people say about their representation in news and entertainment media? *Review of Disability Studies*, syksy 2013.

Hannabach, C. (2007) Anxious embodiment, disability and sexuality: A response to Margit Shildrick. *Studies in Gender and Sexuality*, 8(3), 253-261.

Hietala, V. & Heinonen, Y. & Paasonen, S. (2014). Teoksessa Y. Heinonen (toim.) *Taide, kokemus ja maailma - risteyksiä tieteiden väliseen taiteiden tutkimukseen*. Turku: Utukirjat, 269-270.

Hinshaw, S. P. (2007). *The mark of shame: Stigma of mental illness and an agenda for change*. New York: Oxford University Press.

Holton, A. E., Farrell, L. C. & Fudge, J. L. (2014) A threatening space? Stigmatization and the framing of autism in the news. *Communication Studies*. 65 (2), 189-207

Inzlicht, M., & Good, C. (2006). How environments can threaten academic performance, self-knowledge, and sense of belonging. Teoksessa S. Levin, S. & C. V. Laar (toim.), *Stigma and group inequality: Social psychological perspectives*. Mahwah: Lawrence Erlbaum, 129-150.

Joshua, E., & Schillmeier, M. (2010). Introduction. Teoksessa E. Joshua & M. Schillmeier (toim.). *Disability in German literature, film, and theater*. *Edinburgh German yearbook* (4), 1–13. New York: Camden house.

Julkunen, R. (2008). *Uuden työn paradoksit: Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista*. Tampere: Vastapaino.

Junior, N. & Schipper, J. (2013). Disability studies and the bible. Teoksessa S. L. McKenzie & J. Kaltner (toim.), *New meanings for ancient texts: recent approaches to biblical criticisms and their applications*, 21–37. Westminster: John Knox press.

Kastikainen, M. & Lehtonen, M. (2015). *Vammaisuus mediassa. Diskurssianalyttinen tutkimus Helsingin Sanomien vammaisuutta käsittelevistä kerronnallisista artikkeleista vuosina 2010–2014*. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Maisterintutkielma.

Kittay, E. F. & Carlson, L. (2009). Introduction: rethinking philosophical presumptions in the light of cognitive disabled person send notes from the battlefield. *Metaphilosophy* 40 (3–4), 606–627. doi:10.1111/j.1467-9973.2009.01600.x.

Kiviniemi, K. (2018). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.), *Ik-kunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (5. painos), 62–74. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kramer, E. M. (2012). Dimensional accrual and dissociation: An introduction. Teoksessa J. Grace (toim.) *Comparative cultures and civilizations*, 123–184. Hampton: Cresskill, NJ.

Krippendorff, K. (2018). *Content analysis: an introduction to its methodology* (4. painos). Los Angeles: Sage.

Kumari Campbell, F. A. (2004). The Case of Clint Hallam’s wayward hand: Print media representations of the “uncooperative” disabled patient. *Continuum: journal of media & cultural studies*, 18(3), 443–458.

<https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/1030431042000256162>

Liachowitz, C. H. (1988). *Disability as a social construct*. Philadelphia: University of Pennsylvania press.

Liao, S. (2019). # IAmGay# What about You? Storytelling, discursive politics, and the affective dimension of social media activism against censorship in China. *International journal of communication*, 13(2019), 2314–2333.

Lopez, L. K. (2017). How to stare at your television: The ethics of consuming race and disability on *Freakshow*. Teoksessa E. Ellcessor & B. Kirkpatrick (toim.). *Disability Media Studies*, 107–126. New York: NYU Press.

Longmore, P. (2003) *Why I burned my book and other essays on disability*. Philadelphia: Temple university press.

Löwstedt, A. & Mboti, N. (2017). Media racism: Beyond modernity and postmodernity, *International journal of media & cultural politics*. Vol. 13(1&2), 114–130.

Mann, B. W. (2019). Autism narratives in media coverage of the MMR vaccine-autism controversy under a crip futurism framework. *Health communication*, 34(9), 984–990. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1080/10410236.2018.1449071>

Mattsson, J. (2010). Miten kehitysvammaisuudesta uutisoidaan? Kehitysvammaisten esittäminen Aamulehdessä vuosina 2007–2008. Jyväskylän yliopisto, viestintätieteiden laitos. Maisterintutkielma.

McRuger, R. (2018). *Crip times: disability, globalization, and resistance*. New York: NYU Press.

Mellifont, D. (2017). Hold your traditional discourses! A study exploring newspaper and web news reporting of New York's inaugural Disability pride parade. *Asia Pacific media educator*, 27(1), 138–153. <https://doi.org/10.1177/1326365X17701793>

Minich, J. A. (2016). Enabling whom? Critical disability studies now. *Lateral*, 5 (1). doi: 10.25158/L5.1.9

Mishler, E. (1984) *The Discourse of medicine: Dialectics of medical interviews*. Norwood: Ablex.

Moilanen, P. & Räihä, P. (2018). Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa R. Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-kustannus, 43–61.

- Nelson, A. Jack (2003) *The invisible cultural group: Images of disability*. Teoksessa P. Lester & S. Ross (toim.) *Images that injure: pictorial stereotypes in the media*. Lontoo: Praeger, 175–184.
- Newell, C. (2006). Disability, bioethics, and rejected knowledge. *The Journal of medicine and philosophy: a forum for bioethics and philosophy of medicine*. Vol. 31 (3), 269–283. <https://doi.org/10.1080/03605310600712901>
- Nilsen, S. & Turner, S. E. (2014). *The colorblind screen: Television in post-racial America*. New York: New York University Press.
- Oakley, A. (1972) *Sex, gender and society*. Lontoo: Maurice Temple Smith.
- Parviainen, J., Kinnunen, T., Kortelainen, I. & Harni, E. (2016). *Ruumiillisuus ja työelämä: työruumis jälkitekollisessa taloudessa*. Tampere: Vastapaino.
- Pierce, T., (1998). Linguistic factors as they relate to attitudes towards persons with disabilities. *Journal of applied rehabilitation counseling*, 29 (1), 31–36.
- Pothier, D. & Devlin, R. (toim.), 2006. *Critical disability theory: essays in philosophy, politics, policy, and law*. Vancouver: UBC Press.
- Power, D. (2007). Disability in the news. *Disability and society*, lokakuu 2006.
- Potter, J. (2012). *Media effects*. Thousand Oaks: Sage publications.
- Quinlan, M., & Bates, B. (2008). Dances and discourses of (dis)ability: Heather Mills's embodiment of disability on dancing with the stars. *Text & performance quarterly*, 28(1-2), 64–80. doi: 10.1080=10462930701754325
- Quinlan, M. M., & Bates, B. R. (2009). Bionic woman (2007): Gender, disability and cyborgs. *Journal of research in special educational needs*, 9(1), 48–58. doi: 10.1111=j.1471-3802.2009.01115.x
- Quinlan, M. M., & Bates, B. R. (2010). Are our president learning? Unpacking the enthymematic connections in the speech mistakes of President George W. Bush. *Journal of research in special educational needs*, 10(1), 3–12. doi: 10.1111=j.1471-3802.2009.01132.x

Ross, K. (2001) All ears: Radio, reception and discourses of disability. *Media, culture and society*. Vol. 23 (4), 419–437.

Sainio, S. (2004). Toimintakyvyttömiksi kytketyt: vammaisuuden artikulaatiot Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa, Ilta-Sanomissa ja Turun Sanomissa keväällä 2003. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. Maisterintutkielma.

Schaefer, R. (2004). *Racial and ethnic groups*. Upper saddle river: Pearson Education.

Schalk, S. (2017). Critical Disability Studies as Methodology. *Lateral*, 6 (1). doi: 10.25158/L6.1.13.

Schon, D. (1983) *The Reflective Practitioner*. New York: Basic Books.

Scott, D. T. & Bates, M. (2017) "It's not just sexism." Feminization and (ab)normalization in the commercialization of anxiety disorders. Teoksessa E. Ellcessor & B. Kirkpatrick (toim.). *Disability media studies*, 152–174. New York: NYU Press.

Seppänen, J. (2002). *Katseen voima. Kohti visuaalista lukutaitoa*. Jyväskylä: Vastapaino.

Seppänen, J. & Väliverronen, E. (2013). *Mediayhteiskunta*. Tallinna: Vastapaino.

Shek-Noble, L. (2020). Media framing of disability and employment in Japan: Traditional and progressive approaches. *Asia Pacific media educator*, 30(2), 145–159. <https://doi.org/10.1177/1326365X20970423>

Snyder, S. L. & Mitchell, D. T. (2006) *Cultural locations of disability*. Chicago: University of Chicago Press.

Shakespeare, T. (1994). Cultural representation of disabled people: Dustbins for disavowal? *Disability & society*, 9(3), 283–299.

Shakespeare, T. (2010) *The Social model of disability* Teoksessa L. Davis (toim.) *The Disability studies reader*. New York: Routledge, 266–273.

Sieff, E. M. (2003). Media frames of mental illnesses: The potential impact of negative frames. *Journal of mental health*, 12, 259–269.

Stuart, H., Arboleda-Florez, J., & Sartorius, N. (2012). *Paradigms lost: Fighting stigma and the lessons learned*. Oxford: Oxford university press.

Tremain, S. (2002) On the subject of impairment. Teoksessa M. Corker & T. Shakespeare (toim.) *Disability/postmodernity: Embodying disability theory*. Lontoo: Continuum, 32–47.

Turnbull, A., & Turnbull, H. (2002). From the old to the new paradigm of disability and families: Research to enhance family quality of life outcomes. Teoksessa J. Paul, C. Lavelly, A. Cranston-Gingras & E. Taylor (toim.) *Rethinking professional issues in special education*. Westport: Ablex publishing, 83–118.

Todd, A. (1989) *Intimate adversaries: cultural conflicts between doctors and women patients*. Philadelphia: University of Pennsylvania press.

Valli, R. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin (5. painos)*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Van der Klift, E. & Kunc, N. (1994). Hell-bent on helping: benevolence, friendship, and the politics of help. Teoksessa J. Thousand, R. Villa, A. Nevin (toim.) *Creativity and collaborative learning: A practical guide to empowering students and teachers*. Baltimore: Paul H. Brookes, 391–401

Vehmas, S. (2005) *Vammaisuus: Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan*. Tampere: Gaudeamus.

Vehmas, S. & Mietola, R. (2021) *Narrowed lives. Meaning, moral value, and profound intellectual disability*. Tukholma: Stockholm university press.

Waldschmidt, A. (2018). Disability–culture–society: Strengths and weaknesses of a cultural model of dis/ability. *Alter*, 12(2), 65–78.
<https://doi.org/10.1016/j.alter.2018.04.003>.

Weinstein, D. & Weinstein, M. (1984). On the visual constitution of society: The contributions of Georg Simmel and Jean-Paul Sartre to a sociology of senses. *History of European ideas*, 5(4), 349–362.

Weiss, M., Ramakrishna, J. and Somma, D. (2006) Health-related stigma: Rethinking concepts and interventions. *Psychology, health and medicine*, 11, 277–87.

Wendell, S. (1996). *The rejected body: feminist philosophical reflections of disability*. New York: Routledge.

Wen, Y. & Zeldes, G. (2020). The representation of people with disabilities in an official newspaper in China: A longitudinal study of the People's Daily from 2003 to 2013. *Journal of disability policy studies*, vol. 31(1), 26–34

Zhang, L. & Haller B. (2013) Consuming image: How mass media impact the identity of people with disabilities. *Communication quarterly*, vol. 61(3), 319–334

MUUT LÄHTEET

Alma Media sijoituskohteena (2020). Helsinki: Alma.

<https://www.almamedia.fi/sijoittajat/alma-media-sijoituskohteena/fact-sheet/>
(Tarkistettu 6.12.2021.)

Audiovisual producers Finland APFI ry (2020) Diversiteetti suomalaisissa elokuvissa ja TV-sarjoissa 2020 -tilasto. Helsinki: Audiovisual producers Finland APFI ry.

https://apfi.fi/wp-content/uploads/Diversiteettitilasto_yhteenvedo_2020.pdf
(Tarkistettu 17.11.2021.)

Convention on the rights of persons with disabilities (2006).

<https://www.internationaldisabilityalliance.org/resources/convention-rights-persons-disabilities> (Tarkistettu 5.12.2021.)

Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 41/2022 vp).

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_41+2022.pdf (Tarkistettu 22.4.2022.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 198/2021 vp).

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/HE_198+2021.aspx

(Tarkistettu 23.4.2022.)

Iltalehti (2021) Mediakortti. Helsinki: Alma.

<https://www.almamedia.fi/mainostajat/mediat-ja-palvelut/valtakunnalliset/iltalehti/> (Tarkistettu 6.12.2021.)

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380> (Tarkistettu 22.4.2022.)

Sanoma Oyj:n tilinpäätöstiedote (2020). Vahva operatiivinen liikevoittoprosentti poikkeuksellisenä vuonna – yritysostot kasvattivat liikevaihtoa.

<https://www.sanoma.com/fi/news/2021/nasdaq/sanoman-tilinpaatostiedote-2020-vahva-operatiivinen-liikevoittoprosentti-poikkeuksellisenä-vuonna--yritysostot-kasvattivat-liikevaihtoa/> (Tarkistettu 6.12.2021.)

Scope Charity: The disability perception gap (2018). Dixon, S., Smith, C. & Touchet, A. (toim.).

<https://www.scope.org.uk/scope/media/files/campaigns/disability-perception-gap-report.pdf> (Tarkistettu 24.3.2022.)

Sosiaali- ja terveysministeriö (2019). Vammaispalvelulainsäädännön uudistaminen (STM083:00/2019 Säädösvalmistelu).

<https://stm.fi/hanke?tunnus=STM083:00/2019> (Tarkistettu 24.3.2022.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021). Synnynnäiset epämuodostumat 2018. Tilastoraportti 36/2021. Suomen virallinen tilasto.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143270/Synnynn%c3%a4iset%20ep%c3%a4muodostumat%202018.pdf?sequence=5&isAllowed=y> (Tarkistettu 17.5.2022.)

Tieteen termipankki (2022): Filosofia: essentialismi.

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:essentialismi> (Tarkistettu 9.5.2022.)

Valtioneuvosto (2019). Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi. Helsinki: Valtioneuvosto.

<https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/luottamuksen-ja-tasa-arvoisten-tyomarkkinoiden-suomi>

Yle (2020). Kanava- ja palvelumielikuvatutkimus.

<https://drive.google.com/file/d/1pB6NkWmvmn2Y5pIWY6K5fWvVPYOB17vJ/view>

Yle (2020). Toimintakertomus ja tilinpäätös.

<https://view.24mags.com/yle/toimintakertomus-ja-tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s-2020#/page=26> (tarkistettu 6.12.2021)

Yle (2019). Tiedote: Yle tavoittaa yhä useamman suomalaisen – jo 96 prosenttia käyttää Ylen palveluita joka viikko.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2019/04/26/yle-tavoittaa-yha-useamman-suomalaisen-jo-96-prosenttia-kayttaa-ylen-palveluita> (Tarkistettu 6.12.2021.)

Yhdenvertaisuuslaki 2014/1925.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325#Pidm45237815526880> (Tarkistettu 28.2.2022.)

LIITTEET

LIITE 1 AINEISTOLUETTELO

Aineisto- lähde	Julkaisu- päivä	Jutun otsikko
Helsingin Sanomat	2.1.2020	Finnair vaati vammaista matkustajaa ostamaan kolme täysihintaista istumapaikkaa - Hallinto-oikeuden mukaan yhtiö ei syrjinyt vammaista
Helsingin Sanomat	3.4.2020	Apulaisoikeusasiamies: Avustajakoirat ovat lääkinnällisiä apuvälineitä
Helsingin Sanomat	5.4.2020	Järjestöt pelkäävät, että vammaisia rajataan nyt tehohoidon ulkopuolelle - bioetikon mielestä nykyinen ohjeistus on "liian laava"
Helsingin Sanomat	11.6.2020	Finnair vaati vammaista matkustajaa ostamaan kolme täysihintaista istumapaikkaa - Hallinto-oikeuden mukaan yhtiö ei syrjinyt vammaista
Helsingin Sanomat	12.9.2020	Maailma ei ole valmis
Helsingin Sanomat	11.10.2020	Lapsena Roope Huuhtanen kompuroi jatkuvasti, ja lopulta hänen sääriluunsa katkottiin: "Nyt haluan lyödä ja potkia niin, että hihat napsuu"
Helsingin Sanomat	16.11.2020	Cp-oireyhtymää sairastava Sirio, 7, on noussut odottamattomaksi somejulkikkiseksi
Helsingin Sanomat	25.11.2020	Sia valitsi tanssija Maddie Zieglerin elokuvaansa näyttelemään nuorta, jolla on "erityisiä kykyjä" - roolitus herätti keskustelun siitä, kuka voi näytellä autismin kirjoon kuuluvaa
Helsingin Sanomat	17.1.2021	Alaraajahalvaantunut Lai Chi-wai kiipesi 250 metrin korkeuteen pilvenpiirtäjää pitkin Hongkongissa - Video näyttää tempauksen
Helsingin Sanomat	20.1.2021	Korkeakoulujen yhdenvertaisuus ei ulotu vammaisiin, sanoo opiskelija Marja Puustinen - Hän on odottanut yliopistolta yksilöllisiä opetusjärjestelyitä jo puoli vuotta
Helsingin Sanomat	14.2.2021	Kovaa hoivaa
Helsingin Sanomat	22.2.2021	Vammaiset oppilaat joutuivat ulkoilemaan häkkimäisessä rakennelmassa, aluehallintovirasto antoi huomautuksen
Helsingin Sanomat	2.3.2021	Espoo uudisti vammaisten kuljetuksen, ja niin vammaiset kuin kuskitkin tyrmistyivät - "Emme ole paketteja, jotka voi heittää takapenkille"

Helsingin Sanomat	12.3.2021	Espoolainen Riikka Lessman on istunut koko talven sisällä, koska pyörätuoli ei kulje lumessa - Ensi talvena hän aikoo kuitenkin jälleen kävellä
Helsingin Sanomat	4.4.2021	Kuuleva kuuro
Helsingin Sanomat	18.4.2021	Helsingin yliopiston tutkimus: kehitysvammaisuus on harvoin perinnöllistä
Helsingin Sanomat	23.4.2021	Ei vain vammattomien luksusta
Helsingin Sanomat	17.6.2021	Espoo kilpailuttaa kiistellyn vammaisten kuljetuspalvelun uudelleen - Jatkossa samassa autossa voidaan kuljettaa useampi, vaikka he olisivatkin matkalla eri paikkoihin
Helsingin Sanomat	9.7.2021	Darun Jaza näkee painajaisia, ettei pääse ylös sängystä - Tausalla on oikea pelko, sillä vantaalaisnainen ei löydä mitenkään sopivia avustajia
Helsingin Sanomat	9.10.2021	"Tunsin, että tästä en ehkä enää herää, mutta se tuntui hyvältä" - Anna-Greta Tiira kertoo, miltä tuntuu, kun ihminen käy kuoleman porteilla
Helsingin Sanomat	20.12.2021	Espoolaisella Coltrane Hassisella on yhdeksän pysyvää diagnoosia ja kymmeniä eri lääkkeitä, ja nyt hän joutuu miettimään asuminenjärjestelynsä uusiksi: "Kukaan ei uskalla ottaa minusta vastuuta"
Helsingin Sanomat	22.12.2021	Liikuntavammainen matkustaja joutui ostamaan kolme vierekkäistä perushintaista paikkaa lennolle - KHO katsoo Finnairin syrjineen matkustajaa
Iltalehti	3.1.2020	Isä pakotti tyttärensä esittämään näkövammaista, Kelalta lypsettiin yli 100 000 euroa tukia - vanhemmat tuomittiin vankilaan
Iltalehti	16.1.2020	Näkövammainen Joonas sai tarpeeksi pisteitä valintakokeesta, mutta opiskelupaikka jäi silti saamatta
Iltalehti	17.1.2020	5-vuotias Niklas piti huolta, kun hoitotäti kaatui ja löi päänsä - kehitysvammainen poika sai päiväkodin urhoollisuusmitalin!
Iltalehti	26.1.2020	Enemmän kuin tuhat sanaa
Iltalehti	2.3.2020	"Lapseni ei ole kokonaistilanne"
Iltalehti	2.9.2020	Sokea Outi vaelsi 82 kilometrin Karhunkierroksen - näin hän onnistui
Iltalehti	7.11.2020	Lapsuus laitoksessa
Iltalehti	12.12.2020	Liikenteessä on jopa 20 000 lähes sokeaa kuskia - luku saa kolariissa vammautuneen palomies Kain, 41, haukkomaan henkeä

Iltalehti	22.2.2021	Pöytyän kunta sai avilta huomautuksen – vammaiset oppilaat ulkoilivat ”häkkimäisessä rakennelmassa”
Iltalehti	23.3.2021	Koronatartunnan saaneen hoitajan vierailu vei vaikeavammaiset asukkaat karanteeniin – ”Tämän tyyppinen eristys on julma toimenpide kenelle hyvänsä”
Iltalehti	3.7.2021	TS: Vammaisten rivitalo yllätti tontinvaraajat Turussa – uhkaavat nyt luopua varauksistaan
Iltalehti	12.7.2021	Tubettajan törkytempu sai somen raivostumaan: tekeytyi vammaiseksi ja pääsi maksutta festivaaleille
Iltalehti	28.8.2021	Facebook langetti käyttökiellon, mutta ei kerro syytä – vammaisella Miralla vaikeaa pitää yhteyttä läheisiinsä ilman somea
Iltalehti	6.9.2021	Vaikuttajat
Iltalehti	6.10.2021	Missouri teloitti kehitysvammaisen miehen – paavi pyysi armahdamaan tuomitun
Iltalehti	21.10.2021	Kehitysvammaisten ryhmäkoti juuttui bisnesväen valituslimboon Pudasjärvellä: ”Heikoimmat kärsivät”
Iltalehti	23.10.2021	Laiton jouluhartaus palvelutalossa: Asukas ei suostunut uskonnon ”pakkosyöttöön”, alkoi luukuttaa musiikkia täysillä
Iltalehti	9.11.2021	Singapore lykkäsi kiisteltyä teloitusta – kehitysvammaisen tuomittu sairastui koronaan
Iltalehti	12.11.2021	Liikuntarajoitteinen Jan joutui konttaamaan ulos vaunusta – VR: Oli valinnut väärän junan
Iltalehti	21.12.2021	Lohduttomat vanhemmat kertovat kehitysvammaisten lastensa hoidosta: ”Ja tämä sallitaan Suomessa”
Iltalehti	23.12.2021	KHO: Finnair syrji vammaista
Iltalehti	27.12.2021	Eeva-Liisa luuli, että vauva on terve – lääkärin kommentti oli täystyrmäys
Yle	2.1.2020	Joka viides kehitysvammaisen ei liiku lainkaan – mitään edistystä ei ole tapahtunut 15 vuoteen: ”Edellyttää ilmoittautumista ja kulkemista”
Yle	7.1.2020	Sairaan alkuvuosi on kallis, kun omavastuut nollaantuvat: ”Ei ole muuta mahdollisuutta kuin ruveta säästämään jo kesällä”
Yle	7.1.2020	Invalidiliiton talossa asuvan Karitan arkea leimaavat ainainen kiire, vaihtuvat työntekijät ja ulkoilun puute – Samaan aikaan Validia tahkoo miljoonatulosta
Yle	16.1.2020	Mitä on vammaisiin kohdistuva inspiraatioporno? ”Se on ylistämällä alistamista ja selkääntaputtelua tavallisista asioista”
Yle	24.2.2020	Tuhansia koulutettuja ja motivoituneita työntekijöitä ei palkata töihin – Kehitysvammaliitto: ”Jarruna liian varovaiset asenteet”

Yle	6.3.2020	"Viranomaisilla on selvää vammaisvihaa", toteaa asiantuntija - vuosittain tuhannet vammaiset vievät kotikuntansa oikeuteen saadakseen itselleen kuuluvat palvelut
Yle	14.3.2020	Sonja Koskelo sai tietää vasta aikuisena olevansa kehitysvammainen - tuhannet lievät kehitysvammat jäävät pimentoon
Yle	4.4.2020	Lääkärit päättivät rajata 8-vuotiaalta monivammaiselta pojalta hengityskonehoidon epidemian keskellä - TAYS kieltää koronan vaikuttaneen päätökseen
Yle	24.4.2020	Hygieniasuosituksista tuli ongelma näkövammaisille - Jamppa Mikkola kertoo, millaista arki on: "Minä en näe, jos joku tulee liian lähelle"
Yle	8.5.2020	Pikku Hildan ei pitänyt elää: "Edelleenkin jotkut lääkärit sanovat, että kohta Hilda kuolee - se vaikeuttaa hoitojen ja avun saamista"
Yle	11.7.2020	Kuka on riittävän hyvä äidiksi? Ella Saarenpää-Kervinen ei jaksaa vauvapolstoilla ihannoitua arkea, mutta halusi silti vielä lapsen
Yle	16.7.2020	Mobiilisovellus auttaa löytämään liikuntarajoitteisille tarkoitetut pysäköintipaikat
Yle	26.7.2020	Monen liikuntavammaisen metsäretki tarkoittaa tylsää kivituhkabaanaa ulkokuuussille ja takaisin - Niko Halminen halusi yöpyä luonnossa ja keksi ratkaisun
Yle	29.7.2020	"En tee taidetta vammastani vaan vain taidetta", sanoo kuvataiteilija Pirkko Pölönen - vammaisten tekemän taiteen asema parnemassa
Yle	19.9.2020	Entinen huippuvoimistelija halvaantui, mutta toteutti unelmansa ja perusti voimistelusalin - Katso, miten Jari Mönkkönen nauttii elämästä
Yle	19.9.2020	Oliver Lindqvist ostaa seksiä ja saa siitä iloa - vammaisten seksuaalioikeuksissa yhä parannettavaa, sanoo seksuaaliterapeutti
Yle	26.9.2020	Saara-Lotta Laukkanen oppi viittomaan jo vauvana - "Minulle ei ole koskaan kotona sanottu, etten voisi tehdä jotakin kuurouteni takia"
Yle	28.9.2020	Vammaisia kannustetaan yrittäjiksi - jo 1000 näkövammaista ahkeroi omassa firmassa
Yle	3.10.2020	"Minäkin saan haluta kaunista ja hyvännäköistä" - pyörätuolia käyttävä Anna Giss kuuluu niihin, joiden tarpeet muotoilijat usein unohtavat
Yle	11.10.2020	Sokea Heidi Koivunen rakastaa luonnossa liikkumista - raskas byrokratia kuitenkin väsyttää enemmän kuin kivikkoiset polut

Yle	6.11.2020	Sanna Koskiluhta korvaa puuttuvan voiman taidolla - pararat- sastuksen suomenmestari ei piittaa fyysisistä rajoitteista
Yle	17.1.2021	Oulun suosituksen turistikohteen puutteet hämmästyttävät - asiat jumittavat, kun yksi taho vastaa hiekasta, toinen nurmikosta ja kolmas muusta alueesta
Yle	4.2.2021	Kettuhahmo elävöittää kulttuurikierroksia ja lapset saivat sirkus- ryhmän - kehitysvammaisten kulttuuri- ja liikuntapalveluita ke- hitetään perinnön turvin
Yle	4.2.2021	Koti uhattuna
Yle	12.2.2021	Huonokuuloiselle suun liikkeet peittävä ja ääntä vaimentava kas- vomaski on kuin tulppa korvassa - kanssakäyminen ja asiointi vaikeutunut
Yle	21.2.2021	Petri Hörkkö olisi voinut luovuttaa, kun onnettomuus vei liikun- takyvyn parikymppisenä - Tutkijat selvittävät nyt, kuinka hän ja me muut selviämme elämän kolhuista
Yle	29.5.2021	Kehitysvammaiset ja osatyökykyiset saivat hostellin pyöritettä- väkseen - yksi työntekijöistä on Sara Kakkonen: "Välillä juostaan, välillä ei"
Yle	9.8.2021	31 taiteilijaa saivat vihdoinkin töitään esille - harvinaisen mahdolli- suuden saanut kuvataiteilija nauttii kehuista: "Tämä on aivan mahtavaa"
Yle	29.8.2021	MS-tauti vei näyttelijä Petri Poikolaiselta työn, näön ja liikunta- kyvyn - sitten sairaus toi hänelle elämänsä roolin
Yle	7.9.2021	Kohtalokas katse, mustaa pitsiä ja avanpussi - valokuvapro- jekti panee miettimään vammaisiin kohdistuvia ennakkoluuloja
Yle	11.9.2021	Dalinda Luolamo on ihan tavallinen äiti, mutta tuntemattomat kysyvät jatkuvasti: "Onko tuo sun lapsi?"
Yle	8.10.2021	Sini Myllymäki odottaa usein tunteja, että pääsee ampumaan nuolia - rohkaisee liikuntarajoitteisia harrastamaan, koska se on kaiken vaivan arvoista
Yle	11.10.2021	Kolme kehitysvammaista pääsi tavallisiin palkkatöihin - nyt he ovat työporukoidensa tärkeät lenkit: "Jos Elmo on lomalla, odo- tamme sen loppumista"
Yle	2.11.2021	Jyväskylän Lutakonpuisto suunniteltiin esteettömäksi, mutta pyörätuoli tökkää pehmeään pinnoitteeseen
Yle	8.11.2021	Päivät teipattuna tuoliin ja yöt kuormaliinoilla kiinni sängyssä - kehitysvammaisen pojan lainvastainen kohtelu ja pahoinpitely hoivakodissa sai jatkua vuosia

Yle	8.11.2021	Eduskunnan apulaisoikeusasiamies kehitysvammaisten epäinhimillisestä kohtelusta: "Tässä on pettänyt kaikki valvonnan tasot"
Yle	14.11.2021	Ketään ei tarvitse sitoa, jos kehitysvammaisten palvelukoti tuntee asiakkaansa - tilanteet kärjistyvät, kun yhteinen kieli puuttuu
Yle	14.11.2021	Ihmishengen pelastanut Rauha on myös arjen sankari - avustajakoiria tarvittaisiin moninkertainen määrä, mutta rahapula estää
Yle	3.12.2021	Vammaisjärjestöt toivovat, että ylilyönneistä on opittu - oikeuksien toteutumisessa on ollut puutteita korona-aikana
Yle	22.12.2021	Vammaispalveluiden bändiprojektista saatiin idea laajentaa palvelusetelin käyttö kulttuuripalveluihin - Kompassi-Bändi on harjoitellut jo vuoden "ilon kautta"